

Cuprins

Alexandru GRIBINCEA, Alexandru NEGRUȚĂ

Problemele actuale ale migrației .....

Valeriu MOȘNEAGA

Politica migraționistă a statului moldovenesc:

esența și etapele de bază .....

Valentina POSTOLACHI

Aspectele socio-economice ale migrației forței

de muncă din Republica Moldova .....

Nicolae ȚĂU

Migrație, creștere, angajare și reducere a sărăciei

în Republica Moldova .....

Svetlana GOROBIEVSCHI

Managementul calității vieții și migrarea populației

din Republica Moldova .....

Maria CIOCANU

Migrația – proces social contradictoriu .....

Victor MORARU, Tatiana SOCOLOV

Capitalul uman în contextul proceselor migraționale .....

Tuor DANII, Lilia PLUGARU

Migrația externă - o formă de export de capital uman .....

Efrosinia ISAC

Șomajul în Republica Moldova .....

Elena BĂDĂRĂU

Influența migrației populației asupra

economiei Republicii Moldova .....

Svetlana CIUMAC, Efrosinia ISAC

Impactul emigrației asupra pieței muncii în Republica Moldova .....

Ana SOLTAN

Incidența remitențelor asupra situației economice

a Republicii Moldova .....

Ala MÎNDÎCANU

Înrâurirea fenomenului migrațional asupra situației
femeilor din Republica Moldova .....

Valentina ENACHI

Familia versus migrația: efecte și consecințe .....

Mariana TACU

Problema migrației în agenda politico-mediatică autohtonă .....

Ludmila LAZĂR

Aspectele etice ale migrației .....

Florin PALOȘAN

Destinul valorilor creștine în contextul proceselor migraționale .....

Diana MORARU

Efectele migrației într-o lume globalizată .....

Daniel PENCEA, Mihai RONCEA, Marian JIANU

Imigrația în Italia: datele problemei .....

Gheorghe RUSNAC

Problemele moldovenilor în Italia .....

Alexandru ONOFREI

Fluxurile migraționale necesită reglementare de stat .....

Olga POALELUNGI

Particularitățile reglementării proceselor migraționale .....

Ted LUNGREN, Petru ROȘCA

Abordarea prin modelare a proceselor migraționale
în regiunile frontaliere .....

Alexandru GRIBINCEA, Iurie KROTENKO

Procesele migraționale în Moldova și perspectivele acestora .....

Lista autorilor volumului .....

Problemele actuale ale migrației

Pe fundalul creșterii accelerate a traficului transfrontalier de capital financiar și industrial, formarea piețelor globale a factorilor de producție – resurse umane – derulează cu mult mai lent, cu toate că tocmai grație migrației populației, deplasării în toate regiunile lumii și are loc acest proces de globalizare.

Avansarea epocii globalizării a coincis cu accelerarea vectorului dezvoltării pieței – economia orientată social a devenit un fenomen obișnuit în țările dezvoltate. Puterea privește indicatorii sociali – nivelul șomajului, dinamica salariilor, starea ocrotirii sănătății și educației, relațiile interetnice etc., ca prioritate în estimarea politicii sale și dezvoltării societății la general în lupta pentru electorat. În mod evident, această tratare a condus la limite privind forța de muncă străină. Fluxul migrațional se formează și se completează în baza populației din țările slab dezvoltate economic. Motivul principal – diferența în remunerarea muncii în țările-donatoare și țările-recipiente, decalajul fiind de zece ori. Fluxul masiv, pe de o parte, a permis a nivela problema lipsei forței de muncă ieftine în domeniile „puțin prestigioase” din economia națională, iar pe de altă parte – a declanșat un șir de probleme social-economice.

Printre motivele principale ce determină migrarea resurselor de muncă se află diferiți factori cu caracter economic și neeconomic. Cauzele migrației sunt:

- Nivelul de dezvoltare economică diferit: nivelul de dezvoltare industrială a țărilor se află la diferite nivele. După cum arată practica, forța de muncă migrează din țările cu un nivel de dezvoltare redus în țările cu un nivel de dezvoltare mai înalt.
- Existența diferențelor naționale în salarizare.
- Existența unui șomaj organic în unele țări, în primul rând, în cele slab dezvoltate.
- Mișcarea internațională a capitalului și funcționarea corporațiilor internaționale. CTN favorizează reunirea forței de muncă cu capitalul, realizând mișcarea forței de muncă spre capital sau transferând capitalul în regiunile cu surplus al forței de muncă.

Cauzele migrației neeconomice a forței de muncă sunt de ordin politic, național, religios, rasial, familial etc. Dezvoltarea puternică a mijloacelor de

comunicare și de transport, la rândul lor, au exercitat o activitate stimulatorie acutizării proceselor de imigrație internațională a forței de muncă.

Trebuie de remarcat că, în mare măsură, în procesul migrației forței de muncă participă nu atât funcționarii, cât reprezentanții profesiilor muncitorești, salahorii.

Organizația Internațională pentru Migrație a publicat primul raport asupra fenomenului migrației la nivel global. Realizând o analiză cuprinzătoare a costurilor, beneficiilor și dezavantajelor pe care le implică relocarea indivizilor dintr-o regiune în alta, documentul demolează stereotipuri de genul: «imigranții ocupa locurile de muncă» sau «ei atrag prea multe ajutoare din partea statelor care îi găzduiesc». Se estimează că numărul emigranților la nivel mondial este de circa 190 de milioane. Pare o cifră mare, dar, de fapt, ea vizează mai puțin de 3 la sută din populația globului.

Specialiștii din domeniu menționează că imigranții sunt departe de a fi o povară pentru economiile din țările unde au ajuns. Dimpotrivă, ei acționează ca un factor de creștere ai acestora. Migrația generează beneficii, nu dezavantaje. De exemplu, în Marea Britanie imigranții au contribuit cu circa 4 miliarde de dolari la sporirea bugetului, sub forma impozitelor, mai mult decât suma totală primită de ei ca ajutor de la stat.

Cercetările întreprinse arată că nu se adeverește faptul că imigranții ocupă locuri de muncă dorite de populația locală. De fapt, imigranții lucrează fie în slujbele prost plătite și necalificate pe care localnicii le refuză, fie în meserii de înaltă calificare, pentru care țara gazdă nu are suficienți profesioniști. Potrivit experților, cei mai mulți imigranți se află în acest moment în Statele Unite: 35 de milioane. Pe continentul european, pe locul întâi la acest capitol se află Germania, cu 7 milioane.

De cealaltă parte, China, India și Filipine sunt cele mai mari furnizoare de imigranți. 35 de milioane de chinezi se crede ca lucau în străinătate în 2005. Filipinezii au trimis înapoi acasă în 2002 circa 7 miliarde de dolari, reprezentând aproape 10 la sută din produsul intern brut al țării lor.

Efectele negative ale migrației, indiscutabil, sunt și ele destul de pronunțate. Țările africane suferă de pe urma exodului creierelor. Africa de Sud susține că a investit un miliard de dolari în pregătirea lucratorilor săi medicali, dintre care cei mai mulți au emigrat imediat. În Ghana și Zimbabwe, trei sferturi dintre doctori pleacă în străinătate la doar câțiva ani de la absolvirea facultății.

În cercetările privind traficul de persoane, Departamentul american de stat a calificat Republica Moldova drept "o sursă pentru traficul de persoane, în special, de fete și femei în scopul exploatarea sexuală, către statele din Orientul Mijlociu și către statele europene, situate la sudul și vestul Republicii Moldova".

Intr-un raport prezentat de către secretarul de stat al SUA Condoleezza Rice, se arată că Republica Moldova este și «țară de tranzit pentru traficanții din fosta URSS, având ca destinație țările europene». «Victimele din Republica Moldova au continuat să fie traficate tot mai mult în Turcia, în Orientul Mijlociu (inclusiv Emiratele Arabe Unite și Israel), Rusia (în special minori).

Ultimele date atestă ca bărbații moldoveni sunt traficați în Țările Baltice și alte republici ex-sovietice, în scopul exploatării forței de muncă în agricultură și construcții. Organizația Internațională a Migrației a raportat o creștere a numărului de familii traficate în Polonia, care sunt ulterior forțate să cerșească”. Totodată, “mica regiune separatistă, Transnistria, se află în afara controlului autorităților de la Chișinău și continuă a fi o sursă semnificativă și un spațiu de tranzit pentru traficul de persoane”.

Estimările arată că Guvernul Republicii Moldova nu îndeplinește pe deplin cerințele minime pentru eliminarea traficului. Pentru acest fapt, Republica Moldova a fost plasată în categoria II a statelor care depun eforturi pentru a se conforma standardelor internaționale privind combaterea traficului de persoane. Astfel, în 2004 a fost mai mult decât dublat numărul sentințelor pronunțate pentru traficul de persoane.

Deși Comitetul național pentru combaterea traficului de persoane s-a întrunit frecvent, guvernul a alocat foarte puține fonduri pentru combaterea traficului de ființe umane. Departamentul de Stat al SUA consideră că Guvernul trebuie să lupte cu traficul de persoane, nu numai să se bazeze pe inițiativele organizațiilor non-guvernamentale și ale organizațiilor internaționale. Departamentul american menționează drept “foarte suspect” faptul că organele anti-traffic au redus numărul dosarelor examinate de către ele sub presiunea unor înalți funcționari de stat implicați în cazurile de trafic.

În raport se arată că eforturile autorităților îndreptate spre acordarea asistenței și protecției victimelor traficului au rămas inadecvate. Guvernul nu a asigurat, practice, fonduri pentru ONG în scopul acordării asistenței pentru victime, deși a păstrat spațiile în clădirile de stat pentru centrul de reabilitare al OIM și alte filiale ale organizațiilor anti-traffic. “Republica Moldova nu a implementat legea privind protecția martorilor, adoptată în 1998. Deși în cazuri separate poliția a asigurat paza locuințelor unor martori, majoritatea victimelor nu s-au simțit în suficientă siguranță pentru a acționa împotriva traficantilor”, se mai arată în raportul Departamentului american de stat.

Republica Moldova are nevoie de politici demografice europene pentru redresarea situației demografice actuale, care se caracterizează prin tendințe negative în mișcarea naturală a populației, procesul depopulării fiind determinat atât de scăderea naturală a populației, cât și de emigrație. Potrivit specialiștilor și experților ai Fondului Națiunilor Unite pentru Populație în Republica Moldova, la etapa actuală, dar și în perspectivă, principalele probleme demografice sunt reducerea considerabilă a sporului natural, care, începând cu anul 1999, a devenit negativ, scăderea bruscă a natalității în decursul ultimului deceniu (cu peste 50 la sută în anii 1990-2003) pe fundalul creșterii mortalității generale (cu aproximativ 15 la sută în aceeași perioadă).

În opinia specialiștilor, menținerea ritmurilor de scădere a fertilității în anii ‘90 ai secolului XX poate duce la o criză, când fertilitatea în anii apropiați nu va asigura nici jumătate din nivelul necesar pentru înlocuirea generațiilor, situație ce poate cauza depopularea rapidă a țării. Un alt factor alarmant

este imposibilitatea de a soluționa problemele privind reducerea numărului căsătoriilor și creșterea numărului divorțurilor, fapt ce denotă micșorarea valorii institutului familiei în societate, creșterii numărului de nou-nascuți în afara căsătoriei, în special, printre adolescente, îmbătrânirea demografică a populației, emigrarea populației apte de muncă (în prezent, în multe sate au rămas doar copiii fără părinți, și bunici). Potrivit rapoartelor, din satele mari sunt plecați la lucru peste hotare aproximativ 25-50 la sută din totalul populației băștinașe. Este necesară crearea unui Institut responsabil pentru problemele demografice, care s-ar ocupa de crearea unor politici concrete în domeniu. În prezent, deja există un deficit al forței de muncă. Conform ultimelor date ale Departamentului Statistică și Sociologie, numărul populației Republicii Moldova la 1 ianuarie 2008, calculat în baza datelor preliminare ale recensământului populației, a constituit (fără Transnistria și municipiul Bender) 3,38 milioane persoane.

Țările importatoare de forță de muncă (Israel, Germania, Norvegia, SUA etc.) au necesitate stabilă în atragerea resurselor de muncă. Politica lor imigrațională se bazează, în primul rând, pe abordare cantitativă și calitativă a admiterii imigranților: în calitate de instrument de reglare se utilizează cota imigrațională, care se calculează și se aprobă anual. La determinarea cotei se iau în considerare necesitățile țării în forță de muncă străină și pe categorii de populație: vârstă, sex, profesii, stare familială, etc.) și starea pieței naționale a forței de muncă, a locuințelor, situația politică și socială.

Conform definiției formulate de Organizația Mondială a Muncii, scopul politicii imigraționale a țărilor exportatoare constă în faptul că migrația forței de muncă trebuie să favorizeze micșorarea șomajului, să contribuie la încasarea mijloacelor valutare de la muncitorii emigranți, utilizați pentru balansarea operațiilor de import – export. Imigranților trebuie să li se asigure peste hotare condiții normale de trai. Dreptul la repatriere al imigranților se îmbină cu căpătarea peste hotare a unei profesii și cunoștințe.

În prezent, migrația internațională a forței de muncii se caracterizează prin activizarea și creșterea rolului țărilor exportatoare, ce utilizează diferite căi pentru a beneficia de procesele migraționale.

Literatura:

1. Gribincea A. Valul globalizării și repercusiunile lui asupra economiei // Economie și Sociologie, 2001, N 3, pp. 17-23.
2. Gribincea A. L'économie mondiale. - Iași: Performantica, 2004.
3. Gribincea A. La nouvelle Europe face aux flux de capitaux et de main-d'œuvre / Materialele Conferinței științifice internaționale din 13-14 octombrie 2006 // Simposia Professorum, seria Economie, ULIM. - Chișinău: CED UASM, 2007, pp. 148-150.
4. Гривинча А. Миграция: глобальная экономическая проблема. Трудовая миграция и защита прав гастарбайтеров. Практика посткоммунистических стран. – Кишинев: USM, 2003, С. 230-232.

Politica migraționistă a statului moldovenesc: esența și etapele de baza

În politica vizând problema migrației în Republica Moldova, în domeniul reglementării migrației de muncă, pot fi evidențiate câteva etape:

Prima etapă (anii 1990-1994). Conținutul de bază al acestei etape constă în reglementarea proceselor migraționiste, caracteristice pentru spațiul specific geopolitic sovietic și post-sovietic.

Politica migraționistă se sprijinea pe „Legea cu privire la migrație” (decembrie 1990), fiind direcționată spre păstrarea identității etnice a republicii, inadmisibilitatea imigrației neregulate în Moldova din alte republici ale URSS. Cu acest scop Parlamentul republicii a introdus cota pentru imigrație, egală cu 0,05% din populația republicii. Această cotă (expresia ei cantitativă) a fost aprobată prin legea corespunzătoare.

Printre actele normative, adoptate în Republica Moldova în această perioadă putem remarca legea „Cu privire la cetățenie” (anul 1991).

Reglementarea migrației, inclusiv migrației forței de muncă, a fost direcționată contra imigranților, dar nu se referea la populația republicii ce părăsea țara. Odată cu căpătarea independenței și constituirea statalității democratice, tot mai multe persoane au început să plece în căutarea unei surse de venit peste hotarele țării. Cu scopul reglementării migrației la muncă a fost adoptat un șir de acte normative. Printre ele vom remarca: Hotărârea Guvernului Republicii Moldova „Cu privire la aprobarea regulamentului angajării temporare a cetățenilor Republicii Moldova în străinătate și a cetățenilor străini în Republica Moldova” (decembrie 1991), Hotărârea Guvernului Republicii Moldova „Cu privire la aprobarea regulilor de eliberare a certificatelor și licențelor pentru persoanele fizice și juridice, care acționează în calitate de intermediari în organizarea angajării temporare a cetățenilor Republicii Moldova în străinătate” (iunie 1992), Hotărârea Guvernului Republicii Moldova „Cu privire la modificarea unor hotărâri a Guvernului Republicii Moldova” (martie 1995).

Pe lângă aceasta, poate fi remarcat faptul că Moldova a fost o republică-donator în ceea ce privește migrația la muncă și în perioada sovietică: o parte considerabilă a cetățenilor republicii lucra în Siberia, la nordul îndepărtat și în alte regiuni ale Uniunii Sovietice. După declarația de independență mulți

originari din Moldova au început să revină, dar în republică s-au confruntat cu problema determinării stagiului de muncă, etc. În același timp mulți au continuat să muncească peste hotarele republicii. A apărut și s-a acutizat problema reglementării poziției, statutului juridic al acestor categorii de salariați atât în Moldova, cât și după granițele ei, în noile state independente (CSI).

În încercarea de a face un divorț civilizat, în ceea ce ține de dezintegrarea de Uniunea Sovietică, pentru a apăra drepturile cetățenilor moldoveni care muncesc fie pe teritoriul Moldovei sau în țările CSI, autoritățile moldovenești au semnat acordurile de la Bishkek de trecere fără vize a cetățenilor comunității țărilor independente pe teritoriul aliaților (1992), au încheiat acorduri bilaterale în legătură cu migrația forței de muncă cu Rusia (mai 1993), Ucraina (decembrie 1993), Belarusia (mai 1994). În cadrul CSI Moldova a semnat acordul între țările CSI «de asigurare a drepturilor cetățenilor comunității legate de pensionarea acestora» (martie 1992) și «de cooperare în apărare a muncii și stabilirea traumatismelor de muncă a muncitorilor aflați în afara țării de rezidență» (decembrie 1994). În martie 1995 Moldova a ratificat un acord «de cooperare în domeniul migrației forței de muncă și apărare socială a migrantilor cu loc de muncă» (aprilie 1994) etc.

Dezintegrarea URSS și formarea noilor state independente a lansat un proces masiv de repatriere a populației în patria lor etnică sau istorică. Trebuie remarcat faptul că Republica Moldova nu a fost pregătită pentru așa gen de evenimente. Asistența publică, acordată repatriților, a fost ne semnificativă, a purtat în mare parte un caracter formal.

Această perioadă a fost, de asemenea, caracterizată de înrăutățirea relațiilor între reprezentanții diferitelor grupuri etnice ce locuiau pe teritoriul țării. Ca urmare, a fost declanșat un proces de migrație atât de bunăvoie cât și forțată. În plus, comparativ cu migrația în alte țări, mișcările migrațiilor au avut loc de pe malul drept pe cel stâng al Râului Nistru, și invers. Refugiații și persoanele strămutate apărute în timpul conflictului armat au pretins la o politică activă de stat. În această perioadă au fost adoptate circa 40 acte juridice normative, cu scopul de a soluționa problemele acestor oameni, au fost luate măsuri de amplasare a acestora, li s-a acordat alimentare, loc de muncă, mijloace de transport, servicii medicale, sociale, educaționale și alte genuri de servicii. După încheierea acțiunilor de război au fost puse în aplicare măsuri necesare de recuperare a pierderilor materiale suferite de către populație în timpul războiului [1]. Cea mai mare parte din oameni au revenit la locurile lor de trai. Celor care au refuzat să se întoarcă din motive politice li s-au oferit oportunități de soluționare a problemei locative. Cu toate acestea, până în prezent există probleme nerezolvate în legătură cu situația persoanelor rănite în timpul conflictului armat, nu au fost asigurate definitiv condițiile pentru viață normală a unei părți din persoanele în cauză.

Apariția unui stat democratic independent a condus la dezvoltarea unor politici adecvate de migrație. În 1994 a fost adoptată constituția țării, în care este susținut constituțional dreptul de intrare și ieșire din țară a cetățenilor moldoveni în interiorul și în afara țării. În baza normelor constituționale au

fost formulate și promulgate legi «cu privire la intrarea și ieșirea din republica moldova» (1994), «cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor» (1994), care reglementează diferite aspecte ale intrării sau ieșirii din țară a populației moldovenești, statutul juridic, amplasarea la un loc de muncă, integrarea cetățenilor străini pe teritoriul moldovei.

De reglementarea proceselor imigraționiste se ocupa la început o structură specială a Republicii Moldova, constituită încă în perioada sovietică – departamentul migrației ce ținea de ministerul muncii, protecției sociale și a familiei. Printre alți actori, implicați în domeniul migrației, menționăm președinția, Parlamentul, Guvernul (Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Afacerilor Interne (inclusiv, Departamentul Tehnologiilor Informaționale), Departamentul Situațiilor de Urgență, Departamentul Trupelor de Grăniceri.

A doua etapă (1995-2000) se caracterizează prin integrarea republicii în procesele imigraționiste la nivel global și, în primul rând, european. De remarcat, că problemele migrării forței de muncă sunt dominante în activitatea structurilor de stat. Particular în acest proces este faptul că migrația forței de muncă moldovenești și integrarea structurilor de stat într-un singur spațiu de migrație, acționează ca două procese independente absolut non-integraționiste. Populația Moldovei a început să se integreze în procesele migraționiste europene fără a mai aștepta suportul și asistența structurilor de stat. În același timp, structurile de stat sunt menite să reglementeze migrația forței de muncă, să ia în considerare experiența țărilor europene în ceea ce ține de reglementarea migrațiilor forței de muncă, fiind ghidate nu atât de acuitatea problemei migrației resurselor de muncă, cât de cea a migrațiilor orientate spre Europa.

Cadrul legal de reglementare a proceselor de migrație rămâne în această perioadă același, dezvoltat în perioada 1990-1994. Statul a tins să introducă transparență și atitudine civilizată în procesul de migrare a populației. A fost o încercare de a încheia acorduri bilaterale legate de reglementarea problemei migrației forței de muncă a cetățenilor moldoveni cu acele țări în care exista forță de muncă migratoare din Moldova. Prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe a Republicii Moldova, au fost făcute adresări către structurile relevante din 24 state (Bulgaria, Germania, Grecia, Ungaria, Israel, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Canada, Franța, Cehia, Slovacia, Italia, Kuwait, Iugoslavia, Croația, Slovenia, Macedonia, Bosnia-Herțegovina etc.) referitor la încheierea unor acorduri bilaterale ce ar viza problema migrației forței de muncă a cetățenilor moldoveni în aceste state. Cu toate acestea, în ansamblu, această inițiativă nu a primit sprijin. Reticența de a coopera s-a datorat greutăților de pe piețele de muncă naționale, și rata mare de șomaj. La începutul lunii aprilie 1997 Moldova a semnat un acord «Cu privire la admitere și transferul cetățenilor, care se află ilegal pe teritoriul Republicii Moldova sau pe teritoriul Republicii Poloneze» cu partea poloneză care se confruntă cu migrația ilegală a cetățenilor Moldoveni. Un acord similar a fost semnat în iunie 1997 și cu Ungaria. Mai târziu acest acord a fost semnat și cu Lituania.

Au fost întreprinse măsuri pentru a aprofunda acordul de cooperare, inclusiv în domeniul de protecție a drepturilor cetățenilor în cadrul CSI. A fost semnat un acord cu privire la principiile de bază ale cooperării transfrontaliere între țările membre a Tratatului privind aprofundarea integrării în domeniile economice și umanitare din 29 martie 1996.

În noiembrie 1997 guvernul a adoptat un decret «Ocuparea temporară a lucrătorilor-imigranți». În mod evident, hotărârea a vizat faptul că «eforturile de a crea locuri de muncă temporare cetățenilor Republicii Moldova peste hotare se efectuează numai de către agenții economici ce dețin licență pentru a activa în calitate de intermediar pentru organizarea angajării temporare a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare și acordarea permisiunilor pentru angajarea unui anumit număr de imigranți muncitori într-o țară anume». Acest decret a fost aprobat prin noul «Regulament cu privire la angajarea temporară a muncitorilor migranți». Regulamentul prevedea toate momentele pozitive ale fostelor acte normative juridice în reglementarea migrației forței de muncă, fiind completat și îmbunătățit de un număr de modificări și dispoziții.

În conformitate cu acest regulament, au fost identificate întreprinderile cu drept de angajare a cetățenilor moldoveni în străinătate. Cu toate acestea, acțiunile întreprinse nu au asigurat o colaborare reală a structurilor de stat cu instituțiile societății civile, a populației și a forței de muncă migratoare a Republicii Moldova.

Sub presiunea manifestărilor de migrare în masă nereglementată țările din Estul și Vestul Europei au început să ducă o politică a «ușilor închise», protejând piața internă a muncii. S-a produs consolidarea presiunilor țărilor Uniunii Europene asupra conducerii Republicii Moldova, de la care s-a cerut luarea de măsuri mai ferme de a contracara migrația forței de muncă spre Vest, lupta cu traficul de ființe umane, al femeilor și fetelor tinere.

În același timp, conducerea moldovenească, recunoscând problema migrației în masă și posibilitatea de a mări rezervele valutare străine a început să exploateze acest fenomen. În politica internă se iau măsuri de reglementare a proceselor de migrație a forței de muncă. Se observă un interes legat de problema migrației forței de muncă din partea structurilor de stat și a opiniei publice. Se fac încercări de a rezista activităților întreprinderilor ce activează cu forța de munca ilegală. Cu toate acestea, datorită imperfecțiunilor legislației Republicii Moldova, aceste acțiuni în ansamblu nu au avut nici un succes. În general, în această perioadă nu au fost atinse obiectivele axate pe reglementarea de stat a migrației forței de muncă.

Sub influența structurilor internaționale s-a intensificat atenția acordată problemelor legate de traficul cu ființe umane, în special, a femeilor tinere, și formularea unor măsuri organizaționale, informaționale și de reabilitare întru contracararea acestui fenomen.

Principalii actori ai proceselor de migrație rămân aceiași. De reglementarea proceselor migraționiste se ocupă o structură de stat specializată a Republicii

Moldova – Departamentul Migrației, din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și a Familiei. În reglementarea proceselor migraționiste sunt implicați de asemenea Președinția, Parlamentul, Guvernul (Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Afacerilor Interne, Departamentul Tehnologiilor Informaționale (devenit independent în structura Guvernului), Departamentul Situații Speciale, și departamentul trupelor de frontieră.

Etapa a treia (2001-2006). Conținutul etapei constă în dorința de a promova legalizarea migrației «ilegale» a forței de muncă și în apărarea drepturilor lor în țările gazde. Această perioadă este caracterizată de activitatea pentru promovarea imaginii structurilor de migrație ale Moldovei atât în rândul populației cât și pe arena internațională.

Ca urmare a rezultatelor alegerilor parlamentare din 2001, puterea comunistă a întărit rolul statului în reglementarea proceselor migraționiste. Se efectuează o reformă instituțională în managementul migrației. Se întărește rolul și importanța serviciilor de migrație în structura centrală executivă. În anul 2001 în locul Departamentului Migrației din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și a Familiei, se creează Serviciul de Stat al Migrației în cadrul Guvernului, are loc concentrarea tuturor serviciilor într-o singură structură de stat ce se ocupă de reglementarea și regularea proceselor migratoare, inclusiv migrația forței de muncă [2]. În anul 2002 Serviciul respectiv a fost transformat în Departamentul Migrației Republicii Moldova, statutul și funcția căruia este determinată de către Parlamentul țării. Mai târziu, în 2005, este redenumit în Biroul Național al Migrației.

În reglementarea proceselor migratoare sunt de asemenea implicate Președinția, Parlamentul, Guvernul (Ministerul Afacerilor și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiilor Informaționale (devenit independent în structura Guvernului), Departamentul Servicii Speciale, Departamentul trupelor de Frontieră, Departamentul (Biroul Național) relațiilor inter-etnice.

Politica migraționistă dusă de către structurile moldovenești are ca scop înlăturarea deficiențelor abordărilor anterioare în reglementarea practicilor în gestionarea migrației. Obiectivul acesteia este de acum înainte protejarea nu numai a persoanelor aflate în afara țării, activeând în mod legal, dar și ajutarea gastarbaiterilor din Moldova care muncesc ilegal pentru a-i sprijini în legalizarea migrației [3]. Pentru aceasta a fost creată o Agenție de Stat pentru ocuparea forței de muncă peste hotare (2002).

Au fost puse în aplicare măsuri de apropiere a structurilor diplomatice / consulare ale Republicii Moldova de cetățenii moldoveni, aflați peste hotare. Cu acest scop, începând cu anul 2003 s-a pus sarcina de a se deschide Ambasade ale Republicii Moldova în țările în care se află masiv forța de munca a Moldovei. Din 2007 în această politică a fost introdus un nou aspect, ce vizează deschiderea consulatelor Republicii Moldova în orașele / regiunile, unde prezența migranților moldoveni este pe deplin vizibilă și semnificativă.

Departamentul migrării a dezvoltat conceptul de migrație politică, care a fost aprobat de către Parlament în octombrie 2002. În afară de aceasta, a fost pregătită redacția nouă a legii cu privire «La migrație». A fost armonizată legislația națională, fiind adaptată rigorilor și standardelor internaționale. Moldova s-a alipit actelor internaționale de reglementare a proceselor migraționiste: Convenția Europeană privind statutul muncitorilor migranți; Carta Socială Europeană; Convenția Europeană cu privire la securitatea socială, acordul de cooperare a conducerii Republicii Moldova și Organizația Internațională a Migrației (semnată în Mai 2002, ratificată de către parlament în octombrie 2002. Republica Moldova a aderat la 23 noiembrie 2001 la Convenție (1951) și protocolul Adițional (1967) pe refugiați. În ansamblu Moldova a ratificat peste 20 acte juridice internaționale în sfera apărării drepturilor omului, migrației forței de muncă și a refugiaților. La 25 iulie 2002 parlamentul a adoptat legea cu privire la refugiați, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2003.

Republica Moldova a inițiat și a semnat un acord interguvernamental cu Italia, și se duc discuții în acest sens cu Spania și Portugalia. Din 2003 Italia a introdus cote pentru migrații moldoveni în planul național anual. Cota moldovenească a gasterbaiterilor în Italia a crescut de la 500 (2003) până la 6.500 oameni (2008).

Începe să se manifeste practica de semnare a acordurilor în domeniul migrației forței de muncă la nivel de regiune, unități administrative (practica de recrutare de către firmele străine a muncitorilor moldoveni a existat și mai înainte. Altceva este însă faptul că în acest proces nu au fost incluse structurile de stat moldovenești corespunzătoare). Astfel, în special, în această perioadă au fost încheiate acorduri între partenerii moldoveni (Serviciul Migrațiunii de Stat, Agenția pentru ocuparea forței de muncă peste hotare, primăria Chișinăului) precum și departamentele italiene în sfera angajării temporare a surorilor medicale din Moldova, constructorilor, sudorilor etc. Există înțelegeri de angajare a migranților moldoveni cu parteneri din Cehia, Kuweit și alte țări. A fost inițiată crearea unor programe comune de pregătire a specialiștilor cu învățarea limbii țării în care ulterior vor activa migrații moldoveni în calitate de muncitori.

Continuă cooperarea țărilor CSI. Moldova a participat în mod activ la pregătirea unui număr de documente referitoare la reglementarea migrației forței de muncă. Printre ele pot fi menționate: Programul de acțiuni pentru dezvoltare a CSI pe o perioadă de până în 2005, secțiunea «crearea condițiilor pentru libera circulație a forței de muncă». În cadrul acestui Program este prevăzut «conceptul formării pe etape a pieței forței de muncă comune și reglementarea migrației forței de muncă a țărilor membre CSI». Un alt document important adoptat a fost Convenția privind statutul migranților și al membrilor familiilor acestora – cetățenilor a țărilor membre CSI, precum și acordul cu privire la principiile generale de cooperare a țărilor membre ale CSI din zona de frontieră a migrației forței de muncă (2002).

Moldova s-a adresat către 16 țări cu propunerea să semneze acordul cu privire la protecția socială a forței de muncă migratoare moldovenești, aflată pe teritoriul țărilor respective. Din păcate, această încercare nu a avut nici un ecou pozitiv.

S-a încercat să se aducă în concordanță cu legislațiile internaționale și europene legislația cu privire la migrație a Republicii Moldova, precum și legislația administrativă și cea penală împotriva persoanelor implicate în traficul de ființe umane. Problema migrației s-a dovedit a fi prioritară în cadrul Planului de Acțiuni «Republica Moldova – Uniunea Europeană». S-a întărit cooperarea cu instituțiile internaționale, specializate în sfera migrației. În ansamblu, poate fi observată revitalizarea acțiunilor Republicii Moldova în gestionarea migrării populației.

Cu scopul de a aduce la nivelul normelor Europene bazele instituționale ale migrației, în aprilie 2005 a fost modificată denumirea structurii de bază a migrației Republicii Moldova – Biroul Național cu privire la problemele Migrației .

Împreună cu partenerii străini (Olanda, Japonia, Cehia) s-a început dezvoltarea și punerea în aplicare a unui șir de proiecte privind îmbunătățirea calității statisticilor și datelor referitoare la numărul migranților, trecerea frontierei de stat etc.

Schimbări pozitive în activitatea structurilor migraționiste de stat moldovenești, au fost făcute în contextul unor schimbări ale politicilor statelor referitor la admiterea forței de muncă migratoare moldovenești. În țările Uniunii Europene a fost conștientizată dificultatea luării unor măsuri de forță în lupta cu migrația ilegală. Se întreprind măsuri pentru identificarea unor metode civilizate pentru reglementarea forței de muncă. În Italia, Portugalia, Spania și alte țări s-a conturat practica amnistierilor migraționiste, care s-au referit și la muncitorii proveniți din Moldova. Cu toate acestea, atitudinea negativă a țărilor Europei de Vest cu privire la problema de semnare a acordurilor bilaterale pentru reglementarea migrației forței de muncă în ansamblu nu s-a schimbat.

Cea mai mare parte a migranților se integrează în câmpul de muncă în țara gazdă fără implicarea sau ajutorul Republicii Moldova. Despre aceasta vorbesc datele referitor la contractele individuale de muncă, încheiate cu ajutorul sau cu implicarea statului moldovenesc.

Oamenii își rezolvă problemele legate de ocuparea forței de muncă în țări străine, bazându-se numai pe ei înșiși. Aceasta arată atât bazele de date ale Agenției de Stat privind ocuparea cetățenilor moldoveni peste hotare. Aici apare informația numai despre 6 mii cetățeni, doritori să găsească loc de muncă peste hotare, care s-au adresat pentru ajutor către această structură de stat. Instituțiile relevante încă nu se pot bucura de o credibilitate înaltă în rândul migranților moldoveni.

Etapa a patra (din mai 2006). Conținutul etapei – regândirea unor abordări conceptuale în legătură cu reglementarea migrării forței de muncă, desfășurarea

unei reforme instituționale, o cooperare mai strânsă cu Uniunea Europeană, contracararea migrației ilegale și tranzitarea migrațională ilegală.

➤ *Reforma Instituțională.* Revitalizarea acțiunilor guvernului în reglementarea migrației se orientează spre legalizarea activităților cetățenilor moldoveni peste hotare, apărarea lor juridică și socială, care încă n-a fost obținută. Reforma a fost de asemenea condiționată de schimbarea priorităților în politica migraționistă, fiind considerată parte integrantă a politicii sociale. Mai mult decât atât, în încercarea de a unifica sistemul de reglementare a migrației Republicii Moldova cu cel caracteristic țărilor Uniunii Europene, Moldova schimba conținutul și funcțiile structurilor specializate în migrație. Prerogativele Biroului Național pentru migrație au fost divizate între Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Afacerilor Interne (Biroul Național pentru migrație și Azil) și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. În reglementarea proceselor migraționiste în Moldova participă, de asemenea, în măsuri diferite Președinția, Parlamentul, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și al Integrării Europene, Departamentul trupelor de frontieră, și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

În august 2006 a fost creată Comisia pentru coordonarea activităților legate de migrație, condusă de vice-premierul Guvernului, ministrul Afacerilor Externe și al Integrării Europene a Republicii Moldova.

➤ *Îmbunătățirea cadrului normativ.* Baza juridico-legală a gestionării migrației este reprezentată astăzi de Conceptul politici migrației, Legea cu privire la migrație, Legea cu privire la cetățenie, Legea de intrare și ieșire din Republica Moldova, Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova, Legea cu privire la statutul refugiaților, Legea cu privire la prevenirea și combaterea traficului cu ființe umane din decembrie 2005. Țara are un cadru normativ larg în sfera managementului migrației: Programul de guvernare pentru 2005-2009 „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”, Planul național de măsuri cu privire la migrație și refugiați (2006), Planul Național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2008-2009, adoptat în aprilie 2008, Programul de măsuri pentru susținerea populației ce locuiește în afara Republicii Moldova (diasporei moldovenești) pentru anii 2006-2009 etc.

Republica Moldova cooperează cu structurile internaționale specializate în domeniul migrației (Organizația Internațională a Migrației, Organizația Internațională a Muncii, Conducerea Înaltului Comisariat pentru Refugiați). În momentul de față se elaborează proiecte de legi cu privire la cetățenii străini ai Republicii Moldova și migrația forței de muncă. S-a propus adoptarea legii cu privire la schimbarea principiilor de stabilire a cotelor imigraționale. Abordările revoluționare sunt vizibile pentru stimularea ocupării forței de muncă și a posibilităților de investiții provenite de la imigranții în Republica Moldova.

În Legea Migrației Forței de Muncă o mare atenție este acordată contracarării migrației nereglementate a cetățenilor moldoveni. Legislatorii înăspresc controlul

de activitate a agenților, ocupați de angajarea în câmpul muncii a moldovenilor peste hotare: firmele sunt obligate să furnizeze rapoarte trimestriale Biroului Național de Statistică și Agenției pentru Ocuparea forței de Muncă. Rapoartele indică: cine, unde, pe ce termen a plecat și când se va întoarce. Părinții care intenționează să plece să lucreze peste hotare sunt obligați să aducă la cunoștință agenției despre faptul că copii lor rămân fără supraveghere.

A fost elaborat sistemul informațional automatizat în această privință. Împreună cu Organizația Internațională a Migrației a avut loc un tender și au fost stabilite companiile câștigătoare care vor asigura partea tehnică a proiectului, integrat în programul «Moldova Electronică».

Procesul de implementare constă într-un plan de acțiuni în sfera migrației și refugiaților. La începutul lunii aprilie 2008 în Moldova a fost deschis, într-un nru sediu, Centrul pentru amplasarea migranților ilegali.

➤ *Reexaminarea sarcinilor/obiectivelor de bază ale practicii de reglementare a migrației forței de muncă.* Autoritățile moldovenești au stabilit o abordare nouă, ce constă în faptul că reglementarea proceselor migrației forței de muncă depinde de soluționarea sarcinilor de combatere a sărăciei, creșterea ocupării forței de muncă, sporirea potențialului socio-economic al țării și bunăstării cetățenilor. Politica migrării începe să fie analizată în contextul politicii sociale, subordonării politicii migraționiste priorităților naționale, legăturii cu perspectivele de dezvoltare a țării.

Renașterea economiei țării constituie una dintre cele mai importante căi de reducere a numărului de muncitori moldoveni, emigrați în căutarea salariilor mai mari, corespunzătoare standardelor internaționale. Acest proces de renaștere a economiei trebuie să se bazeze pe creșterea investițiilor directe în producție, în conformitate cu Programul «Renașterea Economiei – renașterea țării». Transferurile bănești ale muncitorilor moldoveni trebuie să stimuleze investițiile în diferite proiecte locale.

Accentul a fost pus pe crearea condițiilor normale de muncă în Moldova, atragerea remitențelor migranților în investiții, dezvoltarea business-ului mic și mijlociu, cât și pe dezvoltarea socio-economică a țării. În acest scop în 2007-2008 se pune în aplicare proiectul «Mai mult decât lupta cu sărăcia: Elaborarea cadrului legal și instituțional și baza reglementării utilizării remitențelor cu scopul dezvoltării antreprenorialului în Moldova».

În țară s-a intensificat munca cu diaspora moldovenească «veche» și «nouă» [4], desfășurată de către Biroul Național de Relații Inter-etnice.

➤ *Strânsa cooperare cu Uniunea Europeană în domeniul reglementării migrației.* Moldova duce propria politică migraționistă în contextul inițiativelor migraționiste a Uniunii Europene. Printre aceste inițiative: aprobarea unei abordări globale față de migrație în regiunile de est și sud-est învecinate cu Uniunea Europeană; parteneriat privind mobilitatea și migrația circulară; Misiunea Uniunii Europene privind cooperarea la frontieră (EUBAM); «Sinergia Mării Negre»; noua tematică de cooperare cu țările terțe în domeniul azilului

și migrației, crearea centrului de vize unic al Uniunii Europene; acord privind simplificarea regimului de vize și de readmisie.

– Având în vedere încheierea termenului Planului Individual de Acțiuni «Uniunea Europeană – Republica Moldova», autoritățile moldovenești au înaintat inițiativa de a semna un nou document de cooperare cu Uniunea Europeană. Acest document trebuie să fie din punct de vedere politic bine consolidat, oferind Moldovei o continuitate a reformelor inițiale de integrare Europeană.

– Moldova și-a exprimat dorința de a adera în calitate de țară pilot la proiectul privind migrația circulară, și a propus la rândul său propuneri și observații privind îmbunătățirea mecanismului migrației circulare și de mobilitate. După două runde de negocieri, în iunie 2008 Republica Moldova a fost selectată în calitate de țară ce va realiza proiectul «pilot» în domeniul migrației circulare. Acest acord pune atrage atenția asupra migrației circulare a cadrelor de muncă calificate, sensibilizării, formării profesionale în contextul cerințelor UE, cu scopul de reîntoarcere și reintegrare în țara de origine. Ca parte integrantă a acordului se prevede realizarea a două proiecte, în valoare de 5,5 mil. Euro.

– În ansamblu, Republica Moldova a salutat pozitiv rezultatele misiunii EUBAM: întărirea încrederii la frontieră, s-a redus migrația ilegală, traficul de droguri, de automobile furate, etc.

– Deschiderea în 2007 a unui centru unic de vize UE, a permis facilitarea situației de primire a vizelor în UE, pentru țările ce nu au ambasade în Republica Moldova. În activitatea centrului participă 7 state. Practica activităților Centrului Unic de vize în Moldova a fost evaluată pozitiv în Uniunea Europeană. În contextul experienței acumulate în Moldova, Uniunea Europeană a deschis cel de-al doilea centru unic de vize UE în Muntenegru.

– Ca urmare, a rezultat semnarea acordului de facilitare a regimului de vize și de readmisie începând cu 1 ianuarie 2008 fiind introdus regimul simplificat de vize între Moldova și țările Uniunii Europene. În același mod a fost simplificată procedura de perfectare a vizelor pe termen scurt (numărul și perioada de examinare a documentelor). Se stabilește o taxă mai mică, sunt stabilite categorii de persoane care pot primi gratuit, multi-viza și vize pe termen mai lung. Sunt introduse anumite măsuri de facilitare a regimului de vize cu România și Bulgaria. Din 11 iulie 2008, cetățenii Republicii Moldova pot tranzita teritoriul României fara viza de tranzit, într-o perioada care nu depășește cinci zile, daca dețin o viza pentru una din țările UE sau permis de ședere în aceste țări.

Spre deosebire de multe alte țări, acordul privind readmisia cetățenilor moldoveni și cetățenilor țărilor terțe, ce au intrat în Uniunea Europeană de pe teritoriul Republicii Moldova, a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2008. Mai mult decât atât, Moldova a semnat acordul privind readmisia cu Cehia, Ungaria, Lituania, Polonia, România, Ucraina, Norvegia, Elveția, Italia.

– Ca parte a procesului de la Budapesta, de cooperare regională în contextul «Sinergiei Marii Negre», Moldova cooperează în domeniul combaterii

migrației ilegale, contrabandei, criminalității transfrontaliere, consolidării și modernizării tehnice a controalelor de frontieră, îmbunătățirii procesului de culegere a datelor, și de monitorizare a informațiilor etc.

➔ *Înăsprirea acțiunilor împotriva organizatorilor traficului de ființe umane și migrația ilegală.* Primele încercări de luptă împotriva migrației ilegale a populației moldovenești au fost legate de combaterea traficului de ființe umane. Inițiatori în combaterea acțiunilor de trafic au fost organizațiile internaționale, preocupate de traficul femeilor și fetelor tinere cu scopul exploatarei sexuale. În conformitate cu recomandările organizațiilor internaționale și reieșind din situații reale, prin decizia Guvernului Republicii Moldova (mai 2000), a fost creat Grupul Național de Combatere a traficului de ființe umane, care a avut menirea să joace rolul de partener național în cadrul proiectului OIM pentru combaterea traficului de ființe umane cîn Republica Moldova. În același timp a fost dezvoltat Planul de Acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane, care pune accentul pe cooperarea și acțiunile comune ale entităților publice și organizațiilor non-guvernamentale. Tot atunci a fost constituit grupul de lucru permanent, în care au intrat reprezentanți ai ministerelor, deputați ai parlamentului, reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale. În componența Ministerului Afacerilor Interne a fost creat Departamentul pentru lupta împotriva crimei organizate, sarcinile lui vizând și combaterea traficului de ființe umane.

Este evidentă reducerea dinamicii de creștere a traficului de ființe umane, fiind depistate tot mai multe cazuri de trafic, însa eforturi sporite sunt necesare pentru tragerea traficantilor la răspundere penală. În același timp, trebuie acordată o atenție sporită consolidării capacitațiilor organelor implicate în combaterea traficului de ființe umane, inclusiv exploatarei sexuale prin utilizarea internetului [5].

În august 2005 a fost adoptat noul Plan Național de Acțiune pentru lupta cu traficul de ființe umane. Se iau diferite măsuri cu scopul de a combatere a traficului. În primul rând informarea populației despre gradul de pericol și riscul migrației ilegale / nesoluționate, traficul de ființe umane cu scopul exploatarei fie ca forță de muncă ieftină, fie exploatare sexuală, preîntâmpinarea populației referitor la consecințele acestora. În al doilea rând, întărirea controlului asupra activităților agenților turistici și de ocupare a forței de muncă peste hotare. Și în al treilea rând, pedepsirea celor care organizează, recrutează și transportă «marfa vie». În 1998 în Codul Penal a fost introdus articolul cu privire la «proxenetism» (art.105). În codul Penal al Republicii Moldova au fost introduse schimbări (iulie 2001), referitor la traficul de «carne vie», în special, art.113-2, privind pedepsirea penală a traficantilor de ființe umane pe termene lungi. În ultimii ani în Moldova s-a întetit activitatea de identificare și combatere a crimelor asociate cu traficul de ființe umane.

În ansamblu însă, există rezerve mari în ceea ce privește lupta cu combaterea migrației ilegale și traficul de ființe umane, legate, în special, de inconsecvența autorităților moldovenești privind pedepsirea oficialilor publici, care «acoperă»

migrația ilegală, traficul de ființe umane cu scal opul exploatării peste hotare etc. Acest lucru a fost menționat de Departamentul de Stat SUA în raportul său privind contracararea migrației ilegale ființelor vii în 2007, și a condus la scoaterea Moldovei din grupul al doilea în al treilea grup de țări, care nu fac întreprind măsuri sau doar imită lupta cu combaterea acestui fenomen social.

Între timp, se observă și momente pozitive ale gestionării migrației în Republica Moldova, datorită, în mare parte, cooperării active cu Uniunea Europeană. În acest context, se configurează necesitatea examinării împrejurărilor care duc la reducerea efectivității reglementării proceselor migraționiste în Republica Moldova.

În primul rând, cercetarea și pedepsirea penală a oficialilor guvernamentali, care «acoperă» migrația ilegală și o organizează. În al doilea rând, în lupta pentru contracararea migrației ilegale deseori se imită activitatea, dându-se preferință măsurilor administrative cu caracter interdicționist. În al treilea rând, lucrul cu diaspora de multe ori este înlocuit cu o abordare birocratică. În al patrulea rând, nu trebuie trecut cu vederea, în afară de cooperarea cu Uniunea Europeană, reglementarea migrației în Est (CSI, Rusia, Ucraina).

Moldova este o țară mică cu o piață a forței de muncă nesemnificativă. Fără o politică de investiții pe termen lung bine gândită din partea Uniunii Europene, toate măsurile întreprinse de către autoritățile moldovenești cu scopul de a reglementa migrația nu vor avea succesul așteptat.

Cu alte cuvinte, combaterea eficientă a traficului ilegal, rămâne a fi o problemă complexă, un proces multiplu, care îmbină atât acțiunile puterii, cât și măsurile economice, ce necesită o cooperare la nivel internațional, precum și între structurile naționale, organele de stat și organizațiile non-guvernamentale.

➤ *Protecția socială a migranților.* Se referă la două aspecte principale, pe de o parte protecția socială a migranților în țara gazdă, iar pe de altă parte, securitatea socială a acestora în perspectiva întoarcerii acestora în Republica Moldova. Majoritatea din migranți nu contribuie la fondul de asigurări sociale și la fondul pentru asigurări obligatorii de asistență medicală. Deși în decembrie 2006 s-au făcut modificări la Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat prin introducerea contractului individual de asigurare care se încheie direct cu Casa Națională de Asigurări Sociale, puțini migranți apelează la acesta pentru a-și asigura pensia pentru limita de vârstă.

Cetățenii Republicii Moldova se adresează la medic în străinătate doar în cazuri extreme, pentru că serviciile medicale sunt scumpe, și majoritatea nu-și pot permite să le achite, sau trebuie să facă mari eforturi financiare. Cei mai mulți migranți încearcă să-și rezolve problemele de sănătate prin metode tradiționale sau în condiții casnice prin administrarea unor medicamente. Persoanele care muncesc peste hotarele țării se întorc în Republica Moldova pentru a-și repara dinții, pentru intervenții chirurgicale [6] etc. Trebuie luat în calcul faptul că mulți migranți acceptă, constrânși de împrejurări, să lucreze în condiții nocive sau cu risc sporit.

Problematika este și mai complexă, dacă se în considerare faptul că ne-contribuția celor plecați la muncă peste hotare se răsfârge asupra întregului sistem de asigurare socială. Este absolut necesară o politică și o strategie guvernamentală coerentă în acest sens, pentru a crea condiții favorabile, de stimulare a migrantilor ca aceștia să contribuie la sistemul asigurărilor sociale și de sănătate. Dacă acordurile bilaterale între state în domeniu sunt mai greu de coordonat, atunci pe plan intern eforturile ar trebui să fie maxime.

➤ *Cooperarea Guvernului cu ONG-urile: transparență și participare.* Implicarea societății civile în politicile migraționiste se axează preponderent pe două domenii esențiale: informarea populației și sesizarea instituțiilor guvernamentale privind anumite probleme, oferirea unor recomandări în vederea diminuării, soluționării problemelor care au tangențe cu migrația populației.

În ceea ce privește programele, strategiile de informare ale populației, se observă o colaborare dintre societatea civilă și organisme internaționale. Ample campanii de informare s-au realizat în domeniul riscurilor migrației ilegale, traficului de ființe umane, dar și în alte domenii cum ar fi: protecția împotriva bolilor sexual transmisibile în contextul migrației, utilizarea eficientă a remitențelor, situația copiilor lăsați fără îngrijire părintească etc.

Cele mai multe programe de combatere a traficului de ființe umane au fost realizate de către organisme internaționale: OIM, UNICEF, UNFPA, OSCE [7]. Un rol important în informarea populației tinere despre pericolul traficului cu scopul exploatării sexuale îl au organizațiile neguvernamentale ale Republicii Moldova. Printre acestea - „La Strada”, „Inițiativa Civică”, „Comasiune”, „Milena SM”, „Adjuta Civis”, Regina Pacis”, Centrul Național de Cercetare și Informare a Femeilor, Asociația Femeilor Juriști, „Salvați Copiii, ș.a.

ONG-urile reușesc să implementeze proiecte de prevenire a traficului și asistență victimelor traficului doar în strânsă colaborare cu structurile de stat ale țării, organizațiile internaționale, organizațiile neguvernamentale de profil din alte țări. De menționat, că, începând din anul 2002, colaborarea cu structurile de stat a devenit mai eficientă. Situația dată a fost condiționată de faptul că organizațiile internaționale și structurile de stat de profil din țări ca cele din UE (Olanda) și SUA au activizat lupta împotriva traficului de ființe umane din Moldova cu scopul exploatării sexuale și au atenționat conducerea Moldovei despre necesitatea prevenirii acestor procese.

Cu susținerea misiunii OIM în Moldova au fost organizate diferite evenimente de informare a populației despre traficul de femei și fete cu scopul exploatării sexuale și în Transnistria. Organizațiile neguvernamentale din Moldova și Transnistria colaborează în această privință.

În procesul prevenirii traficului de ființe umane cu scopul exploatării lor sexuale, vânzării sau lipsirii de organe, depistării și pedepsirii organizatorilor lor, sunt implicate structurile ordinii publice de pe ambele maluri ale Nistrului. În alte privințe, însă, legate de reglementarea migrației, monitorizarea și schimbul de informație despre procesele migraționale, o astfel de colaborare lipsește din anul 1998. Republica Moldova se orientează spre exigențele Uniunii

Europene, în timp ce politicile Transnistriei reiese din cerințele de reglementare ale proceselor migraționiste ale Federației Ruse.

Un rol important în promovarea migrației legale și combaterea traficului de ființe umane îl au activitățile desfășurate de către Organizația Internațională a Muncii. Un șir de acțiuni în acest sens au fost implementate în cadrul proiectului regional „Eliminarea traficului de ființe umane din Republica Moldova și Ucraina prin măsuri ale pieței muncii”(2007-2008).

În campaniile de informare se implică și instituțiile guvernamentale: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Departamentul Migrațiilor, Departamentul Vamal etc. cu toate că deseori colaborarea se reduce la declarații sau participare comună la întruniri, conferințe, seminare etc.

Sunt unele încercări de asumare reciprocă a schimbului de informație și a responsabilităților în procesul de cooperare, un exemplu în acest sens este Memorandumul de Colaborare încheiat la 23 mai 2008 între trei structuri de stat: Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generala și Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului) și alte trei structuri nestatale: Organizația Internațională pentru Migrație, misiunea din Moldova, Asociația Femeilor de Cariera Juridică/Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei și Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”.

Referințe și note:

1. Мошняга В. Вооруженный конфликт в Республике Молдова и проблема перемещенных лиц. // MOLDOSCOPIE (Проблемы политического анализа). Часть VII. – Кишинёв, Молд. ГУ, 1995, с. 82-126.

2. Prin hotărârea Guvernului (nr. 185 din 3 martie 2001) în componența Ministerului Muncii și Protecției Sociale a fost creat și Departamentul de coordonare și monitorizare a problemelor refugiaților și persoanelor în căutare de azil. Mai târziu acest Departament a intrat în componența Ministerului Justiției și a fost transformat în Direcția principală pe problemele refugiaților.

3. Doraș V. Bazele politicii de stat în domeniul migrației forței de muncă. // Populația Moldovei și migrația forței de muncă: caracteristici și forme contemporane. / CAPTES. Chișinău, 2000, pag. 57-65. Într-un alt articol același autor, șef pe atunci al Direcției planificare politică pe lângă aparatul președintelui Republicii Moldova, menționa: „Statul și-a pus problema organizării plasării în câmpul muncii cetățenilor Moldovei peste hotare. Cu acest scop a fost creat Departamentul Migrației, care duce tratative în acest scop cu diferite țări. Statul va minimaliza riscurile pentru cetățeni. Aceștia vor avea posibilitatea de a câștiga bani, având o anumită garanție socială și confort. Respectiv, din banii câștigați peste hotare cetățenii Moldovei vor fi obligați să plătească impozite în bugetul de stat.” (Vezi Doraș V. Politica de stat în domeniul migrației. // Măsuri de rezolvare a problemelor migrației ilegale în corespundere cu principiile dreptului internațional. Conferința internațională, Chișinău, 12-13 aprilie 2002).

4. Schwartz R. Exploring the Link between Moldovan Communities Abroad and Moldova. – Chisinau, An SIDA and IOM Study, May 2007; Moșneaga V., Rusu R. Formarea diasporei moldovenești peste hotare: esența și specificul // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). nr.1 (XL), 2008. – Chișinău, USM, 2008, pp. 91-104.

5. Raportul independent al celor treisprezece reprezentanți ai societăți civile din Republica Moldova, “Societatea Civila - pentru o Moldovă Europeană!”, Chișinău 30 martie 2007.

6. The Health Risks of Migration: The Link between Health and Migration with Particular Consideration of Knowledge and Attitudes towards HIV / STIS and the Sexual Practices of Moldovan Migrants, - CBS AXA / OIM, 2007.

7. Reiko M. The EU's Response to the Human Trafficking Situation in Moldova, Department of Eurasian Studies Uppsala University, October 2006.

Literatura:

1. Бурдельный Е., Круглашов А., Мошняга В. Изучение практик регулирования трансграничных миграций в восточноевропейских странах Европейской Политики Соседства (Молдова, Украина, Беларусь) в контексте расширения Европейского Союза. // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr.2 (XLI). - Chișinău: CEP USM, 2008, pp.154-193.

2. Malinovska O., Mosneaga V., Shahotko L. Labour Migration Assessment for the WNIS Region. – Kiev, IOM, October 2007

3. Мошняга В. Неурегулированная транзитная миграция из Республики Молдова: состояние и пути минимизации // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr.2 (XLI). - Chișinău: CEP USM, 2008, pp. 57-107.

4. Moșneaga V., Mohamadifard Gh., Corbu-Drumea L. (Coord.) Populația Republicii Moldova în contextul migrațiilor internaționale. Vol. I-II. – Iași, 2006.

5. Мошняга В. Регулирование трудовой миграции в Республике Молдова: основные этапы и специфика // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică), nr.1 (XXXVI). – Chișinău, USM, 2007

6. Pop A. Moldova – Romania: Managing Migration and Combating Trafficking in Human Beings at the EU Eastern Border. – Chisinau: IOM, 2007

7. The Health Risks of Migration: The Link between Health and Migration with Particular Consideration of Knowledge and Attitudes towards HIV/STIs and the Sexual Practices of Moldovan Migrants, Sociological Study, CBS AXA /OIM, 2007

8. Vladicescu N, Cantarji V., Jigau I., Migration and investment of remittances: Republic of Moldova, - OIM 2008,

9. www.delmda.ec.europa.eu, Uniunea Europeană și Republica Moldova se angajează într-un parteneriat al mobilității.

10. http://www.lastrada.md/agenda/index.html#05_062008, Moldova a decăzut cu o treaptă on Raportul Departamentului de Stat al SUA privind traficul de persoane, 5 iunie 2008.

Aspectele socio-economice ale migrației forței de muncă din Republica Moldova

Migrația internă și internațională este direct proporțională cu complexitatea evoluțiilor pe plan politic, social, financiar, economic, ecologic, umanitar la nivel micro și macrogeografic. Răspunsul statelor la această provocare este determinat de capacitatea lor de adaptare rapidă la noile realități. Identificarea unor soluții adecvate se configurează, în acest context, drept un imperativ al timpului.

La abordarea procesului de migrație într-o manieră cuprinzătoare, inovatoare și pe termen lung trebuie luate în calcul mai multe criterii, ce țin de imigrație, admisibilitate și integrare, de piața muncii, protecția drepturilor omului, control, prevenirea și repartizarea, dialogul eficient dintre țara - gazdă și cea de origine a migranților, și nu în ultimul rând, eforturile pe termen lung pentru îmbunătățirea condițiilor economice și politice din țările de origine.

Evoluțiile politice și economice diferite ale statelor conduc întotdeauna la schimbări demografice cauzate, pe de o parte, de necesitatea atingerii de către populație a unui nivel de trai mai bun, iar, pe de altă parte, de situația politică din țările lor de origine. Experiența statelor dezvoltate și cu o practică îndelungată în acest domeniu arată că migrația, dacă este gestionată corespunzător, poate avea o influență pozitivă atât asupra țărilor de origine și de destinație, precum și asupra migranților și familiilor acestora.

Procesul de tranziție la economia de piață în Republica Moldova a amplificat și a aprofundat și mai mult lipsa de corelare între cererea și oferta forței de muncă în ansamblu, piața muncii fiind afectată de dezechilibre, la nivelul raporturilor dintre populația activă și cea inactivă, cât și în rata de ocupare. Respectiv, asigurarea ocupării cât mai depline și mai rezultative a forței de muncă constituie o prioritate și o sarcină de perspectivă a politicilor social-economice de lungă durată a autorităților publice centrale și locale ale țării.

Promovarea obiectivelor politicii de ocupare a forței de muncă impune o tratare mai amplă și o analiză mai profundă a situației pe piața forței de muncă. De menționat, că piața muncii autohtonă se confruntă cu un șir de probleme, care necesită căutarea unor noi soluții nu numai pe termen scurt, dar și pe o perioadă de lungă durată. Printre problemele existente pot fi enumerate:

- cota destul de mare a angajaților în agricultură (circa 41 %),
- șomajul de lungă durată în rândul tinerilor (de 3,6 ori mai mare în categoria de vârstă de 25 ani și peste),
- nivelul scăzut al costului forței de muncă, în special, în agricultură și în sectorul bugetar,
- implementarea insuficientă a măsurilor active pe piața forței de muncă,
- impactul negativ al evoluției procesului demografic, cauzat de scăderea și îmbătrânirea numărului populației,
- reducerea numărului populației economic active și creșterea continuă a numărului persoanelor migrante, proces care de pe zi ce trece capătă proporții tot mari.

Tocmai problemele migrației sunt cele care se agravează din cauza aspectelor vulnerabile, menționate mai sus. Trebuie recunoscut, că amploarea migrației s-a manifestat în proporții mari la începutul anilor nouăzeci, cu înțetiri în anumite perioade. Pe parcursul ultimilor ani tendințele migraționiste s-au accentuat. După anul 1990, migrația externă devine un fenomen social relevant. Migrația în această perioadă a cuprins diverse forme: începând cu migrația etnică, migrația de afaceri, migrația la studii și, mai ales, migrația de muncă.

Printre principalele cauze ale plecării cetățenilor la muncă în străinătate poate fi menționată, în primul rând, lipsa de oportunități de angajare la munci bine remunerate, căci oferta posturilor de muncă în anumite domenii este refuzată de cetățeni din cauza salariilor mici, fiind preferată opțiunea plecării peste hotare, unde pot fi obținute venituri mult mai mari pentru prestarea aceleiași munci.

Analizând situația pieței muncii din Republica Moldova în ultimii cinci ani, constatăm o diminuare cu 16,3% a numărului populației active - de la 1654662 până la 1422300 persoane. Acest lucru, în mare măsură, se explică prin procesul de migrare a populației. Criza social-economică, dar și lipsa unor programe de stat bine structurate și argumentate privind politica internă de ocupare și remunerare a forței de muncă au accentuat și mai mult tendințele migraționiste ale unui segment de populație, în special, cel al persoanelor economic active.

Migrația de muncă reprezintă o problemă globală, care la moment afectează majoritatea statelor din lume. Două fenomene majore existente la moment pe piața muncii generează sporirea migrației în scop de angajare - multe persoane economic active nu pot găsi un loc de muncă sau nu pot găsi un post de muncă adecvat, care le-ar permite să supraviețuiască și să-și întrețină familiile în statele de origine, în timp ce în alte țări se înregistrează o lipsă de brațe de muncă în diferite sectoare ale economiei. Alți factori se referă la schimbările de ordin demografic, la crizele socio-economice și politice și la sporirea diferenței de venituri în interiorul țării, precum și între statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare.

Conform unor date statistice și sondajelor sociologice efectuate în ultimii ani, fiecare al treilea dintre cetățenii moldoveni apți de muncă lucrează peste

hotare, peste 90 la sută activând fără contract de muncă legal. Într-un număr tot mai mare, în comparație cu perioadele precedente, sporește numărul femeilor care migrează în străinătate în scop de angajare: potrivit datelor din anul 2005, femeile, constituie circa 50 la sută dintre toți migranții la muncă.

Conform datelor recensământului populației din 2004, furnizate de Biroul Național de Statistică, circa 273 mii de cetățeni ai Republicii Moldova sunt temporar absenți din țară, majoritatea covârșitoare sunt plecați în căutarea unui loc de muncă. Din numărul celor plecați peste hotare, 130 mii sau 47,7% lipseau mai mult de un an. Mai mult de 60 la sută aveau vârsta între 20 și 40 de ani. Din numărul total al populației recensate, ponderea persoanelor temporar absente depășea cota de 8 la sută, iar în 12 centre administrative ale republicii numărul persoanelor aflate peste hotare era între 10 și 12%. Din totalul persoanelor temporar absente circa 89 la sută erau plecate la muncă peste hotare, 6,5 % la studii și circa 5 % din alte motive.

Prezintă interes, în această ordine de idei, următoarele date: conform studiului, realizat de către Alianța Microfinanțare cu sprijinul Fundației SOROS și al Organizației Internaționale a Migrației, pe un eșantion de circa 10.000 migranți, aproape o treime din migranți nu aveau înainte de plecare un loc de muncă stabil, aducător de venit. 32 % dintre aceștia, din care 50 % având studii superioare, erau angajați în sectorul bugetar în calitate de medici, învățători, funcționari ai instituțiilor publice. Aproape 25% la sută din totalul migranților reprezentau sectorul de producție, 26% din migranți au avut resurse personale pentru acoperirea costurilor legate de emigrare. Alți 26% au luat bani cu împrumut de la diverse persoane sau din alte surse, plătind dobânzile corespunzătoare.

Cea mai mare parte din cei care au avut în Moldova locuri de munca în sectorul bugetar (preponderent, în sistemul educațional, medicina sau administrație publică) prestează peste hotare munci necalificate, cum ar fi menajul casnic și îngrijirea socială (50,7%) sau în domeniul construcțiilor sau instalațiilor (20,1%). În același timp, cota persoanelor cu studii superioare care caută loc de muncă în CSI este de circa 13%. De remarcat, că din numărul total al celor plecați, 21,6% de salariați activau în domeniile educației, medicinei și administrației publice din Republica Moldova.

Din cele constatate, putem afirma că nu cei mai nevoiași pleacă la munci peste hotare, probabil, lumea decide să plece de frica de a deveni săraci, măcar din simplul motiv că plecările peste hotare la ora actuală înseamnă sume enorme de bani plătite intermediarilor pentru obținerea de vize sau pentru facilitarea intrării în țara de destinație în condiții ilegale. În majoritatea cazurilor, decizia de a pleca peste hotare este legată de un eveniment care se întâmplă în familie și care necesită cheltuieli suplimentare financiare pentru care majoritatea persoanelor nu sunt pregătite: studiile copiilor, evenimente importante familiale, cheltuieli menajere, suport material pentru tinerele familii, etc. Faptul că

cetățenii au unele necesități financiare până la plecarea sunt confirmate și de felul în care evoluează procesul migrațional.

În consecință, se poate de constatat că Moldova a devenit o placă turnantă pentru migrația ilegală, orientată spre Occident. Lipsa unor instrumente administrative eficiente de reglementare și contracarare a migrației ilegale este o provocare directă atât la adresa securității regionale, cât și la securitatea Europei întregi. Reieșind din aceasta, este necesar sprijinul Comunității Europene în vederea fortificării capacităților instituționale ale Republicii Moldova privind gestionarea fluxurilor migraționale. La modul concret, acest sprijin se poate materializa prin: implementarea, cu sprijinul Comunității Europene, în special al Comisiei Europene, Băncii de Dezvoltare a Consiliului Europei și Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est a unor proiecte orientate spre prevenirea și combaterea migrației ilegale din și în Republica Moldova; implementarea cu ajutorul acestor structuri europene a unor proiecte de reintegrare socială a foștilor lucrători migranți, victimelor traficului de ființe umane etc.; implementarea unui sistem de evidență și control modern la frontiera de stat privind fluxurile migraționale; dezvoltarea și consolidarea relațiilor de colaborare și parteneriat cu OIM, Consiliul Europei, Înalțul Comisariat al ONU pentru Refugiați și Biroul Internațional al Muncii; inițierea și dezvoltarea unor relații de parteneriat cu Centrul Internațional pentru dezvoltarea politicilor migraționale, Grupul de la Budapesta, Confederația Europeană a Sindicatelor, Uniunea Confederațiilor din Industrie și a Patronatelor din Europa.

Cât privește politicile publice vizând migrația forței de muncă, caracterizarea lor se exprimă prin sintagma: politici în formare. Atâta timp, cât nu poate fi evaluat impactul pozitiv al unor politici publice în anumite domenii, trebuie de pornit de la ideea că toate eforturile întreprinse de către instituțiile statale și nonguvernamentale au fost unele de eșec, total sau parțial. În aceasta situație, trebuie schimbate accentele: de la combaterea migrației nereglementate (iregulare) - spre reglementare sau chiar gestiune.

În acest context, sunt importante câteva circumstanțe definitorii, din perspectiva eficientizării acțiunilor întreprinse privind administrarea migrației forței de munca. În primul rând, globalizarea, cererea continuă pentru forța de muncă străină, diferența mare dintre standardele de viață ale statelor, noile tendințe demografice în țările europene, vor determina și în continuare natura fluxurilor migratorii, fapt care trebuie luat în considerare la proiectarea unor politici eficiente.

Situația demografică din UE rămâne a fi una de o preocupare majora. Cu excepția statelor din bazinul mediteranean, majoritatea statelor indică un spor natural al populației aproape de zero sau chiar negativ. La fel, în UE procesul de îmbătrânire este unul destul de simptomatic. Astfel, datele statistice denotă că o persoană mai în vârstă de 64 de ani revine la patru persoane economic active (15 – 64 ani). În conformitate cu datele EUROSTAT, după lărgirea UE, la 1 mai 2004, numărul populației constituia 456 milioane de persoane, dintre care între 34–37 milioane erau migranți internaționali, reprezentând 8% din

populația UE. La moment, la nivel global, se estimează 174,9 milioane de migranți, dintre care 90 de milioane o reprezintă migranții de muncă.

Numărul lucrătorilor migranți ilegali (iregulari) este în continuă creștere. Se estimează că numărul acestora ar constitui între 80 și circa 97 de milioane de lucrători migrați și membri ai familiilor lor, aflați în alte state decât cele de origine, iar dintre aceștia nu mai puțin de 15% muncesc ilegal. În prezent, în Uniunea Europeană există circa 15 mln. de șomeri, dar în ciuda acestui fapt, în multe sectoare ale economiei se înregistrează o lipsă a forței de muncă. Aici, ne referim la domeniile tehnologiilor informaționale, dar și în alte sectoare, unde este solicitată și forța de muncă necalificată. Situația este agravată, în special, de faptul existenței economiei neformale pe piețele muncii din multe țări ale Uniunii Europene, precum ar fi angajarea în sfera oractivităților de menaj și construcții, ceea ce motivează atragerea migranților.

Datorită faptului că aceste circumstanțe obiective nu a fost luate în calcul în procesul de tranziție, precum și nu a fost estimat corect impactul restructurărilor economice și influenței asupra pieței forței de muncă naționale, fenomenul migrației în Republica Moldova capătă din ce în ce mai multă amploare. De exemplu, în perioada ianuarie – septembrie 2003, aproape fiecare a treia familie a avut membri plecați peste hotare cu scopul de a munci, iar emigranții au constituit circa 17,6% din totalul populației în vârstă activă, adică nu mai puțin de 300 mii cetățeni moldoveni în vârstă activă, și numărul acestora nu s-au redus, ci, dimpotrivă, se află în creștere. Majoritatea lucrătorilor emigranți din Republica Moldova muncesc la negru.

La nivel de implementare, politicile privind migrația forței de muncă, aplicate în Republica Moldova, ignorează aproape integral cele câteva scopuri de baza ale unor politici privind migrația forței de muncă eficiente:

a) scopuri economice: micșorarea șomajului pe piața internă, utilizarea corectă a transferurilor financiare valutare ale lucrătorilor migranți prin investirea acestora în programe de dezvoltare economică.

b) scopuri sociale: majorarea investițiilor în educație și instruire; micșorarea cheltuielilor pentru recrutare în urma eliminării abuzurilor; acordarea unui complex de măsuri de protecție a securității lucrătorilor migranți și prevenire a migrației nereglementate. În definitiv, baza politicilor migraționale o constituie reglementarea celor trei faze ale ciclului de migrare: plecarea lucrătorilor din țară, aflarea acestora peste hotare și revenirea în patrie. Acest complex de măsuri sociale și economice formează politica ocupării forței de muncă peste hotarele țării, dar pentru atingerea acestora statul trebuie să-și traseze scopuri și sarcini mult mai concrete, care vor deveni programe strategice ale politicii migraționale a forței de muncă.

c) scopuri strategice: diversificarea țărilor angajatoare; folosirea migrației drept metodă de dobândire a noilor cunoștințe; minimalizarea pierderilor specialiștilor calificați din anumite domenii și a apariției dezechilibrelor; micșorarea diferendelor salariale generate de extinderea pieței de muncă.

Din această perspectivă, politica migrațională trebuie să fie o parte componentă a politicii naționale a statului, și implementarea ei să reprezinte una din cele mai importante responsabilități ale organelor de stat. Problema adoptării unei politici adecvate privind migrația forței de muncă este de ordin politic, iar proiectarea politicilor de reglementare a migrației de muncă a Republicii Moldova trebuie să fie complementară cu cele ale țărilor europene.

Politicele privind migrația forței de muncă trebuie să fie corelate cu strategia de dezvoltare a statului, pentru a garanta sporirea maximă a efectelor migrației prin impactul pozitiv, nu în ultimul rând, datorită remitențelor și însușirii noilor tehnologii în procesul de relansare economică. În alt caz, remitențele vor constitui, precum este cazul Moldovei, o sursă foarte periculoasă de inegalitate socială, astfel încât povara bugetului social devine una și mai mare datorită creșterii numărului de persoane cu o capacitate de consum mult mai redusă comparativ cu cei care au emigrat.

Datorită caracterului complex al migrației forței de muncă, la elaborarea politicilor precum și a mecanismelor de punere în aplicare, ar trebui să fie implicate atât autoritățile centrale de specialitate, precum și partenerii sociali - sindicatele și patronatele, organizațiile neguvernamentale, alți reprezentanți ai societății civile, precum și ai autorităților administrației publice locale. Obligația statului constă în protejarea propriilor săi cetățeni, indiferent de locul unde se află aceștia.

Cu referință la politicile migraționale și integrarea regională, ar fi oportună luarea în considerare, la cel mai serios mod, a problemelor de securitate regională, în special, datorită faptului că Moldova are frontiere slab securizate, mai ales, frontiera de est, ceea ce creează condiții favorabile pentru crima organizată, migrația nereglementată, traficul de persoane și droguri, punând, astfel, în pericol securitatea societății în ansamblu.

Procesul de extindere a aderării statelor la marea familie europeană va trebui să impună o serie de restricții țărilor din vecinătate pentru asigurarea stabilității în regiune, astfel, ca Moldova să nu devină o rută de tranzit pentru persoanele traficate și muncitorii de tranzit din Asia Centrală, care ar putea să treacă prin România și de acolo - mai departe spre Uniunea Europeană.

Recomandabilă, în această situație, este aderarea Republicii Moldova la tratatele internaționale în domeniu, armonizarea legislației naționale la prevederile acestora, ceea ce va permite implementarea normelor dreptului internațional și va crea condiții pentru respectarea integrală a drepturilor migranților.

Migrația forței de muncă trebuie pusă imediat pe agenda politică în procesul de aderare la Uniunea Europeană, proces care trebuie efectuat integral, detaliat. Trebuie identificate prioritățile politicii migraționiste a forței de muncă din Moldova în contextul dialogului cu privire la aderare, astfel încât procesul de afiliere la standardele internaționale să asigure o mai mare protecție a lucrătorilor migranți, ținând cont de faptul că procesul migrațional impune

statele să ia măsuri atât în vederea asigurării respectării drepturilor propriilor cetățeni, precum și garantarea drepturilor la protecție a lucrătorilor migranți, sosiți în Moldova. Este un proces bidimensional, și doar aplicând aceleași standarde internaționale, statele pot evita abuzurile sau încălcările drepturilor fundamentale ale cetățenilor. Republica Moldova trebuie să-și revadă mesajul politic în acest sens și să folosească mult mai eficient dialogul bilateral pentru promovarea propriilor interese.

Este necesară o poziție mai constructivă și a țărilor occidentale față de migrația ilegală. Transformarea lor în migranți legali (prin mecanismele de amnistie), în special, în țările unde numărul de moldoveni este impresionant de mare, creează posibilități mai reale pentru a minimiza consecințele negative ale acestor fenomene. În acest proces un rol determinat le revine reprezentanțelor diplomatice ale Moldovei.

Gestionată adecvat, migrația poate contribui la prosperitatea, dezvoltarea și la înțelegerea reciprocă între oameni. Devin promițătoare eforturile pe care le depun la ora actuală autoritățile publice centrale în vederea schimbării situației actuale în scopul elaborării unui cadru instituțional și legislativ coerent privind gestiunea migrației forței de muncă.

Migrația internațională a forței de muncă generează o serie de tensiuni și contradicții între țările de imigrație și emigrație. Actualmente, în țările de unde emigrează forța de muncă se observă o destabilizare a potențialului economic, ceea ce înseamnă, totodată, cheltuieli de la buget prilejuite de pregătirea forței de muncă.

Extinderea fluxurilor migraționale din ultimii ani determină acordarea unei atenții deosebite problemelor migraționale. Autoritățile publice centrale și locale au întreprins un șir de măsuri în scopul îmbunătățirii situației în domeniul reglementării proceselor de imigrare și repatriere a populației, migrației forței de muncă, precum și asigurării gradului de protecție socială a cetățenilor. A fost creat cadrul normativ-legislativ privind reglementarea proceselor migraționale în domeniul migrației forței de muncă. Aceste și alte acțiuni se datorează colaborării instituțiilor statale cu agențiile internaționale și europene cu atribuții în domeniul migrației (Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Consiliul European, OSCE, Înaltul Comisariat ONU pentru refugiați, etc.), cu misiunile diplomatice ale Republicii Moldova acreditate în străinătate și ale țărilor străine acreditate la Chișinău cu structuri similare din alte țări privind semnarea acordurilor interguvernamentale în domeniul migrației de muncă, securității și protecției sociale a lucrătorilor migranți din Republica Moldova. Au fost încheiate acorduri între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene în domeniul muncii și a Protocolului Executiv, au fost inițiate negocierile Acordurilor între Guvernul Republicii Moldova și Guvernele Republicii Elene, Statelor Benelux, Cipru, Spania, Portugalia privind reglementarea fluxurilor migratorii ale forței de muncă, cu Guvernele Bosniei și Herțegovina, Bulgariei, Cehiei, Croației,

Poloniei, României, Slovaciei, Sloveniei, Turciei, Ungariei, Ucrainei, Israelului, SUA, Franței și Estoniei.

În scopul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane a fost creat comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane și aprobat planul național de acțiuni pentru combaterea acestui fenomen. În acest scop au fost create comisii raionale pentru combaterea traficului de ființe umane. A fost extinsă aria cadrului legislativ din acest domeniu. A fost aprobată Legea privind combaterea traficului de ființe umane. La fel, a fost completat Codul penal și Codul de procedură penală cu un articol nou „Traficul ilegal de ființe umane”.

Cu toate acestea, situația privind migrația forței de muncă în Republica Moldova rămâne a fi o problemă destul de dificilă: chiar și dacă există anumite acțiuni în vederea reglementării procesului migrațional, ele nu poartă un caracter pe termen lung.

În scopul dezvoltării social-economice pe termen lung este importantă stabilirea anumitor priorități cum ar fi:

- efectuarea unui studiu de evaluare a persoanelor aflate în migrație de muncă;
- stabilirea relațiilor cu persoanele plecate peste hotare în scopul formării unor comunități la locurile de destinație care vor acorda sprijin și protecție persoanelor emigrate;
- elaborarea unui program de atragere a remitențelor în scopuri investiționale și includerea acestora în circuitul economiei reale.

De regulă, forța de muncă necalificată pleacă în căutarea unui loc de muncă temporar, iar forța de muncă cu calificare înaltă părăsește țara pentru totdeauna.

În scopul ameliorării situației în domeniul migrației se impune elaborarea urgentă a strategiei naționale privind migrația, precum și a unui plan de acțiuni la nivel național privind reglementarea migrației forței de muncă, cu următoarele direcții:

- combaterea migrației ilegale și a traficului ilicit de ființe umane;
- promovarea și implementarea unei politici sociale care va asigura venituri salariale adecvate pentru munca depusă;
- crearea locurilor noi de muncă atractive, în special, pentru tineret;
- utilizarea remitențelor pentru dezvoltarea micului bussines;
- elaborarea politicilor complexe prin prisma politicilor ocupaționale, educaționale.

Literatura:

1. Strategia Națională privind Politicile de Ocupare a Forței de Muncă în Republica Moldova pe termen 2007-2020.
2. Notă informativă „Cu privire la totalurile Recensământului populație din 2004”, Nr.15-06-18 din 24.05.2006, a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

3. Cadrul multilateral cu privire la migrația de muncă, elaborat de Organizația Internațională a Muncii (ILO), Geneva, 31 octombrie–2 noiembrie 2005.

4. Migration and Remittances în Moldova. Report prepared by CBS-AXA for the International Organization for Migration Mission to Moldova, European Commission, Food Security Programme Office în Moldova, International Monetary Fund Office în Moldova, 2005, pp. 6-7.

5. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova // http://www.statistica.md/recensamint/Grupe_de_virte_apte_de_munca.doc.

6. World Development Indicators // <http://devdata.worldbank.org/data-query/>.

7. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova // http://www.statistica.md/recensamint/Migr_externi_loc_prec.xls.

8. Piața forței de muncă în Republica Moldova, 2006 / Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. - Culegere statistică. - Chișinău, 2006.

Migrație, creștere, angajare și reducere a sărăciei în Republica Moldova

Republica Moldova a fost întotdeauna țară europeană cu cea mai înaltă pondere a populației rurale. În mediul rural gradul de asigurare cu locuri de muncă bine plătite în ramuri neagricole a fost permanent foarte mic. Dacă ar fi ținut cont de aceste două lucruri, guvernele moldovenești de la începutul anilor 1990 ar fi înțeles că restructurarea economiei va fi urmată de migrarea unei părți din populația rurală, dacă nu în exteriorul țării, atunci, cel puțin, de la sate spre orașe. Pe parcursul tranziției, ambele fenomene au fost observate. Totuși, din cauza că serviciile și industria sunt localizate prioritar în orașe, anume emigrarea a fost singura opțiune economic rezonabilă pentru majoritatea locuitorilor rurali. În prezent, emigrația forței de muncă se numără printre factorii principali care modelează evoluțiile economice, sociale și politice din Republica Moldova și va rămâne la fel de importantă în viitorul previzibil. În domeniul economic, rolul central al emigrației este demonstrat de faptul că aproape 20% din resursele de muncă lucrează în afara granițelor țării, iar veniturile transferate de muncitorii emigranți în 2007 au echivalat cu 30% din PIB.

Scopul acestui studiu este cercetarea problemei mult discutate referitor la emigrație într-un context specific. P. Martin și J. Taylor [1] au specificat starea ipotezei emigrației prin existența unei figuri –U inversă sau curba Kutznets care explică relația dintre dezvoltarea economică și rata emigrației din țară. În opinia lui D. Massey, “emigrația internațională nu se explică prin lipsa dezvoltării economice, dar prin însăși dezvoltare” [2].

Martin și Taylor consideră că ipoteză emigrației presupune că însuși procesul dezvoltării economice poate stimula emigrația pe termen scurt și mediu. Comisia Statelor Unite a identificat, în conformitate cu Actul de Reformă și Control al Emigrației din 1986 că pe termen lung, cel mai bun remediu pentru reducerea emigrației nedorite este extinderea comerțului cu țările din care sosesc emigranții. Pe termen lung, conform comisiei, comerțul și emigrația trebuie să se înlocuiască.

În Republica Moldova datorită transferurilor, imigrația a servit drept instrument important de supraviețuire pentru gospodăriile casnice de-a lun-

gul anilor 1990, evitând chiar un colaps economic mai grav, și a reprezentat principalul mecanism pentru redresarea care a început în anul 2000. În plus, transferurile au redus dependența guvernului de împrumuturile condiționate, obținând flexibilitate în politica sa macroeconomică. Considerăm că fluxurile de transferuri au avut efectul aprecierii ratei de schimb. Costurile sociale ale migrației au fost inacceptabil de înalte, impactul asupra forței de muncă a fost negativ, iar nivelul transferurilor – lipsit de viabilitate.

Analizând diferite surse referitor la migrație este necesar să constatăm că există diferențe semnificative între statisticile oficiale și estimările neoficiale privind emigrația din Moldova. Datele oficiale privind emigrarea legală sau normală sugerează emigrarea unui număr de la cinci până la nouă mii de persoane anual în perioada 1992–2003. Identificarea emigrației ilegale sau neregulate este însă mult mai dificilă. În 2000, Departamentul Statistică și Sociologie a susținut că în străinătate lucrează legal și ilegal 234,000 de cetățeni ai Republicii Moldova [3]. O estimare similară a fost obținută de Studiul forței de muncă în 2003. În 2004, un studiu independent, efectuat de Alianța de Microfinanțare din Moldova, a apreciat că între 265 și 285 mii de cetățeni ai Moldovei erau plecați peste hotare pentru a-și găsi de lucru [4].

Una din estimări face parte dintr-un sondaj care a cuprins peste 3,700 familii, realizat la sfârșitul anului 2004 și finanțat de Organizația Internațională pentru Migrație, FMI și Uniunea Europeană. Rezultatele acestui studiu au vizat transferuri de bani de la cetățenii Republicii Moldova, aflați peste hotare la muncă (STHM). Conform acestei cercetări, 398,000 de locuitori ai țării lucrau în străinătate, provenind din aproximativ 315,000 gospodării casnice. Dacă este luat în considerare numărul persoanelor care se aflau în Moldova la acel moment, dar au fost peste hotare și au revenit în țară temporar, atunci contingentul emigranților se ridică la aproximativ 567,000. Puțin peste 20% din toate gospodăriile casnice din Moldova au unul sau mai mulți membri plecați în străinătate, majoritatea lor, peste 80%, având un membru peste hotare.

Tabelul 1

Distribuția pe vârstă și gen (procente)

	Sub 20 de ani	21–30 ani	31–40 ani	41–50 ani	Peste 51 ani	Total
Bărbați	5.5	38.3	28.3	22.5	5.5	100.0
Femei	4.1	27.9	35.1	29.1	4.0	100.0
Total	5.0	34.6	30.7	24.8	4.9	100.0

Sursa: Studiul transferurilor de peste hotare în Moldova (ianuarie 2005)

Tabelul relevă că emigranții din Moldova sunt, de obicei, tineri, peste 70 la sută au vârsta sub 40 de ani și aproape 40 la sută sub 30 ani. Există o diferență de gen importantă, majoritatea femeilor se încadrează în categoria de vârstă de 31-40 ani, și mai puține – în categoria de vârstă de 31-40 ani (35 și 28 la sută

din femeile care au emigrat). Pentru bărbați situația este inversă (28 la sută de vârsta 31-40 ani și 38 la sută de vârsta 21-30 ani).

Studiul demonstrează că suma de bani necesară pentru a emigra nu este mare, deși variază semnificativ în funcție de țara de destinație. Peste 50 la sută din intervievați susțineau că cheltuielile de emigrare sunt mai mici de 100 dolari SUA, iar o pătrime susținea că sunt mai mici de 50 dolari SUA. Majoritatea emigranților care cheltuiesc o sumă mică emigrează în țările CSI. Emigranții către statele UE cheltuiau mult mai mult: peste 2000 dolari SUA pentru Italia sau Spania și peste 440 dolari pentru Turcia.

Studiul a arătat că emigranții sunt persoane care dispun de un anumit nivel de studii. Numai 10 la sută nu au absolvit nici o instituție de învățământ, peste 41 la sută au studii de nivel secundar, și 28 la sută au studii superioare. Există o discrepanță între țara de destinație și nivelul de studii, un nivel mult mai înalt au emigranții spre țările UE în comparație cu cei care se îndreaptă spre CSI sau alte țări în curs de tranziție. Sondajul arată că circa 50 la sută din emigranții spre Spania sau Grecia au studii mai avansate în comparație cu 8 la sută de emigranți spre Ucraina sau 12 la sută de emigranți spre Rusia.

Tabelul 2

Principalele țări de destinație

	Ale familiilor cu imigranți	Ale imigranților
Spania	1.4	1.5
Italia	20.2	18.9
Rusia	56.4	58.2
Turcia	1.3	1.3
România	1.5	1.9
Portugalia	4.7	5.0
Cipru	0.5	0.5
Germania	1.2	1.0
Grecia	3.2	2.7
Cehia	1.1	0.8
Belgia	0.6	0.5
Israel	1.7	1.4
Ucraina	1.7	2.2
Franța	1.0	0.9
Alte țări	3.5	3.0
Total	100.0	100.0
UE	33.9	31.8
CSI	58.1	60.4

Sursa: Studiul transferurilor de peste hotare în Moldova (ianuarie 2005)

Studiul arată că majoritatea imigranților, peste 58 la sută, pleacă spre Rusia, și mai puțin de 32 la sută lucrează în țările UE. Printre aceste țări, Italia ocupă primul loc, cu peste 18 la sută de imigranți, conform datelor înregistrate în acel moment. Femeile preferă să plece spre țările Mării Mediterane și mai puțin spre țările nordice ale Europei sau spre CSI. De menționat, că majoritatea emigranților activează ca muncitori în sectoarele petrolier, industrial și de construcție; alții lucrează ca șoferi, îngrijitori și vânzători cu amănuntul [5].

Datele disponibile indică asupra faptului că mai bine 50 la sută lucrează la construcții și reparații (Tabelul 3). Nici o altă categorie de emigranți nu se apropie de această valoare. Puțin peste 28 la sută lucrează cu contract de muncă și peste 70 la sută nu sunt incluși în acest sistem de angajare. Foarte puțini au fost ajutați de guvern sau au imigrat pe căi oficiale. Când au fost întrebați cine i-a ajutat sau le-a organizat plecarea, respondenții au afirmat, în proporție de peste 46 la sută, că nu au fost ajutați de nimeni. Puțin sub 30 la sută au fost ajutați de prieteni, vecini și cunoscuți, și aproximativ 12 la sută au fost ajutați de membri ai familiei. Doar 4.3 la sută și respectiv 3.8 la sută au apelat la agenții de turism sau agenții de recrutare. Pondere înaltă a emigranților care au plecat fără nici un ajutor se explică prin faptul că majoritatea din ei au plecat în Rusia. Peste 81 la sută din emigranții în Rusia (mult mai mult de 58 la sută din numărul total al emigranților din Moldova) au mers fără nici un ajutor. Majoritatea emigranților au găsit un loc de muncă într-o lună (peste 82 la sută), dintre care jumătate au găsit de lucru imediat după ce au sosit în țara de destinație. Numai un procent foarte mic a plătit pentru a obține o slujbă (mai puțin de 6 la sută).

Tabelul 3

Domeniile de activitate ale emigranților din Moldova peste hotare

	Procentul din numărul total al imigranților intervievați
Activități agricole	6.9
Construcții, reparații	51.3
Angajați ai fabricilor, uzinelor, firmelor	7.2
Angajați pe cont propriu	10.9
Îngrijirea casei, îngrijirea persoanelor	7.8
Comerț	7.3
Servicii	7.3
Altele	0.9
Nu au răspuns	0.4

Sursa: Studiul transferurilor de peste hotare în Moldova (ianuarie 2005)

Referitor la datele privind transferurile de bani de peste hotare, este foarte dificil de obținut această informație. Există date statistice, însă ele nu includ

fluxurile de bani din afara canalelor oficiale. Moldova nu este singura țară cu asemenea probleme și, în general, calitatea datelor despre transferurile de peste hotare nu este prea bună [6]. Peste 50 la sută din respondenții STHM trimit bani acasă cel puțin o dată în semestru, și 25 la sută expediază bani regulat.

Prezintă interes utilizarea transferurilor din străinătate: peste 70 la sută susțin că cheltuiesc banii pentru a cumpăra produse alimentare și haine, iar peste 60 la sută plătesc din acești bani serviciile comunale. În ceea ce privește însă utilizarea fondurilor acumulate în străinătate, peste 45 la sută din respondenți au afirmat că prioritatea lor este consumul curent (produse alimentare, haine, etc.). 22.8 la sută din respondenți au declarat că prioritatea lor este procurarea unui automobil, unei case sau apartament, renovarea casei, apartamentului și depozite bancare. Numai 4.8 la sută au afirmat că intenționează să investească în afaceri.

După cum a fost menționat mai sus, recuperarea și creșterea economiei după anul 2000 a fost generată în primul rând de transferurile de bani din străinătate, care au stimulat creșterea prin reducerea presiunii importurilor. Totodată, fluxul transferurilor de peste hotare a redus dependența guvernului de creditele acordate în baza aplicării anumitor politici, astfel, guvernul a obținut un potențial de flexibilitate în politica sa macroeconomică. Considerăm că este necesar de menționat că transferurile de peste hotare au generat aprecierea ratei de schimb, așa cum s-a întâmplat în anii 2003, 2004 și 2007, făcând exporturile mai puțin competitive. În același timp, ratele înalte ale dobânzilor descurajează investițiile companiilor din Moldova și au un impact ne semnificativ asupra investițiilor străine în Moldova.

Transferurile au un impact direct asupra reducerii sărăciei datorită nivelurilor sporite de consum. Versiunea STHM relevă importanța transferurilor de peste hotare pentru bunăstarea familiilor emigranților și faptul că familiile ale căror membri au emigrat sunt într-o situație mai bună decât cele ce nu au membri emigranți. Studiul arată că fluxul transferurilor din străinătate are o influență benefică asupra reducerii sărăciei, cauzate de venituri mici, chiar dacă pot afecta negativ alte aspecte ale bunăstării. Moldova ilustrează foarte bine aceste influențe interconectate, deoarece este una din țările cu cea mai mare pondere a forței de muncă care lucrează peste hotare, a transferurilor emigranților față de PIB și a transferurilor private pentru venituri disponibile.

Emigrația a influențat formarea capitalului uman din Moldova. Aproximativ 600 000 de oameni, adică aproape 14 la sută din populație și 23 la sută din forța de muncă, lucrează peste hotare. Peste 50 la sută din emigranți au mai puțin de 30 de ani, și 88 la sută au mai puțin de 45 de ani, ceea ce înseamnă că lucrătorii din primul grup de vârstă au emigrat din țară. Datele relevă că din sistemul de ocrotire a sănătății sunt plecați peste hotare 36 mii de medici, și 28 mii de învățători au părăsit sistemul de educație. Circa 7 la sută au studii superioare și o treime din emigranți au studii profesionale secundare, în comparație cu numai 25 la sută care au rămas în țară. Aproximativ trei pătrimi din cei care

muncesc în străinătate au lucrat anterior în medicină, educație, agricultură, construcții și administrarea micului business [7, p.192].

Considerăm judicioasă, în acest context, părerea cercetătorului P. Martin, care opinează că guvernului trebuie să-i revină, în primul rând, sarcina de armonizare a legislației naționale referitor la emigrație cu standardele internaționale. Sunt necesare acțiuni concrete pentru a implementa convențiile care au fost deja ratificate de Moldova. În plus, ar trebui depuse eforturi pentru legalizarea emigranților și semnarea acordurilor bilaterale cu toate țările gazdă. Mai mult, în cazul lucrătorilor sezonieri ar putea fi aplicate Memorandumuri de înțelegere mai flexibile [8].

Pe lângă impactul macroeconomic al transferurilor, utilizarea fondurilor transferate în scopuri de producție este, de asemenea, importantă pentru creșterea economică, pentru crearea locurilor de muncă și pentru reducerea sărăciei. Multe din acțiunile privind cadrul macroeconomic adecvat, în special, modelele de investiții și politicile de promovare a creării locurilor de muncă care generează venituri, sunt la fel de importante atât pentru emigranți, cât și pentru cei care locuiesc în țară. Implementarea acestor politici de guvern, în special, acelor din sectorul agricol, este prioritară pentru a încuraja sporirea investițiilor din contul transferurilor de peste hotare. În plus, pot fi elaborate instrumente specifice de utilizare a fondurilor emigranților în scopuri investiționale sau de asigurare a utilizării mai eficiente a resurselor investiționale.

Referințe:

1. Ph. L. Martin, J. E. Taylor. The anatomy of a migration hump. Development strategy, employment, and migration. - OECD, 1996. - p. 43.
2. D. S. Massey. Worlds in Motion: understanding international migration at the end of the millennium. - Oxford University Press, 1998. - p. 277.
3. E. Steptova. Labor Migration in Europe: Special Focus on the Republic of Moldova. - Chișinău: IPP, 2003. - p. 88.
4. B. Ghencea, I. Gudumac. Labor Migration and Remittances in the Republic of Moldova / Moldova Microfinance Alliance, Marketing and Research Department. - Chișinău: MMA, 2004. - p. 132.
5. N. Dudwick, S. Akshay. Migration: Coping with Economic Hardships in Recession // Recovery and Poverty in Moldova. - Vol.2. - 2004 - p.182.
6. C. Dvesh. Remittances: The new development mantra? G-24. Discussion Paper Series No. 29, - Geneva: UNCTAD, 2004, p. 299.
7. N. Dudwick, S. Akshay. Op. cit., p. 182.
8. Ph. L. Martin. Migration and Poverty in Moldova. - Chisinau, 2004, p. 88.muncă.

Managementul calității vieții și migrația populației din Republica Moldova

În perioada tranziției piața muncii din Moldova a suferit profunde transformări, generate de reformele economice, provocând influențe directe asupra calității factorului uman. În plus, condițiile sociale au determinat reducerea sporului demografic natural și accentuarea emigrației, care au cauzat, la rândul lor, scăderea constantă a populației și, implicit, a populației active.

Analiza structurii populației active pe grupe de vârste constată tendințe evidente de îmbătrânire a acesteia. Ponderea cea mai mare este deținută de persoane cu vârste de peste 35 de ani. În perioada 2000-2005, populația ocupată a Republicii Moldova a scăzut cu 190 mii de persoane, adică cu 12,5%, atingând în 2005 nivelul de 49% pentru rata de activitate și 45% pentru rata de ocupare, inferioare față de media UE - 25 cu 20, și respectiv cu 18 puncte procentuale [1].

Cu toate acestea, există domenii ale economiei precum construcțiile, tranzacțiile imobiliare, administrație publică, comerțul, intermediari financiare, în care populația ocupată a înregistrat creșteri, domenii care sunt considerate cu potențial de dezvoltare în perspectivă.

Dacă analizăm evoluția populației Republicii Moldova pe grupe de vârstă, potrivit datelor celor două recensăminte (din 1989 și 2004), se observă că grupul populației active (15-60 ani) nu se mărește într-un ritm proporțional cu cel în care scade populația tânără (0-14 ani) și sporește cea bătrână (60 ani și peste), respectiv, în mod normal, veniturile pentru programele sociale nu pot crește decât printr-o mărire, peste valorile obișnuite, a productivității muncii.

La baza acestei afirmații se află și teoria, conform căreia comportamentul economic individual variază în funcție de vârstă. Țările cu o proporție ridicată a tinerilor și/sau bătrânilor tind să aloce un volum mai mare de resurse acestor grupuri, aducând adesea prejudicii creșterii economice.

Acest fenomen este sesizabil și la noi, spre exemplu, în totalul populației Republicii Moldova aceste grupuri nu dețin o pondere semnificativă, dar având în vedere ultimele tendințe demografice, precum sunt procesul de emigrare masivă, îmbătrânirea populației etc., anumite consecințe ale acestora vor putea apare mai pronunțate.

Există o corelație directă dintre numărul populației apte de muncă și creșterea veniturilor. În cazul în care grupul populației apte de muncă este predominant, se observă creșterea semnificativă a veniturilor. Ponderea acestui grup în totalul populației Republicii Moldova (cu excepția Transnistriei) este de 43,7%. Deci, nu putem vorbi despre o creștere semnificativă a veniturilor populației, dat fiind faptul că forța de muncă economic activă din Republica Moldova nu constituie nici jumătate din populația țării. Mai mult, dacă observăm evoluția populației după aceleași grupe de vârste, este evidentă modificarea suferită de variabila „raport de dependență după vârstă”: în anul 1989, 35 de tineri și 25 de bătrâni erau dependenți de 100 de adulți, în timp ce, în anul 2004, se înregistrează o scădere dramatică a numărului de tineri (23) și o creștere moderată a numărului bătrânilor (29).

Cu certitudine, că actuala scădere a populației tinere va fi reflectată, în viitor, în scăderea populației adulte, iar aceasta, în mod inevitabil, se va răsfrânge și asupra creșterii economice.

De asemenea, creșterea în ultima vreme a ponderii populației adulte (de peste 2%) în totalul populației va duce la sporirea contingentului de vârstă 60 de ani și peste, ceea ce va modifica semnificativ variabila analizată (Tabelul 1).

Nu este exclus că aceste tendințe ar putea genera alte efecte negative, reflectate, în principal, în:

- scăderea nivelului de trai al grupei de vârstă de 60 ani și peste (numărul celor care pot susține din punct de vedere financiar categoria socială a pensionarilor este din ce în ce mai mic);
- reducerea forței de muncă, coroborată cu rata mare a șomajului pe termen lung (aici avem în vedere și faptul că o parte din cei ce lucrează peste hotare mai devreme sau mai târziu se vor întoarce acasă, respectiv, direct sau indirect vor exercita presiuni asupra pieței de muncă;
- șomajul va fi în creștere);
- scăderea Produsului Intern Brut (PIB) al Moldovei și alte consecințe.

Tabelul 1

Populația Moldovei după grupe de vârstă

Compoziția populației		Recensământul din 1989	Recensământul din 2004	Dinamica populației către 2004, %
Populația la recensământ		4335,6 mii	3383,3 mii	↘
Populație pe grupe de vârstă	0-14 ani (tineri)	1211 mii (27,9%)	646152 mii (19,9%)	↘
	15-59 ani (adulți)	2578 mii (59,5%)	2240669 mii (66,2%)	↗
	60 și peste (bătrâni)	546 mii (12,6%)	496431 mii (14,67%)	↗

Sursa: Anuarele statistice ale BNS

În ceea ce privește populația ce cuprinde contingentul feminin fertil (15-49 ani), creșterea de 2,3%, înregistrată de grupa respectivă de vârstă în anul 2004, este nesemnificativă în comparație cu rata anuală a îmbătrânirii demografice (0,2%).

Pe termen lung, asemenea tendințe vor provoca îmbătrânirea populației, depopularea, scăderea drastică a forței de muncă și degradarea calității acesteia.

Pentru menținerea unor indicatori economici acceptabili, este posibil ca și în Republica Moldova, în condițiile în care ar exista atractivitate, să se practice importul forței de muncă, ceea ce ar putea provoca alte riscuri pentru care societatea moldovenească este puțin pregătită. Totuși, printre prioritățile guvernamentale cu privire la politica demografică și ocuparea forței de muncă, în primul rând, ar trebui să figureze:

- ⊖ creșterea calității vieții;
- ⊖ problemele legate de inegalități și excludere socială;
- ⊖ siguranța socială a cetățeanului;
- ⊖ atitudinea mai complexă față de intensificarea fenomenului emigraționist (în special, fenomenul emigrației creierilor și tinerilor).

Teoria economică demonstrează că creșterea economică generează o creștere a locurilor de muncă datorită modernizării și re tehnologizării întreprinderilor, atragerii investițiilor interne și externe etc. Cu toate acestea, Republica Moldova demonstrează o evoluție specifică în acest sens, economia înregistrând a anumită creștere, dar în paralel cu reducerea locurilor de muncă. Față de 1999 numărul de salariați în 2005 era cu 20% mai mic (în agricultură – cu 50%, inclusiv femeii cu 53%, iar în construcții – cu 30%). Dinamica negativă a locurilor de muncă va avea pe viitor o influență negativă asupra productivității și creșterii economice, deoarece salariile au cea mai mare pondere în veniturile populației [2].

În același timp, atractivitatea pieței locale a forței de muncă este în scădere, situație confirmată și de diminuarea ratei de activitate a populației în vârstă de 15 ani și mai mult: de la 60% în anul 2000 la 49% în anul 2005. În paralel, a scăzut și rata de ocupare a populației de la 55% în anul 2000 la 45% în anul 2005 (datele pentru 2006 arată că aceasta a scăzut până la 43,7%), la bărbați semnificativ mai mult decât la femeii. Bineînțeles că există o serie de probleme cheie care afectează funcționarea pieței muncii în Republica Moldova și care se cer a fi soluționate, iar printre acestea ar fi:

- ⊖ numărul mare de locuri de muncă cu productivitate joasă și nivel de salarizare redus;
- ⊖ mecanisme de stabilire a salariilor insuficient dezvoltate pentru a reflecta corespunzător productivitatea și nivelul de calificare;
- ⊖ ponderea înaltă a activităților informale într-o serie de sectoare și ramuri de producție;
- ⊖ șomajul înalt în rândul tinerilor;
- ⊖ nivelul ridicat al șomajului de lungă durată;

⇒ lipsa unui sistem adecvat de monitorizare și prognozare a pieței forței de muncă etc.

În pofda declarațiilor guvernamentale de a susține piața forței de muncă, bugetele anuale, aprobate în ultimii ani nu apropie, ci îndepărtează economia țării de țintele europene. Bugetul nu vine să susțină munca, fiind, mai degrabă, un buget de asistență socială care încurajează doar politica ajutoarelor sociale. Cheltuielile prevăzute pentru stimularea ocupării forței de muncă nu reprezintă decât 0,3% din PIB-ul Moldovei, în timp ce media europeană este de 2,3% din PIB-ul țărilor UE.

Dacă guvernul va continua să încurajeze situația muncii în Legile ulterioare anuale a Bugetului Național prin ajutoare sociale și nu va accepta creșterea salariului minim la un nivel care să permită angajaților să-și acopere cel puțin cheltuielile primare, marile proiecte de infrastructură prevăzute în buget nu vor putea fi puse în aplicare din lipsă de forță de muncă.

Situația demografică caracteristică pentru Republica Moldova este foarte dificilă, dar nu este unică. Majoritatea statelor europene au parcurs, timp de peste 200 de ani, perioada de tranziție demografică, adică trecerea de la un regim de reproducere a populației de tip lărgit, când numărul populației crește intens, la un nou regim de reproducere a populației, când populația crește foarte lent sau este în descreștere. De exemplu, Franța, Elveția au trecut la noul regim de reproducere la începutul sec. al XIX-lea și au finalizat această trecere la sfârșitul sec. XX. În Republica Moldova, această tranziție a fost diferită: ea a început la mijlocul anilor '50 ca să finalizeze la începutul anilor '90, adică a durat doar 35-40 de ani.

Pe parcursul perioadei ultimilor 35-40 ani, natalitatea în Moldova a scăzut de patru ori. Nici un alt stat în lume nu cunoaște o asemenea descreștere rapidă a natalității populației. Poate că n-ar fi atât de grav faptul că a scăzut natalitatea, dacă n-ar fi crescut mortalitatea. În anii '50-'65 s-a înregistrat diminuarea mortalității, în special a celei infantile, însă după 1965 începe o creștere lentă, dar foarte stabilă a mortalității populației.

În anii '90, nivelul de natalitate este egal cu cel al mortalității. Iar începutul sec. XXI este marcat de descreșterea numărului populației. Aici se profilează două cauze bine determinate:

- 1) reducerea esențială a natalității și creșterea mortalității;
- 2) transformările esențiale ale caracterului migrației.

Dacă în anii '90, migrația avea aspect mai mult de ordin politic, după '94-'95 migrația a început să fie marcată de însemnele motivării pur economice. Oamenii au început să plece în statele europene în căutarea unui loc de muncă. Problema constă aici în faptul că a început plecarea în masă și a specialiștilor de înaltă calificare: ingineri, învățători, medici. Astfel, putem vorbi nu doar de o depopulare a Republicii Moldova, ci de o pierdere a potențialului științific, economic, uman. Din păcate, acest proces se intensifică în timpul de față. Dacă inițial pleca câte un om din familie, un vecin, astăzi pleacă familii, mahalale

întregi. Cândva Moldova se mândrea cu sate înfloritoare, în care se construiau zeci și sute de case noi și frumoase. Astăzi, ușile caselor sunt încuiate, iar cei care au rămas sunt bătrâni și copii. Copiii au rămas pe seama bunecilor, vecinilor, rudelor sau altor persoane. Situația este dintre cele mai complexe și generatoare de îngrijorări.

Migrația se înregistrează și în alte state, dar în Republica Moldova ea este mai pronunțată. În statele europene precum Polonia, Cehia, Ungaria s-a înregistrat un val de migrație după destrămarea sistemului socialist, dar stabilizarea procesului a fost una rapidă. În Moldova însă acest val de migrație durează de mai mult de un deceniu și nu stoparea lui este problematică. Dimpotrivă, din an în an, numărul doritorilor de a pleca din țară este tot mai mare.

Sondajele efectuate de Institutul de Politici Publice (IPP) cu scopul de a afla care sunt tendințele de migrație a populației din Republica Moldova demonstrează că 25% din populație mai are tendința de a migra. Dintre aceștia, 10% vor să plece în orașele republicii, iar 15% - în străinătate, la studii sau la muncă mai bine plătită [3].

Expertii constată că la baza migrației se află veniturile mizerabile ale majorității populației. Astăzi coșul minim de consum calculat la 1400 de lei este într-adevăr minim. Sondajul (IPP) a arătat că dacă omul este mulțumit de salariul său, el nu are dorința de a pleca peste hotare. De exemplu, în domeniul construcțiilor s-au înființat organizații care oferă salarii nu mai mici decât în Rusia, ceea ce motivează populația să rămână acasă să lucreze. Dacă va fi la fel și în celelalte domenii, emigranții ar fi motivați să se întoarcă acasă și ar aduce nu numai bani, dar și alte viziuni în dezvoltarea economică, alte experiențe, acumulate peste hotare, în domeniul relațiilor de muncă.

Paradoxal este și faptul că în Republica Moldova se produce extrem de scump în condițiile în care forța de muncă este extrem de ieftină. Ce s-ar întâmpla, dacă majoritatea întreprinderilor moldovenești ar trebui să plătească salarii lunare ca în țările care au aderat recent la UE, unde prețul forței de muncă nu este mai mic de 500 Euro lunar. Mai trebuie de ținut cont și de faptul că economia moldovenească se sufocă sub povara altor costuri de producție (materii prime, carburanți, energie, etc.), deși forța de muncă este cumpărată cu numai 60-80 de Euro pe lună.

Pe de altă parte, potrivit datelor statistice, venitul real disponibil pe cap de locuitor pentru anul 2005 a crescut cu cca 18% față de 2004, iar principalii factori ai creșterii au fost salariile, urmate de plățile sociale, veniturile din activitățile agricole, cât și transferurile din străinătate. În același timp, salariul mediu pe economie în Moldova în termeni nominali a crescut cu 20% comparativ cu 2004. Potrivit unor sondaje, creșterea salariilor este unul din fenomenele pozitive înregistrate în economie. Decalajul dintre salariul primit de angajați în sfera privată și cel plătit pentru cei din sfera bugetară s-a redus puțin, scăzând de la 78% în 2004 la 75% în 2005. Totodată, și în cadrul categoriilor bugetare

s-au înregistrat unele schimbări. De exemplu, profesorii universitari și medicii primesc salarii peste media pe țară [4].

Astăzi, în migrația de muncă este înrolat, practic, fiecare al treilea cetățean apt de muncă al Republicii Moldova. Dacă ceva mai recent, tendința de bază era migrația de muncă în țările CSI, în primul rând în Rusia, acum în afară de migrația de muncă tradițională în est se proliferază vectorul occidental și sudoccidental. A avut loc reorientarea migranților de muncă la „vecinătatea veche”. Printre cele mai atractive țări pentru migranții moldoveni se evidențiază Italia, Portugalia, Grecia, Spania, caracterizate printr-o cotă mare a sectorului neformal în economie.

Plasarea în prim plan a vectorului occidental al migrației de muncă se bazează pe distanță egală a Republicii Moldova față de țările occidentale ca și de Moscova, Rusia, familiarizarea cu grupa romanică a limbilor vorbite pentru moldoveni, grupa tiurcă pentru gagauzi, grupul slavon de limbi pentru vorbitorii de limbă rusă din Moldova, rețeaua creată prin cunoscători a diasporei evreiești în Germania, Israel și în alte țări.

În afară de aceasta, astăzi mediul vorbitorilor de limbă rusă în multe țări este un fenomen sesizabil. Mai trebuie să ținem cont de faptul că salarizarea în țările occidentale este mai mare decât în Rusia, precum și de alte aspecte foarte importante: situația criminogenă, precum și atitudinea antreprenorială, birocratică sau a organelor legii în Federația Rusă nu poate fi comparată cu ceea ce întâlnesc migranții în țările Uniunii Europene. Rusia însă este consumatorul principal al migranților de muncă moldoveni în spațiul post-sovietic. Datorită amnistiei migraționale și altor mecanisme de reglare ale migrațiilor în țările Uniunii Europene este foarte posibilă și reală transformarea statutului ilegal în legal, în timp ce, în Rusia aceasta se realizează mult mai complicat.

Se extinde și geografia migrației de muncă. În torentul migrațional al deplasării populației Republicii Moldova se observă tendința de asimilare a noilor spații. Ca o „pată de ulei”, migranții de muncă moldoveni asimilează atât țările învecinate, cât și cele aflate la distanțe considerabile de țara noastră și în care lipsește diaspora moldovenească, precum și comunitatea relațiilor de rudenie, de producere sau de altă natură cu Republica Moldova.

Potrivit cercetărilor IPP, cetățenii moldoveni lucrează, practic, în toate țările Europei. Și nu numai în Europa. Prezența cetățenilor moldoveni este mai pronunțată în CSI, mai ales, în Rusia. Printre alte țări trebuie menționate Italia, Portugalia, Grecia, Cehia, Turcia, Spania, Israel, Germania, Irlanda, Cipru, România, etc. [5].

Caracteristicile sociale generale ale transformărilor în Republica Moldova sunt încă negative. Se evidențiază descreșterea și înrăutățirea considerabilă a nivelului de trai și a calității vieții oamenilor, reducerea numărului populației, migrația în masă a forței de muncă în străinătate, lipsa în bugetul de stat de resurse suficiente pentru astfel de necesități precum educația și ocrotirea sănătății.

Clasa de mijloc a populației care, după venituri, e relativ prosperă, nu depășește 10% din totalul populației. În același timp, în conformitate cu estimările Departamentului de Statistică și Sociologie (anul 2004) ponderea populației defavorizate constituie 88,3%, iar ponderea populației sărace - 56,9%.

Comisia ONU anual evaluează țările după Indicele Dezvoltării Umane, care are caracter complex și la baza lui are indicatorii statistici de evaluare a nivelului mediu de sănătate a populației, nivelului mediu de studii și veniturilor medii pe cap de locuitor în fiecare țară. Indicele dezvoltării umane (IDU) este o măsură de monitorizare a progresului pe termen lung a dezvoltării umane medii.

În fiecare an ONU studiază dinamica acestui indice pentru toate țările lumii. După IDU, în conformitate cu clasamentul ONU, Republica Moldova pe parcursul acestui deceniu s-a deplasat de pe locul 75 spre 104 în lista celor 174 de state din lume incluse în clasament, ceea ce confirmă nivelul mediu de viață în stat.

Tabelul 2

Tendința IDU a Moldovei (bazat pe datele recente)

Anii	Speranța de viață la naștere	Rata științei de carte la adulți	Rata înrolării la învățămîntul primar, secundar și terțiar(%)	PIB pe cap de locuitor (2005 PPP \$ SUA)	IDU
1990*	67,6	97,5	72,6	4,052	0,740
1995*	66,9	98,3	69,2	1,634	0,684
2000*	67,2	98,9	71,2	1,473	0,683
2004*	68,2	99,1	70,1	1,955	0,703
2005	68,4	99,1	69,7	2,100	0,708

* Cifrele pentru acești ani sunt diferite de cele publicate anterior de către Oficiul RDU.

** Evaluat la 99% în scopul calculării IDU.

Starea sănătății populației este un indice integrat al dezvoltării sociale a țării, o reflectare a bunăstării social-economice și morale, un factor decisiv de influență asupra potențialului economic, cultural și forței de muncă a societății. Tabelul 2 indică asupra faptului că speranța de viață în Republica Moldova are tendința foarte lentă de creștere.

În ultimul deceniu în republică s-a creat o situație medico-demografică nefavorabilă. Nivelul natalității continuă să scadă. Sporul natural al populației în ultimii 10 ani este în descreștere continuă și a constituit în anul 2005 -1,9. Durata medie de viață constituie 66,8 ani, inclusiv la bărbați - 62,0 ani, la femei - 70,4 ani, fiind una din cele mai joase din Europa. Speranța de viață la naștere este cu mult mai joasă ca în Regiunea Europeană.

Una din tendințele nefaste este și creșterea mortalității populației în vîrstă aptă de muncă. Cauzele principale ale mortalității le constituie maladiile

sistemului cardiovascular, tumorile maligne, traumele și accidentele, bolile organelor respiratorii.

O situație alarmantă s-a creat în răspândirea maladiilor social-condiționate: infecția HIV/SIDA, infecțiile cu transmitere sexuală, alcoolismul, narcomania, tuberculoza care rămân probleme prioritare de sănătate publică. În anul 2005 au fost înregistrați 315 cazuri noi de purtători de infecția HIV (8,73 la 100 mii populație), iar în anul 2004 - 227 cazuri (6,29 la 100 mii populație). Conform situației de la 1 ianuarie 2006, au fost depistate în total 2230 persoane infectate cu virusul HIV cu antrenarea în procesul epidemic a tuturor teritoriilor administrative, cu o sporire a celor infectați pe cale sexuală.

Este dificilă pronosticarea evoluției demografice. Rezultatele disponibile ale unor studii separate și date;e statistice oferite de ambasadele Moldovei în alte țări (cu privire la persoanele legalizate, ceea ce constituie probabil mai puțin de jumătate din cifrele reale) sunt insuficiente pentru a face constatări plauzibile.

În general, statisticile cunoscute în privința persoanelor plecate peste hotare sunt contradictorii: unele surse confirmă că sunt plecați peste 1 mln. de persoane, altele - 500.000, recensământul din 2004 indică asupra cifrei de 280 000.

Natalitatea scăzută și migrarea sporită din R.Moldova pot crea premise pentru dispariția moldovenilor ca națiune peste 50 de ani, a declarat în cadrul unei conferințe academicianul Gheorghe Paladi. Condițiile de sărăcie în care trăiesc oamenii din Moldova favorizează procesul de îmbătrânire demografică din țară, aspect care forțează tânăra generație să ignore natalitatea. La sfârșitul anilor '80 la o mie de locuitori erau 21 de nașteri. Astăzi în unele raioane ale țării coeficientul nu depășește opt nașteri [6].

Alexandr Sidorenco, conducătorul Programului pentru problemele îmbătrânirii populației pe lângă Adunarea ONU, menționează că în condițiile în care conducerea țării nu va întreprinde măsuri pentru a stimula natalitatea sau nu va face nimic pentru stoparea emigrării, peste câțiva ani nu va avea cine să rezolve problemele țării. Potrivit spuselor lui A. Sidorenko, fenomenul îmbătrânirii populației în Moldova s-ar putea considera într-o măsură oarecare unică. Motivul principal al situației create a devenit migrația populației apte de muncă.

Astfel, întreprinderea unor măsuri de rigoare pentru soluționarea problemelor de ordin social care ar avea un impact necesar asupra chestiunilor migraționale, demografice etc. din Republica Moldova este foarte actuală. În acest sens, se poate recurge la anumite proceduri manageriale.

Așa, în politica migrațională aplicată, statul moldav tinde să depășească lacunele abordărilor precedente în reglementarea și practica reală a reglării migrației. Se încearcă să fie protejați nu numai acei oameni care se află și lucrează legal peste hotare, dar și gasterbaiterii moldoveni ilegali. Pentru simplificarea amplasării în câmpul muncii a fost creată Agenția angajare a cetățenilor moldoveni la lucru peste hotare (2002).

Serviciul migrațional de stat a elaborat conceptul politicii migraționale care a fost adoptat de Parlament în octombrie 2002. În afară de acesta, a fost pregătită o nouă redacție a legii „Cu privire la migrație”. Se realizează armonizarea legislației naționale, racordarea ei la standardele internaționale.

Moldova a aderat la documentele internaționale care reglementează procesele migraționale. Convenția Europeană cu privire la statutul de drept al migrantului-lucrător; Carta socială europeană; Convenția europeană cu privire la asigurarea socială, Acordul cu privire la colaborarea guvernului Republicii Moldova și Organizației Internaționale a Migrației (semnat în mai 2002, ratificat de parlamentul țării în octombrie 2002). Republica Moldova a aderat (la 23 noiembrie 2001) la Convenția (1951) și Protocolul adițional (1967) cu privire la refugiați. În general, Moldova a ratificat peste 20 de acte normative internaționale în sfera apărării drepturilor omului, migranților de muncă și refugiaților. Parlamentul a adoptat la 25 iulie 2002 legea „Cu privire la refugiați”. Legea a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2003.

Din inițiativa Republicii Moldova a fost semnat Acordul interguvernamental cu Italia, sunt duse tratative pe marginea acestui subiect cu Spania.

În cadrul CSI Moldova a participat activ în elaborarea unui șir de alte documente cu privire la subiectele ce țin de reglementarea migrației de muncă. Printre ele: Programul de acțiune în dezvoltarea CSI, secțiunea „crearea condițiilor pentru libera deplasare a strămutării forței de muncă”. În cadrul acestui Program a fost elaborată concepția de formare a unei piețe comune de muncă și de reglare a migrației forței de muncă.

Se lărgește cooperarea cu Rusia. Este importantă, în acest context, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 21 din 10 ianuarie 2002 „Cu privire la inițierea proiectului de acord dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse cu privire la reglarea procesului de repatriere (strămutare) și protecției drepturilor repatriaților (persoanelor strămutate)”. Se duc tratative pe marginea semnării unui asemenea acord. Serviciul migrațional de stat al Republicii Moldova s-a adresat la structurile corespunzătoare ale Federației Ruse cu propunerea de a aloca 35-50 mii locuri de muncă pentru migranții de muncă moldoveni. Cu propuneri analogice Serviciul migrațional de stat s-a adresat către Italia, Portugalia, Cuweit și alte țări.

Se realizează eforturi în privința racordării legislației migraționale a Republicii Moldova în corespundere cu standardele internaționale și europene, înăsprirea legislației penale și administrative față de persoanele implicate în traficul de ființe umane etc. Problema migrației este inclusă în calitate de direcție prioritară în Planul de acțiune „Republica Moldova - Uniunea Europeană”. Se întărește colaborarea cu instituțiile internaționale, specializate în domeniul migrației internaționale. În general, se constată activizarea activității statului moldovenesc în domeniul migrației populației moldovenești.

Unele concluzii pe care le generează reflecțiile asupra fenomenului migrației, reieșind din cele expuse mai sus se rezumă în următoarele:

- cea mai acută și actuală problemă a Republicii Moldova la etapa dată rămâne problema migrației de muncă internaționale, la care participă nu mai puțin de a treia parte a populației apte de muncă;
- migrația moldovenilor, condiționată de situația social-economică, reflectând realitățile existente, este un registru al unei joase calități a vieții populației din țară;
- migrația de muncă a populației moldovenești este un răspuns, la nivel de masă, la condițiile în care se află, o încercare de a-și îmbunătăți starea materială, situația familiei, în circumstanțele transformărilor sociale de proporții, însoțite de un preț social înalt;
- migrația populației în contextul fenomenului globalizării economiilor naționale este o consecință inevitabilă pentru multe țări din lume, dar pentru un stat atât de mic ca Republica Moldova poate avea consecințe demografice catastrofale;
- un management slab la nivel statal al problemelor monitorizării calității vieții, este una din cauzele principale ale migrației populației din țară;
- autoritățile publice abilitate cu dreptul de a monitoriza problemele migraționale ale Republicii Moldova sunt obligate să evalueze cât mai real situația creată și să colaboreze mai intens și fructuos cu actorii internaționali în elaborarea și realizarea unei politici migraționale adecvate, care ar genera rezultate pozitive pentru situația socio-economică din țară.

Literatura:

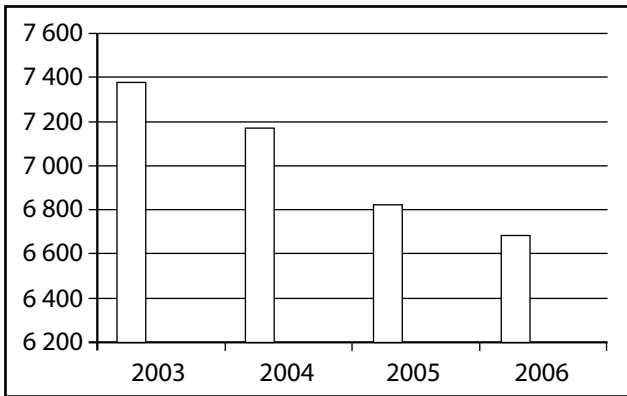
1. Forța de muncă în Republica Moldova: Ocupare și șomaj, anul 2005. Notă informativă / Biroul Național de Statistică // <http://www.statistica.md/statistics/dat>.
2. Raportul Național de Dezvoltare Umană 2006 // <http://www.undp.md/publications/2006NHDR>.
3. Barometrul de opinie publică, noiembrie 2006 / Institutul de Politici Publice // www.ipp.md.
4. Raportul Național de Dezvoltare Umană, 2006.
5. Мошняга В., Руснак Г., Цуркан В. Молдавские трудовые мигранты в России // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea XX. – Chișinău, USM, 2002, pp. 74-77.
6. Timpul, 2008, 11 aprilie.
7. Ghencea B., Gudumac I. Migrația de muncă și remitențele în Republica Moldova / Alianța de Microfinanțare din Moldova, Fundația Soros-Moldova. – Chișinău: MMA, 2004.
8. Matei V. Depopularea satelor duce la pierderea bazei de reproducere a populației (Situația demografică în R. Moldova) // Fără Tabu. Buletin informativ, 2006, nr. 11.
9. Timpul, 2006, 27 iulie.

Migrația – proces social contradictoriu

Migrația oamenilor în calitate de proces social a fost caracteristică tuturor timpurilor. Migrația în masă este caracteristică numai pentru epocile în care nu se atestă stabilitate economică, politică ori poate fi rezultat al unor calamități naturale. Migrația este un proces social vizibil, dar, totodată, și ascuns, din cauza nedivulgării conștiente de către multe din persoanele antrenate în acesta, a scopului real al plecării peste hotarele țării.

În mai multe surse se menționează că numărul de migranți din Moldova variază între 400 până la 700 mii de persoane [1]. Conform datelor statistice, tendința populației de a se așeza cu trailu peste hotare se stabilizează [2]. Acest fenomen poate fi observat mai clar din diagrama ce urmează:

Diagrama 1

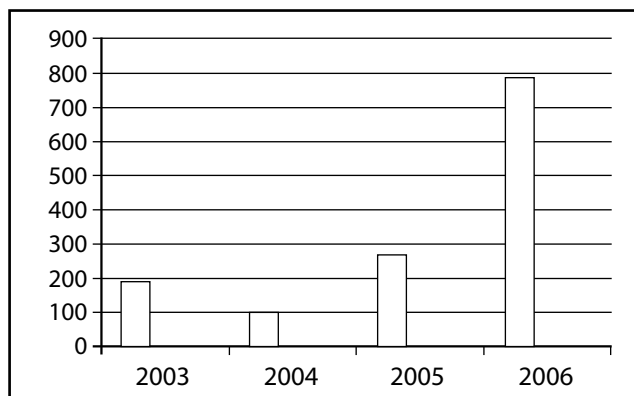

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova. – Chișinău: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2007, p. 71.

Primul loc al destinației în procesul de emigrare a populației din Republica Moldova îl ocupă Rusia, cel de-al doilea – Ucraina, al treilea – SUA, al patrulea – Germania [3]. Opțiunea preponderentă a oamenilor de a se stabili cu trailu în Rusia și în Ucraina, în primul rând, poate fi explicată și prin transferul într-un areal cultural și lingvistic cunoscut.

În același timp, doar o parte mică din populație [4] pleacă peste hotare pentru a munci în bază de contract (a se vedea Diagrama 2).

Diagrama 2

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova. – Chișinău: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2007, p. 72.

De observat, că, deși numărul persoanelor care pleacă peste hotare, având încheiat un contract de muncă, crește, totuși el rămâne net inferior numărului de persoane care emigrează. Vom remarca faptul că Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova nu publică date privind migrarea temporară a tineretului studios în timpul vacanței de vară.

Migrația în masă în țară este provocată de mai mulți factori. Printre cei mai importanți pot fi numiți:

- ☉ Trecerea de la o societate totalitară la societate deschisă: plecarea peste hotare nu mai este decisă în cadrul prezentării omului în fața unor comisii speciale; nu mai este nevoie de prezentarea unor caracteristici cu privire la corespunderea persoanei rigorilor ideologice;
- ☉ Situația economică precară, imposibilitatea de a găsi locuri de muncă care ar asigura o existență decentă;
- ☉ Transformarea banului în valoare absolută;
- ☉ Dorința de a instrui copiii în conformitate cu etaloanele sociale de ultimă oră;
- ☉ Influența mass-mrdia asupra auditoriului prin demonstrarea modelelor de viață reușită, aparent accesibile fiecăruia;
- ☉ Curiozitatea de a vedea cu ochii proprii viața oamenilor din alte țări și de trăi o experiență nouă;
- ☉ Orgoliul de a aduna avere – ca să fie „în rând cu lumea” etc.

Emigrația din Republica Moldova a devenit un proces social relevant, care necesită multe eforturi interne și externe din partea statului pentru găsirea unor căi adecvate de soluționare a problemelor pe care le generează. În calitate de proces social, migrația manifestă un caracter contradictoriu și înglobează atât

aspecte de ordin pozitiv, cât și cele de ordin negativ [5]. Printre cele pozitive pot fi remarcate:

- ☉ Contribuția migranților la crearea unei lumi fără frontiere, atât sub aspect economic, cât și cel spiritual;
- ☉ Implicarea cetățenilor în procesele economice din țările dezvoltate, astfel creându-se posibilități potențiale pentru inițierea afacerilor în țara de origine, la revenire;
- ☉ Asigurarea materială a familiei;
- ☉ Satisfacerea necesității de a vedea un alt model de viață social-economică și personală;
- ☉ Compensarea lacunelor în cunoașterea limbilor străine, fapt necesar integrării durabile a țării în Uniunea Europeană;
- ☉ Ajutorarea țării să supraviețuiască prin „injecțiile” financiare ale gastarba-iterilor;
- ☉ Cunoașterea pe viu a altor culturi și a altor posibilități de dezvoltare spirituală;
- ☉ Căpătarea unei profesii cu elemente practice la nivelul standardelor europene etc.

Totodată, migrația, așa cum demonstrează experiența, a provocat și mai continuă să provoace efecte de ordin negativ [6] atât asupra societății în ansamblu, cât și asupra familiei și personalității. Printre cele mai importante efecte negative, generate de procesele migraționale, pot fi amintite:

- ☉ Depopularea localităților rurale: în urma acestui fenomen, în sate rămân case părăsite, pământuri neprelucrate, oamenii bătrâni neajutorați de proprii copii;
- ☉ Distrugerea familiei tradiționale, sporirea numărului familiilor monoparentale și a divorțurilor;
- ☉ Creșterea numărului copiilor rămași fără supravegherea părinților, sporirea cazurilor de infrațiuni juvenile drept urmare a acestui fenomen;
- ☉ Înstrăinarea oamenilor de patria lor, pierderea valorilor tradiționale autohtone.

Referințe:

1. Rusu Eugen, Catan Tatiana. Compatibilitatea legislației Republicii Moldova cu prevederile Protocolului împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare // Gestionarea migrației de muncă în Republica Moldova. – Chișinău: Organizația Internațională a Muncii, 2005, p. 49.
2. Anuarul statistic al Republicii Moldova. – Chișinău: Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova, 2007.
3. Idem, p. 71.
4. Idem, p. 72
5. Abella Manolo. I. Cum să gestionăm migrația forței de muncă. – Chișinău, 1997.
6. Budei Vitalie. Traficul de ființe umane – principala formă a migrației ilegale în contextul situației actuale din Republica Moldova // Prevenirea și combaterea crimelor transnaționale. Probleme teoretice și practice. – Chișinău, 2005.

Conceptul capitalului uman în contextul proceselor migraționale

Mișcarea ascendentă a societății este determinată de inițiativa creatoare și de dorința oamenilor de a schimba lucrurile spre bine. În spatele succesului ori nereușitei unei acțiuni sociale se află omul, individualitatea și personalitatea sa. Este adevărat, omul prin însăși natura sa acceptă “să trăiască pur și simplu”, “așa cum este obișnuit” [1]. Respectiv, de cele mai dese ori, un individ se implică într-o anumită activitate doar în momentul, când apare necesitatea soluționării unei probleme ce îl afectează nemijloci și imediat. Pe de altă parte, implicarea se produce atunci, când individul se simte capabil a influența luarea deciziilor, înțelege necesitatea participării civice, este responsabil pentru viitor.

Identificarea și analiza condiției umane în societatea contemporană, a relației complexe ce se stabilește între individ și societate au focalizat, în ultimele decenii, atenția cercetătorilor din sfera științelor sociale și politice asupra conceptelor “capital uman” și “capital social”.

Capitalul uman, conform celor mai recente abordări, include totalitatea cunoștințelor, priceperilor, experiențelor, competențelor și motivațiilor caracteristice personalității, ce asigură mai multe oportunități de angajare în câmpul muncii, acces mai mare la informație, posibilități sporite de afirmare etc. Examinarea conceptului “capital uman”, în particular, de Gary Becker [2] și Theodore W. Schultz [3], definit de ei drept cunoștințele și capacitățile acumulate de un individ sau de un grup de indivizi, a permis focalizarea atenției cercetătorilor asupra aspectelor de ordin organizațional-cultural al dezvoltării. Din această perspectivă capitalul uman înglobează capitalul educațional și capitalul biologic, elemente de o semnificație deosebită pentru dezvoltarea economică și socială. Aceste abilități ale indivizilor se manifestă constant și sînt valorificate pe piața muncii în schimbul resurselor economice.

Cercetările inițiale în domeniu s-au concentrat pe studiul relațiilor dintre capitalul uman și veniturile obținute din muncă. Conform investigațiilor efectuate, veniturile indivizilor cresc în funcție de gradul lor de educație. Persoana cu un grad mai înalt de educație, obținînd venituri mai mari, își poate permite

un spectru mai amplu de activități, inclusiv de cunoaștere și informare. S-a constatat că și în Republica Moldova gradul de informare a cetățenilor cu venituri mai mari este aproape dublu față de gradul de informare a celor cu venituri modeste: cetățenii cu venituri mici, preocupați de obținerea unor venituri suplimentare, acordă mai puțin timp informării [4].

În această ordine de idei, un nivel de instruire mai înalt presupune și o flexibilitate mai mare în adaptarea la condițiile specifice de pe piața muncii. Stocul de capital uman însă poate degrada sub influența sărăciei și se poate intra într-un cerc vicios, generator de sărăcie permanentă, pentru ruperea căruia nu este suficient doar efortul individual. Rolul central în direcționarea formării și dezvoltării capitalului uman revine guvernării. Bugetele publice sînt principalii finanțatori în acest sens, cheltuielile private fiind și ele destul de importante. Investirea în capital uman devine, astfel, o decizie politică.

Cercetătorul Thomas Davenport a demonstrat că numărul locurilor de muncă înalt apreciate a sporit în raport cu atitudinea față de muncile necalificate. Investiția în educație apare ca o prioritate pentru indivizi și o asigurare în fața riscurilor generate de șomaj și sărăcie [5]. Companiile, la rîndul lor, pot obține profit, investind în educația angajaților, efectele fiind evidente: salariații devin mai creativi, au o independență decizională mai mare, pot reacționa mai eficient cu soluții optime în anumite situații etc. Un alt cercetător, Serghei Agabekov, promovează noțiunile de structură socio-inovatoare și de capital uman inovator, reprezentat de specialiști din domeniile științelor reale și tehnice, tehnologiilor de marketing și management, oameni întreprinzători [6].

Utilizarea eficientă a capitalului uman inovator contribuie la progresul întregii societăți. Între nivelul de multiplicare și solicitare a acestuia însă există o mare discrepanță. Referitor la Republica Moldova, se atestă deficitul de angajare în cîmpul muncii a specialiștilor, preponderent a celor tineri, și exodul masiv al acestora peste hotare. Aspectul pozitiv constă în afirmarea unora dintre ei în plan profesional, acumularea unor noi experiențe și preluarea lor la baștină. Totodată, și aspectul negativ este unul deosebit de pronunțat, deoarece conduce la pierderea calificării și degradarea capitalului uman.

Problema migrației continuă a fi extrem de actuală. Persoanele care decid să migreze sînt, de obicei, mai dotate de capital uman, iar mișcarea lor se produce cu precădere din zonele sărace către cele dezvoltate, ceea ce afectează în mod direct capitalul uman la nivel comunitar, inducînd discrepanțe de la o colectivitate la alta. Efectele pe termen lung ale acestor inegalități se resimt pe planul dezvoltării societății.

Relația capital uman - resurse materiale - dezvoltarea societății apare destul de evidentă sub aspect teoretic și empiric. Societățile mai bogate dispun de un nivel de educație mai înalt și prezintă o stare de sănătate mai bună. Decalajele existente, sub aspectul venitului și al capitalului uman, au capacitatea de a se reproduce. Comunitățile mai sărace au, în general, o populație mai slab educată, iar regiunile mai bogate sînt de regulă cele care atrag o forță de muncă

mai calificată, devenind și mai dispuse spre creștere și tinzând să devină și mai bogate. Așa cum arată P. Bourdieu și J. C. Passeron [7], structurile socio-culturale se reproduc așa încât nivelul de educație atins depinde de nivelul educațional al părinților.

Rolul central în direcționarea formării și dezvoltării capitalului uman revine guvernării. Bugetele publice sînt principalii finanțatori în acest sens, cheltuielile private fiind și ele destul de importante. Beneficiari ai dezvoltării capitalului uman sînt atît persoanele aparte, cît și întreaga societate. Investirea în capital uman devine, astfel, o decizie politică de ordin major.

Legătura dintre capitalul uman și capacitatea de identificare / valorificare a potențialului intern, de atragere a investițiilor din exterior este una importantă. Pentru republica noastră, limitată în rezerve naturale, problema dezvoltării capitalului uman este una deosebit de arzătoare. De remarcat, că acesta este resursa necesară pentru transformare.

Impactul investițiilor asupra dezvoltării capitalului uman se manifestă la nivel individual, de grup și comunitar. Pot fi menționate, în această ordine de idei, următoarele aspecte:

la nivel individual:

- ⊕ motivarea personalității de a se implica (informarea, consultarea opiniei, participarea la luarea deciziilor contribuie la afirmarea personalității, stimulează activismul, apariția încrederii în forțele proprii etc.);
- ⊕ acumularea de noi cunoștințe și deprinderi, în special manageriale și de gestionare a surselor financiare;
- ⊕ perfecționarea profesională;
- ⊕ accesul la informație și la diverse tehnologii moderne (obținerea accesului la informație diversă oferă posibilitatea aplicării unor tehnologii avansate, utilizării materialelor de construcție și utilajelor noi etc.);
- ⊕ extinderea competențelor în domeniul relațiilor de piață.

la nivel de grup

- ⊕ crearea grupurilor neformale - comitete, consilii, grupuri de inițiativă ș.a.;
- ⊕ dezvoltarea instituțională (deseori comitetele de dezvoltare se transformă în organizații neguvernamentale);
- ⊕ extinderea experienței de interacțiune în grup și preluarea rolului de lider (activitatea în comun conduce la perfecționarea abilităților de comunicare și interacțiune, apariția spiritului de echipă, optimizarea dirijării echipei și organizației prin ajustarea conducerii la situații concrete, transmiterea și preluarea rolului de lider etc.);
- ⊕ colaborarea și cooperarea în grup și între diferite grupuri comunitare (activitățile în comun formează priceperi și deprinderi, practici de dezvoltare a parteneriatelor comunitare și intercomunitare);
- ⊕ stimularea creativității și inovației (dezvoltarea capitalului uman presupune în sine dezvoltarea creativității și inovației, iar în procesul de soluționare a

problemelor se produce transmiterea experienței, suplinirea ideii inițiale și dezvoltarea ei etc.).

la nivel de comunitate:

- dezvoltarea capacităților manageriale și de planificare ale autorităților publice;
- consolidarea societății civile;
- stabilirea parteneriatelor eficiente;
- conștientizarea necesității dezvoltării durabile;
- îmbunătățirea calității serviciilor sociale;
- preluarea experiențelor pozitive și a inovațiilor;
- evaluarea potențialului local și generarea de noi investiții.

Capitalul uman, s-ar putea concluziona, reprezintă una din componentele dezvoltării atât la nivel societal, comunitar, de grup, cât și individual, capitalul educațional, starea de sănătate și veniturile curente fiind puternic corelate. Astfel, nivelul capitalului uman și, respectiv, al resurselor economice, și potențialul evoluției fenomenelor care însoțesc procesele în desfășurare, inclusiv cel al migrației, se află într-o legătură reciprocă.

Referințe:

1. Weber Max. Etica protestantă și spiritul capitalismului. - București: Humanitas, 1993, p. 35.
2. Becker Gary S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. - University of Chicago Press, 1994.
3. Schultz Theodore W. Investment in Human Capital // American Economic Review, 1961, no. 51, pp. 1-17.
4. Raportul privind impactul SCERS în opinia cetățenilor. - Chișinău, 2007, p. 16.
5. Davenport Thomas. Human Capital: What It Is and Why People Invest It. - San Francisco: Jossey-Bass, 1999, p. 17.
6. Агабеков Сергей. Инновационный человеческий капитал и эволюция социетально-инновационной структуры России. – Москва: Государственный Университет Высшая школа экономики, 2003, pp. 5-6.
7. Bourdieu Pierre, Passeron Jean Claude. Reproduction in Education, Society, and Culture. - London: Sage Publications Ltd, 1990, p. 71.

Migrația externă - o formă de export de capital uman

Odată cu proclamarea independenței, fenomenul migrației a luat amploare în Republica Moldova. Declinul economic prelungit, caracterul contradictoriu al transformărilor economice, sociale, politice au avut un impact negativ asupra multor domenii ale vieții sociale. Sărăcia a generat multiple probleme, inclusiv un exod masiv al populației economic active peste hotarele țării.

Plecarea masivă a cetățenilor Moldovei peste hotare a început să se manifeste la finele anului 1998, după criza financiară din Rusia. Pentru prima dată problema migrației forței de muncă iese în prim-plan la nivel național în anul 1999. Atunci s-au făcut și primele estimări ale numărului cetățenilor Moldovei care muncesc peste hotare. Inițial se vorbea despre 500 – 600 mii persoane, ulterior în presă au fost vehiculate date ce estimează că peste 1 milion de moldoveni muncesc în străinătate [1].

Migrația temporară este greu de surprins în statisticile oficiale. În bună parte ilegală, alteori confundându-se cu migrația definitivă, adesea nedeclarată, ea reprezintă un fenomen greu de măsurat. Estimările vizând forța de muncă au înregistrat până în anul 2005 o creștere continuă a numărului de persoane plecate peste hotare la muncă, în 2006 numărul acestora a constituit 334 mii persoane (cu 60 mii mai puțin decât în 2005), comparativ cu 138 mii în 2000.

Rezultatele studiilor sociologice [2] atestă că, din numărul total de gospodării investigate, 46% au cel puțin un membru al familiei care din mai 2004 până în mai 2006 a fost plecat peste hotare pe o perioadă ce depășește o lună, dintre acestea $\frac{3}{4}$ au avut câte un singur membru, 21% - doi membri și 4% - trei membri și mai mulți.

Cauzele determinante ale migrației masive a forței de muncă includ mai multe aspecte socio-economice așa ca: declinul economic, care a provocat o reducere considerabilă a locurilor de muncă, șomaj în masă, salarii derizorii, sărăcie, nivel redus de viață, instabilitatea economică și politică.

Investigând motivația migrațională a populației țării, s-a constatat că absoluta majoritate sau 98% din persoanele intervievate consideră că cetățenii noștri

pleacă peste hotare pentru a-și îmbunătăți situația materială; 80% susțin că un alt motiv al emigrării este căutarea condițiilor mai bune de viață (asistență medicală, asigurare cu pensii, garanții sociale etc.); 55% - se referă la șomajul și frica de a rămâne fără de lucru, și practic același număr sau 53% - susțin că pe concetățenii noștri îi determină să plece la muncă în străinătate lipsa perspectivelor de avansare profesională. Unu din șapte sau 15% din respondenți consideră că populația emigrează din cauza situației criminogene și lipsa garanției securității personale.

Pentru Republica Moldova, migrația forței de muncă nu este doar o consecință a sărăciei, ci și un rezultat al democratizării societății, a internaționalizării și integrării în Europa. Procesele de democratizare și deschidere a țării au favorizat emigrarea masivă din țară, în special în Vest.

Declararea independenței Republicii Moldova și facilitarea posibilităților de plecare în țările europene a condus la reorientarea vectorului migrației de muncă din Republica Moldova din est spre vest. Aceasta este motivat de impactul mai multor factori: distanța între Moldova și Moscova (Rusia) sau țările Europei de Sud-Est este aproximativ aceeași; câștigul în occident este mai mare; s-au format diasporele româno-lingvă și rusolingvă în țările vest-europene; corupția și fărădelegile comise de patronat în țările Uniunii Europene sunt cu mult mai mici decât în Rusia etc.

Prezența moldovenilor este mai accentuată în țări ca: Rusia (55%), Italia (23%), Portugalia, Grecia, Ucraina (câte 4%), Franța (3%), la fel și în Cehia, Turcia, Spania, Israel, Germania, Cipru.

Cetățenii Republicii Moldova, din mai 2004 până în mai 2006, au lucrat în străinătate în mediu câte 8 luni, iar aproximativ 80% au lucrat peste hotare mai puțin de 1 an.

Ponderea cea mai mare a emigranților din Republica Moldova revine bărbaților în proporție de 56%, iar vârsta medie a contingentului migrant este de 35 ani. Emigranții din Moldova sunt de obicei tineri, peste 60% au vârsta sub 40 de ani și aproximativ 1/3 – sub 30 de ani.

Migrația este considerată o parte sau un aspect al procesului de dezvoltare - mai semnificativ într-un moment sau altul, uneori o cauză a evenimentelor, alteori o consecință a acestora. Constituind o parte integrală a procesului de dezvoltare, migrația de muncă poate avea semnificații diferite în timp și spațiu.

Procesul migrațional duce atât la consecințe pozitive cât și negative pentru toți subiecții participanți: migranți, țările de origine și țările de destinație. Moldova prin migrația externă exportă capital uman, mai mult sau mai puțin gratuit.

Costul aferent este în creștere, fiind doar parțial compensat de beneficiile potențiale economice și sociale: a) *emigrația determină o pierdere finală, totală*, beneficiile complementare fiind greu de estimat, se manifestă cu un anumit decalaj în timp sau nu apar deloc; b) *migrația pentru muncă* poate fi conside-

rată ca un *export parțial și temporar*, asociat cu beneficii potențiale relativ mai certe. Prin câștigurile individuale care se transferă în țară familiei și consumul acestora pe piața internă de bunuri și servicii se susține cererea internă și, într-o anumită măsură, și producția națională.

Câștigurile, respectiv pierderile îi afectează deopotrivă pe toți cei implicați, însă în proporții diferite [3].

Pentru *țara gazdă* efectele sunt de regulă net favorabile. Ele se manifestă, înainte de toate, pe piața muncii prin: contribuția la reducerea deficitului de forță de muncă, fie în profesii de înaltă calificare, fie pentru forța de muncă strict specializată, fie cu calificare redusă sau necalificată în locuri de muncă pentru care forța de muncă autohtonă manifestă reticențe; în orice situație costurile aferente sunt incomparabil mai reduse; atenuarea procesului de îmbătrânire demografică și a tensiunilor create pe piețele muncii sau la nivel bugetar (lucrătorii migranți sunt, de regulă, tineri, având între 18 – 40 ani, cu potențial de muncă ridicat); contribuții la creșterea producției, inclusiv a exportului țărilor de „adopte”, uneori chiar în țările lor de origine [4]. Migrația poate genera și pierderi pentru țările-gazdă, în funcție de contextul cultural, social și economic.

Pentru *țara de origine*, indiferent de forma de migrare externă, exportul de capital uman, de forță de muncă în care s-au făcut investiții importante, reprezintă o pierdere de *valoare adăugată* care s-ar fi putut realiza în țară, sursă pentru creșterea economică durabilă. Dar, dacă cercetăm rațiunile pentru care *migrarea externă pentru muncă* ia avânt, atunci concluzia se nuanțează. Dacă cererea pieței nu susține crearea de oportunități / locuri de muncă pentru forța de muncă disponibilă, atunci aceasta se orientează către zonele din afara spațiului național, ceea ce alimentează exodul creierelor și al forței de muncă.

Migrația extrem de rapidă a specialiștilor cu înaltă calificare este cel mai notabil fenomen în cadrul migrației forței de muncă din Republica Moldova. Acest element al migrației forței de muncă, cunoscut sub denumirea de „brain drain” (sau „exodul de creier”), duce inevitabil la pierderea capitalului intelectual.

Calitatea exportului de capital uman – respectiv a populației emigrante în anii tranziției – poate fi evidențiată prin distribuția emigranților pe niveluri de educație și formare profesională.

Mai mult de jumătate din emigranții moldoveni sunt specialiști calificați. Cea mai mare pondere (39%) din totalul de emigranți o dețin persoanele cu studii medii de specialitate. Absolvenții instituțiilor de învățământ superior, constituie 12%, iar cei cu studii superioare incomplete - 4%. Cota cea mai mare a emigranților cu studii superioare și superioare incomplete revine femeilor și este de 18,3% - cu circa 5% mai mult decât în rândul bărbaților. Propensiunea spre migrație a acestei categorii de forță de muncă este mai ridicată, deoarece aceasta nu-și găsește cu ușurință un loc de muncă convenabil pe o piață distorsionată a muncii, fiind tentată într-o anumită măsură de „mirajul”

migrării spre o altă civilizație. O pătrime din persoanele emigrante au studii medii, iar aproximativ o cincime - studii medii incomplete. După cum arată un studiu recent al OECD, printre numărul de migranți peste hotare, diaspora de moldoveni are nivelul cel mai înalt de studii și cele mai înalte capacități profesionale în raport cu alte țări ale Europei de Est și țările CSI, 37% fiind clasificați ca fiind de o „calificare extrem de înaltă”.

Țările investesc resurse considerabile în instruirea profesioniștilor de calificare înaltă: atunci când ei pleacă, țările de origine pierd atât calificările migranților, cât și investițiile inițiale. Îngrijorarea privind pierderea de forță de muncă calificată nu reprezintă nimic nou, însă concurența globală determină țările să recruteze tot mai mulți muncitori migranți înalt calificați pentru a-și menține și spori avantajele economice. Drept rezultat, cercetătorii estimează că între o treime și o jumătate din persoanele ce activează în domeniul științei și tehnologiei din țările în curs de dezvoltare locuiesc, în prezent, în țările dezvoltate. Cu toate acestea, conform unui studiu realizat de Banca Mondială, în 22 din 33 de țări în care pot fi estimate datele ce vizează obținerea educației, mai puțin de 10% din populația intelectuală din țările ce exportă forță de muncă a migrat” [5].

Actualmente, doar fiecare al 8-lea absolvent își găsește de lucru în țară. Astfel, Republica Moldova se transformă treptat într-un furnizor de forță de muncă calificată pentru alte țări, în detrimentul său [6].

Astfel, lipsa de specialiști afectează unele sectoare vitale ale economiei naționale, în special agricultura, unele ramuri industriale performante în domeniul informației și tehnologiei, deoarece o bună parte dintre absolvenții moldoveni ai facultăților de profil pleacă definitiv în străinătate (Canada, SUA, Germania, România, Federația Rusă etc.). Moldova se ciocnește cu multe probleme ce țin de lipsa specialiștilor, a muncitorilor calificați pentru realizarea diferitelor proiecte în construcții, în medicină, cultură, învățământ sau protecție socială. Potrivit studiului „Migrațiunea forței de muncă și transferurile bănești de peste hotare în Moldova”, realizat în 2004, aproximativ 32% din migranții chestionați anterior au lucrat în sfera educației, medicinei și alte instituții publice [7].

„Exodul de creieri” condiționează dezechilibre deosebit de grave și dăunătoare actualei tranziții, relansării economice, viitorului țării, de aceea, această problemă nu trebuie ignorată de autorități. Lipsa unor măsuri din partea statului privind “exodul creierilor” vor diminua esențial șansele de ieșire din criză.

Ignorarea acestui fenomen de către factorii de decizie poate conduce la o criză intelectuală, depășirea căreia va necesita o perioadă cu mult mai îndelungată decât redresarea economică din republică. Refluxul forței de muncă calificate provoacă o devastare majoră a pieței de muncă și descalificarea generală a forței de muncă.

Migrația forței de muncă este un proces firesc, care în ultimii ani ia o amploare tot mai mare și cu care se confruntă practic toate țările cu o economie de piață. Dacă pe termen scurt consecințele economice ale migrației forței

de muncă pot fi pozitive, pe termen lung ele devin negative. De aceea, noile realități social-economice și politice solicită luarea din partea statului a unei atitudini deosebite față de problemele migrației populației.

Referințe:

1. Republica Moldova: Raport Național de Dezvoltare Umană 2006. Calitatea creșterii economice și impactul ei asupra dezvoltării umane. – Chișinău: PNUD, 2006. – p. 74.

2. Datele sociologice prezentate în acest articol au fost colectate în cadrul Proiectului INTAS „Modele migraționale în noile hotare europene: o evaluare a tendințelor de migrație din statele CSI de frontieră după extinderea Uniunii Europene” care s-a desfășurat concomitent în Moldova, Ucraina, Belarus, Georgia și Armenia. În Republica Moldova sondajul a fost realizat de Serviciul Independent de Sociologie și Informații „OPINIA”, în perioada mai-iunie 2006, pe un eșantion național reprezentativ cu participarea a 1140 respondenți, din 43 localități ale republicii.

3. Perș S. (coord.). Evaluarea capitalului uman. Coordonate strategice ale evoluției pieței muncii în România. - București, Editura IRLI, 1997. - p. 4.

4. Situația Populației Lumii 2006. Calea spre speranță: Femeile și migrația internațională. UNFPA Raport Global. – p. 4.

5. Idem.

6. D. Vaculovschi. Piața muncii din Republica Moldova – Tendințe contemporane // Tendințe în economia Moldovei. - Chișinău, 2005. - p. 66.

7. B. Ghencea, I. Gudumac. Migrația de muncă și remitențele în Republica Moldova / Raport de cercetare: Alianța pentru Microfinanțare. - Chișinău, 2004.

Șomajul în Republica Moldova

Șomajul reprezintă o stare a populației active disponibile, care nu găsește locuri de muncă din cauza dezechilibrului dintre cererea și oferta de muncă. Acest dezechilibru reflectă un excedent al ofertei de muncă față de cererea de muncă.

Șomerii sunt acele persoane care doresc să lucreze și caută un loc de muncă retribuit. În rândul șomerilor se includ persoanele care și-au pierdut locul de muncă pe care l-au avut, precum și noi ofertanți de forță de muncă, care nu găsesc unde să se angajeze. Biroul Internațional al Muncii, din sistemul instituțiilor ONU, califică drept șomeri persoanele care au peste 15 ani și îndeplinesc următoarele condiții: sunt ațți de muncă, nu muncesc, caută un loc de muncă, sunt disponibile pentru o muncă salariată sau nesalariată. În termenii pieței muncii, șomajul este un fenomen macroeconomic opus ocupării, reprezentând un surplus de populație activă față de cea care poate fi angajată în condiții de rentabilitate, impuse de piață.

Pe piața muncii se pot întâlni: o situație de echilibru, care reflectă o ocupare deplină a forței de muncă, și o situație de dezechilibru, care reflectă un grad de subocupare sau de supraocupare a forței de muncă.

În primul rând, a fi șomer nu este pur și simplu un calificativ economic al individului, ci o stare socială, una de clasă chiar. Șomajul devine un factor de risc care îl poate determina pe om să apuce o altă cale decât cea legală, să cadă în patima beției sau să se comporte violent în familie. În Moldova observăm frecvent astfel de influențe nefaste. În al doilea rând, șomajul reprezintă o formă gravă de risipă a resurselor necesare pentru asigurarea creșterii economice și posibilitatea acumulării unor venituri. La rândul ei, creșterea trebuie să genereze noi locuri de muncă, ducând la îmbunătățirea standardelor de viață pentru mase largi de oameni și la reducerea inegalităților în distribuirea veniturilor. Dacă acest lucru nu se întâmplă, atunci de veniturile create beneficiază un segment relativ îngust de oameni. În Moldova avem de a face cu o asemenea situație, agravată de faptul că aproape 40% din populație este angajată în / sau subzistă din activități agricole ce aduc venituri foarte mici.

Este cert că pe parcursul ultimilor ani creșterea economică de 6-7 % anual nu a ameliorat în mod semnificativ situația pe piața muncii. Creșterea volumelor de producție nu numai că nu a dus la sporirea cererii pentru brațele de muncă, ci numărul celor ocupați în economie a scăzut chiar puțin, în timp ce numărul șomerilor a crescut.

Numărul șomerilor, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii, în 2009, a fost circa 82,8 mii, fiind cu 40,3 mii mai mare față de trimestrul II al anului 2008. Analizând șomerii după nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sex și medii, putem concluziona că șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 60,9% din numărul total de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 57,9%. În rândul tinerilor cu vârsta de 15-24 ani numărul șomerilor a fost de 22,3 mii persoane sau 26,9% din total; 25-34 ani – 19,2 mii sau 23,1% din total; 35-49 ani – 28,0 mii sau 33,8% din total. Numărul înregistrat al șomerilor printre bărbați a constituit 50,5 mii persoane, iar în rândurile femeilor – 32,4 mii persoane. După grupele de vârstă la bărbați: 15-24 ani – 12,7 mii sau 25,1% din total; 25-34 ani – 13,7 mii sau 27,1% din total; 35-49 ani – 16,2 mii persoane sau 32,2%; de la 50 ani și peste – 7,8 mii persoane sau 15,4% din total. Corespunzător categoriilor menționate, numărul șomerilor printre femei a fost: 9,6 mii sau 29,6%; 5,4 mii – 16,6%; 11,8 mii – 36,4% și 5,5 – 16,9% (a se vedea Tabelul 1).

Tabelul 1

Șomeri BIM după nivelul de instruire, pe grupuri de vârstă, sexe și medii (trimestrul II, anul 2009)

Sexe, medii, nivelul de instruire	Șomeri BIM (total)		Grupe de vârstă							
			15-24 ani		25-34 ani		35-49 ani		50 și peste	
	mii pers.	%	mii pers.	%	mii pers.	%	mii pers.	%	mii pers.	%
TOTAL	82,8	100	22,3	26,9	19,2	23,1	28,0	33,8	13,3	16,06
Superior	15,8	19,0	4,9	21,9	4,7	2,4	4,1	14,6	2,1	15,8
Mediu de specialitate	12,0	14,4	*	-	*	-	6,4	22,9	3,7	27,8
Secundar profesional	24,6	29,7	5,5	24,6	5,2	27,0	11,2	40,0	2,8	21,0
Liceal, mediu general	16,5	19,9	4,6	20,6	3,2	16,6	4,8	17,1	4,0	30,0
Gimnazial	13,2	15,9	6,0	26,9	4,8	25,0	1,5	5,4	*	-
Primar sau fără școală primară	*	-	*	-	*	-	-	-	-	-
Bărbați	50,5	60,9	12,7	25,1	13,7	27,1	16,2	32,0	7,8	15,4
Superior	8,0	15,8	2,2	17,3	2,7	19,7	*	-	1,7	21,7
Mediu de specialitate	5,8	11,5	*	-	*	-	3,1	19,1	1,8	23,0
Secundar profesional	17,3	34,2	3,7	29,1	3,7	27,0	7,7	47,5	2,2	28,2
Liceal, mediu general	9,2	18,2	2,7	21,2	2,1	15,3	3,1	19,22	*	-
Gimnazial	9,6	19,0	3,5	27,5	4,4	32,1	*	-	*	-
Primar sau fără școală primară	*	-	*	-	*	-	-	-	-	-

Femei	32,4	39,1	9,6	29,6	5,4	16,6	11,8	36,4	5,5	16,9
Superior	7,9	24,5	2,7	28,1	2,1	38,8	2,7	25,8	*	-
Mediu de specialitate	6,2	19,1	*	-	*	-	3,3	27,9	1,9	34,5
Secundar profesional	7,4	28,8	1,8	18,7	1,5	27,7	3,5	29,7	*	-
Liceal, mediu general	7,3	22,5	1,9	19,6	*	-	1,7	14,4	2,7	49,0
Gimnazial	3,6	11,1	2,5	26,0	*	-	*	-	*	-
Primar sau fără școală primară	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sursa: BNS. Forța de muncă în Republica Moldova

Analiza structurii șomajului după nivelul de instruire ne arată că nivelul cel mai înalt al șomerilor este în rândul celor cu studii secundar-profesionale – 24,6 mii persoane sau 29,7 din total, studii liceale și mediu generale – 16,5 mii persoane sau 19,9%; studii gimnaziale – 13,2 mii persoane sau 15,9%. Pe grupuri de vârstă cel mai înalt nivel al șomajului cuprinde segmentul de 35-49 ani cu studii secundar-profesionale – 11,2 mii persoane sau 40% din total; cu studii superioare la vârsta 25-34 ani – 47 mii persoane sau 24,4%, și 15-24 ani – 4,9 mii persoane sau 21,9%. La bărbați, cei cu studii secundar-profesionale sunt supuși riscului de șomaj: de la 15-24 ani – 29,1% sau 3,7 mii persoane; de la 25-34 ani – 27% sau 3,7 mii persoane; de la 35-49 ani – 47,5% sau 7,7 mii persoane. Studiile liceale, medii generale și gimnaziale caracterizează și ele un număr destul de mare de șomeri în rândul bărbaților, respectiv: de la 15-24 ani – 21,2% și 27,5%; de la 25-34 ani – 15,3% și 32,1%; de la 35-49 ani – 19,2%. În rândul femeilor cu studii superioare – 24,5%, care reprezintă un număr de 7,9 mii persoane, conform grupurilor de vârstă: de la 15-24 ani – 28,1%; 25-34 ani – 38,8%; 35-49 ani – 25,6%. Riscul șomajului printre femei la categoria celor cu studii secundar profesionale reprezintă 22,8%, ceea ce reprezintă 7,4 mii din total pe categorii de vârstă: 15-24 ani – 18,7%; 25-34 ani – 27,7% și 35-49 ani – 29,7%; cu studii liceale, medii generale sunt 22,5% sau 7,3 mii de persoane: 15-24 ani – 19,6%; 35-49 ani – 14,4% și 50 ani și peste – 49,0%; cu studii gimnaziale – 11,1% sau 3,6 mii persoane; 26,0% sau 2,5 mii persoane sunt șomeri de vârsta 15-24 ani.

În Republica Moldova analiza șomajului devine dificilă din cauza statisticii incomplete. În țările dezvoltate șomajul este calculat pe baza datelor înregistrate lunar de oficiile de forță de muncă. În Republica Moldova, majoritatea cetățenilor nu se grăbesc să se înregistreze la oficiile forței de muncă. Informația despre șomaj este colectată pe baza Anchetei forței de muncă, ceea ce înseamnă că șomajul trebuie să fie înregistrat și de Biroul Național de Statistică. Mai ales, este destul de complicat a duce evidența în sfera rurală, unde numărul șomerilor este cu mult mai mare decât cel oficializat.

După nivelul de instruire, conform datelor înregistrate, cel mai înalt nivel al șomajului este în rândul persoanelor cu studii secundare profesionale,

liceale, medii generale și superioare. Din punct de vedere organizațional, sistemul secundar de învățământ profesional nu a reușit să se adapteze la cerințele beneficiarilor direcți ai pieței muncii. În acest sens, oferta de specializări este în continuă scădere, iar calitatea serviciilor educaționale rămâne la nivel scăzut. Unele instituții au preferat să sisteze programele de specializare care nu aveau cerere, fără a deschide alte programe de specializare și formare profesională mai atractive și căutate pe piață. În marea lor majoritate, programele de specializare sunt fundamentate pe un cadru curricular depășit din punct de vedere tehnologic. Programele curriculare nu sunt stabilite în strânsă legătură cu structura în schimbare a economiei naționale și cu evoluția de pe piața muncii. Drept rezultat, piața muncii s-a concentrat pe absorbția specialiștilor cu studii superioare. Pe piața muncii se manifestă o cerere sporită de specialiști calificați, mai ales în domeniul agricol, în construcții, în servicii, din cauza că numărul de absolvenți este redus, iar calitatea studiilor este nesatisfăcătoare, rata de absorbție a acestora pe piața muncii rămâne scăzută.

După cum se vede din datele Tabelului 1, cei mai mulți șomeri sunt înregistrați în categoria de muncitori care au studii doar gimnaziale sau studii secundar profesionale. O problemă aparte este abandonul școlar, mai ales după absolvirea studiilor gimnaziale și a claselor a 9-a, absolvenții fiind încadrați în câmpul muncii, fără a deține o calificare, iar unii din aceștia emigrând pentru a se angaja, de cele mai multe ori, ilegal.

Din analiza comparativă a situației create în domeniul ocupării forței de muncă se observă, că indicatorii în domeniu s-au înrăutățit: s-a majorat numărul șomerilor, s-au micșorat posibilitățile de angajare în câmpul muncii din motivul scăderii bruște a ofertei din partea agenților economici. Numărul șomerilor a crescut aproape de 1,4 ori în februarie 2010, ajungând peste 57 mii persoane. Numărul șomerilor plasați în câmpul muncii s-a micșorat: dacă la începutul anului 2008 au fost plasați 8 911 persoane, în 2009 – peste 6 mii persoane, în luna februarie 2010 – doar 1 802 persoane. În scădere este și numărul locurilor vacante înregistrate de la începutul anului 2010: dacă în 2008 erau peste 25 mii locuri vacante, atunci în anul 2009 erau peste 12 mii de locuri. Numai în această perioadă locurile de muncă vacante s-au micșorat de 2 ori. În februarie 2010 numărul locurilor de muncă s-a redus aproximativ de 7 ori comparativ cu anul 2008, ajungând la 3 378. Dacă în anul 2008 erau 1,5 șomeri la un loc de muncă, în februarie erau deja 17 șomeri la un loc de muncă vacant. S-au redus locurile de muncă vacante pentru persoanele cu studii superioare de la 3 754 în 2008 la 773 în februarie 2010, aproape de 5 ori, corespunzător și pentru persoanele cu studii medii de la 10 460 în anul 2008 la 1 354 locuri de muncă (Tabelul 2).

Tabelul 2

**Analiza comparativă a indicatorilor caracteristici ocupării forței
de muncă pentru 5 luni 2008-2009 și februarie 2010**

Indicatorii	ianuarie-mai 2008		ianuarie-mai 2009		februarie 2010	
	total persoane	inclusiv femei	total persoane	inclusiv femei	total persoane	inclusiv femei
Numărul șomerilor aflați în evidență la începutul lunii	21131	11449	35851	18974	41683	22476
Șomerii înregistrați pe par- cursul lunii mai, februarie	2835	1427	5855	2949	11820	5686
Șomeri plasați în câmpul muncii pe parcursul lunii	1759	992	1482	776	1035	580
Numărul șomerilor înregis- trați de la începutul anului, inclusiv cei aflați în evidență la 01.01.2010	40027	20687	57326	29543	57433	30315
Numărul șomerilor plasați în câmpul muncii de la începu- tul anului	8911	4882	6823	3757	1802	1004
Numărul locurilor vacante înregistrate de la începutul anului	25378	-	12614	-	3378	-
Numărul locurilor vacante la finele lunii de rapolare	14214	-	3716	-	2127	-
Din care:						
- pentru persoane cu studii superioare	3754	-	1312	-	773	-
- pentru persoane cu studii medii	10460	-	2404	-	1354	-

Sursa: Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova, mai 2008-2009, februarie 2010 (www.onofm.md)

Astfel, situația creată pe piața forței de muncă rămâne destul de tensionată și demonstrează faptul că problema ocupării forței de muncă rămâne o problemă majoră pentru momentul actual. Cauzele existenței șomajului în Republica Moldova sunt multiple: schimbarea sistemului economic, trecerea de la economia centralizată (de comandă) la cea descentralizată (cea de piață), închiderea multor fabrici și uzine, privatizarea. În prezent, economia moldovenească este afectată de criza economică și financiară mondială, fapt care a dus la diminuarea investițiilor, micșorarea cererii la bunurile de consum.

În rezultat sunt afectate locurile de muncă din sectorul real – construcțiile, industria și agricultura.

O problemă pentru Republica Moldova este subocuparea forței de muncă. Ultima determină o ocupare parțială. Comparând cu ratele de șomaj și de subocupare, putem determina că decalajul dintre ele nu este atât de mare.

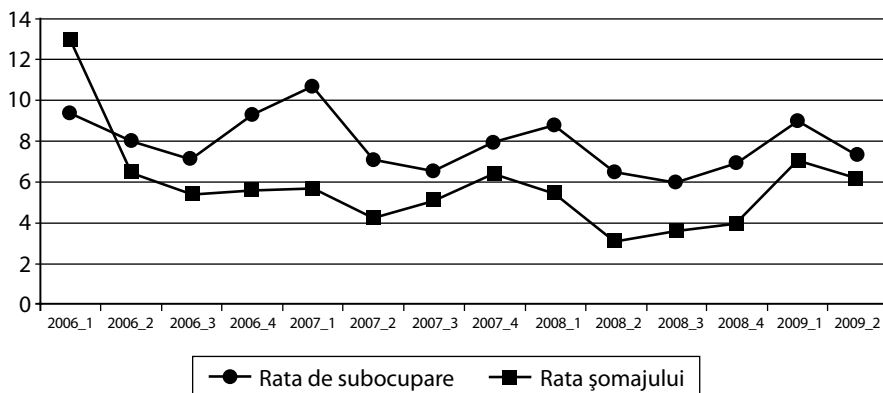

Diagrama 3. Evoluția trimestrială a ratelor de șomaj și subocupare

În anul 2006, trimestrul I, rata de subocupare a fost de 9,4%, iar rata șomajului de 13,0%; în trimestrul II – respectiv 8% și 6,4%; în trimestrul III – 7,1% și 5,4%; în trimestrul IV – 9,3% și 5,6%. În anul 2007, trimestrul I, rata de subocupare ajunge la 10,7%, iar rata șomajului la 5,7%; în trimestrele II, III și IV rata de subocupare este relativ constantă – 7,0%; 6,5% și 7,9%, rata șomajului fiind de 4,2%; 5,1% și 6,4%. În 2008, în primul trimestru, rata de subocupare se mărește până la 8,8%, în celelalte fiind relativ constantă – 6,4%; 5,9% și 6,9%. În 2008 rata șomajului este de 5,5%; 3%; 3,6%; 3,9%, în ultimele trimestre rata șomajului fiind relativ constantă. În 2009 are loc creșterea concomitentă a ratelor de subocupare până la 9,0% și 7,3% în primele două semestre și 7,1% și 6,1% ale ratei șomajului.

În condițiile economiei de piață sunt foarte importante măsurile de protecție socială a șomerilor. În Republica Moldova măsurile pasive de protecție socială a șomerilor sunt reglementate de Legea „Privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă”. Aceste măsuri pasive de protecție socială a șomerilor includ:

- a) acordarea ajutorului de șomaj;
- b) acordarea de alocații pentru integrare sau reintegrare profesională.

Informarea și consilierea profesională presupune furnizarea de informații privind piața forței de muncă și evoluția ocupațiilor, evaluarea și autoevaluarea personalității în vederea integrării profesionale, dezvoltarea abilității și încrederii în sine pentru a decide asupra propriei cariere, instruirea vizând metode și tehnici de căutare a unui loc de muncă. În anii 2008 și 2009, persoanele care

au beneficiat de informare și consiliere profesională au fost peste 31 mii de persoane. În februarie 2010, numărul acestor persoane s-a redus aproape de 2,5 ori, atingând cifra de 13 449 persoane. Cheltuielile pentru formarea profesională, în anii 2008-2009, n-au suferit mari schimbări, atingând sumele de peste 8 mii lei, în schimb, în februarie 2010 această sumă s-a micșorat aproximativ de 4,5 ori (1773,84 mii lei) (A se vedea Tabelul 3).

Tabelul 3

Cheltuieli pentru integrarea profesională a șomerilor

	Indicatorii	2008 (decembrie)	2009 (decembrie)	2010 (februarie)
1.	Persoane care au beneficiat de servicii de mediere a muncii - cu statut de șomer	67212 566640	05488 88905	40935 37900
2.	Persoane care au beneficiat de informare și consiliere profesională	31526	31090	13449
3.	Șomerii care urmau cursurile de formare profesională la începutul anului	2046	2250	1731
4.	Șomerii înmatriculați la cursurile de formare profesională la începutul anului	4753	4100	81
5.	Șomerii ocupați la lucrări publice de la începutul anului	3150	2478	164
6.	Cheltuieli pentru formarea profesională, mii lei	8117,21	8129,27	1773,84
7.	Cheltuieli pentru plata indemnizației de integrare sau reintegrare profesională, mii lei	4602,22	6613,55	889,71
8.	Cheltuieli pentru stimularea antrenării la lucrări publice, mii lei	5068	4996,89	133,24

Sursa: Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova, mai 2008-2009, februarie 2010 (www.onofm.md)

În domeniul orientării și formării profesionale a șomerilor care prevede înmatricularea gratuită a șomerilor înregistrați la agenții, de la vârsta de 16 ani, la cursuri de formare profesională gratuite, se păstrează aceeași tendință. În anii 2008, 2009 în lunile respective, urmau cursuri peste 2 mii persoane, fiind înmatriculate de 2 ori mai multe persoane: în 2008 erau 4753 persoane, în 2009 – 4100 persoane. În februarie 2010, urmau cursurile de formare profesională 1731 mii persoane, numărul fiind în descreștere.

Stimularea mobilității forței de muncă prevede acordarea șomerilor înregistrați la agențiile teritoriale a anumitor indemnizații.

O măsură principală este *antrenarea șomerilor în lucrări publice*. Șomerii, înregistrați la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, antrenați în lucrări publice beneficiază din Fondul de șomaj de o indemnizație egală cu 30 la sută din salariul mediu pe economie pentru anul precedent, la data stabilirii indemnizației, pentru o perioadă ce nu depășește 12 luni calendaristice.

În anul 2008, șomeri ocupați la lucrări publice au fost 3150 persoane, în 2009 – 2478 persoane, iar în februarie 2010 – doar 164 persoane. Cheltuielile pentru stimularea antrenării la lucrări publice, de asemenea, au avut tendința de micșorare, în 2008 fiind de 5068 mii lei, în 2009 – 4996,89 mii lei, iar în 2010 s-au redus până la 133,24 mii lei. Reducerile sunt legate de deficitul bugetului de stat, de criza economică și financiară.

Foarte importantă, în această ordine de idei, este și *medierea muncii*. Ea reprezintă activitatea prin care se realizează colaborarea dintre angajatori și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în vederea stabilirii unor raporturi de muncă.

Serviciile de mediere a muncii constau în:

- informații privind locurile de muncă vacante și condițiile de ocupare a lor;
- preselectie a candidaților corespunzător cerințelor locurilor de muncă oferite și în concordanță cu pregătirea și aptitudinile persoanelor;
- mediere electronică, având ca scop punerea în corespondență a cererii și ofertei prin intermediul tehnicii de calcul.

La acest capitol au beneficiat de aceste servicii majoritatea șomerilor: în 2008 – peste 56000 persoane, în 2009 – 88905 persoane, iar în 2010 – peste 37 mii persoane.

Acordarea ajutorului de șomaj din Fondul de șomaj, conform legislației în vigoare, se acordă numai dacă șomerii întrunesc cumulativ condițiile prevăzute de legea „Privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă” [art. 30].

Persoanele îndreptățite să primească ajutorul de șomaj beneficiază de acest ajutor în quantum care se stabilește diferențiat, în funcție de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă a persoanei, în mărime de 30, 40 sau 50 la sută din salariul mediu pe economie din anul precedent la data stabilirii plății. De asemenea, perioada de plată a ajutorului de șomaj se stabilește diferențiat, în funcție de stagiul de cotizare: 6 luni calendaristice, în cazul de cotizare de până la 5 ani, dar nu mai puțin de 6 luni; 9 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare cuprins între 5 și 10 ani; 12 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare de peste 10 ani.

Tabelul 8

Cheltuieli pentru acordarea ajutorului de șomaj

	Indicatorii	2008 (decem- brie)	2009 (decem- brie)	2010 (februa- rie)
1.	Cheltuieli totale calculate din Fondul de șomaj (mii lei)	34127,0	62340,40	13614,8
2.	Cheltuieli pentru acordarea ajutorului de șomaj (mii lei)	16221	42515,33	10790,3
3.	Mărimea medie a ajutoruârului de șomaj (lei)	722,66	876,25	957,52
4.	Beneficiari de ajutor de șomaj la începutul anului	1980	2066	5390
5.	Au intrat în plată pe parcursul perioadei de raportare	2843	6965	1412
6.	Au încetat plata pe parcursul perioadei de raportare	2068	5390	5941
7.	Beneficiari de ajutor de șomaj la finele lunii de raportare	2755	3641	861
8.	Numărul șomerilor înregistrați de la începutul anului	65129	97074	57433

Sursa: Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova, mai 2008-2009, februarie 2010 (www.onofm.md)

Evoluția cheltuielilor necesare pentru acordarea ajutorului de șomaj pe anii 2008-2009 și februarie 2010 ne demonstrează, că acestea sunt legate de criza financiară și economică, de situația bugetului de stat a Republicii Moldova. Cheltuielile calculate din Fondul de șomaj în anii 2008 și 2009 au crescut aproape de 2 ori, de la 34 127,0 și 62 340,4, dar în luna februarie 2010 s-au micșorat brusc până la 13 614,8 mii lei, de 4,5 ori comparativ cu anul 2009. Aceeași tendință o au cheltuielile pentru acordarea ajutorului de șomaj. Având, în 2009, o creștere de la 16 221 lei până la 42 515 mii lei, în februarie 2010 suma s-a micșorat la 10 790 mii lei. Beneficiau de ajutor la începutul anului în 2008 1980 persoane; în 2009 – 2066 persoane; în februarie 2010 – 5390 persoane. La finele lunii de raportare numărul șomerilor ce beneficiau de ajutor de șomaj s-a mărit: 2068 persoane în 2008; 5390 persoane în 2009; 5941 persoane în 2010. În această perioadă, un anumit număr de șomeri au intrat în plată, iar alții au încetat să primească ajutorul de șomaj. Mărimea medie a ajutorului de șomaj a constituit în 2008 – 722,66 lei, în 2009 – 876,25 lei, în 2010 – 957,52 lei. În concluzie, constatăm, că nu toți șomerii înregistrați beneficiază de ajutor de șomaj: în 2008 unul din 32 de șomeri beneficia de ajutor de șomaj, în 2009 – 1

din 46 și în februarie 2010 – 1 din 10. Sunt cifre care denotă nivelul dramatic al economiei moldovenești, cu atât mai mult că adâncirea sărăciei nu este doar printre șomeri, dar și printre cei ce activează.

La momentul actual, numărul locurilor de muncă este destul de mic din cauza crizei economice. Unele întreprinderi în condițiile date nu au disponibilizat masiv forța de muncă, dar au redus salariile, numărul orelor de muncă și condițiile forțate. Aceasta a dus la ocuparea parțială a forței de muncă și n-a mărit numărul șomerilor. În prezent, a mări ajutorul de șomaj este imposibil, deoarece se vor mări cheltuielile din bugetul de stat. Acesta nu este în stare să le suporte. Micșorarea șomajului și realizarea ocupării depline a forței de muncă rezidă în crearea unui climat favorabil de afaceri, încurajarea întreprinderilor să angajeze și să păstreze locurile de muncă existente.

Influența migrației populației asupra economiei Republicii Moldova

Fenomenul migrației a căpătat proporții de amploare în Republica Moldova. Dacă în perioada de până la 2001 procesul migrării populației nu a fost ținut la evidență, în ultimii ani s-au obținut date generale vizând evaluarea fluxului migrațional și s-au determinat tendințele principale ale acestuia. Conform datelor FMI, migrații moldoveni constituie aproximativ 17% din populația totală a Republicii Moldova, iar potrivit datelor statistice și sondajelor de opinie, fiecare al treilea moldovean apt de muncă a lucrat peste hotare în ultimii trei ani.

Migrația forței de muncă reprezintă pentru Republica Moldova o problemă destul de serioasă. Această problemă vizează, în special, tineretul, deoarece munca nu este privită de către tinerii moldoveni ca o cale importantă de reușită în viață. Majoritatea tinerilor preferă lucrul în străinătate. Una din explicațiile acestei situații este obținerea unui venit pe care în țară nu l-ar fi obținut, datorită nivelului comparativ mult mai redus al salariilor în Republica Moldova pentru același gen de activitate. Doar 20% din tineri cred că se pot realiza mai ușor în Republica Moldova decât în străinătate. De asemenea, plecarea, în special, a persoanelor de peste 40 de ani, care nu își mai pot găsi un loc de muncă care să le ofere un venit rezonabil, creează numeroase probleme. Familiile destrămate din cauza plecării unuia sau a ambilor părinți la muncă în străinătate constituie o provocare gravă pentru societate.

Studiul „Republica Moldova - Problemele migrației” [1] indică asupra faptului că circa 273 mii de moldoveni au părăsit țara pentru diferite perioade de timp, majoritatea plecând peste hotare în căutarea unui serviciu. Peste 130 mii (47,7%) din cei plecați în străinătate nu s-au întors în Republica Moldova timp de mai bine de un an. Circa 89% din persoanele absente temporar în țară au plecat la muncă, 6,5% la studii, circa 4% - în alte scopuri. Aproximativ 32% din emigranți sunt medici, profesori și funcționari. Peste 60% au între 20 și 40 ani.

Experții FMI consideră că experiența Republicii Moldova este un caz specific, deoarece migrația forței de muncă a continuat și după manifestarea tendințelor mai mult ori mai puțin favorabile în sectoruleconomic. Conform datelor BERD,

Republica Moldova exportă forța de muncă în echivalentul a 27,1% din PIB (în alte investigații sunt indicate cote și mai mari), situându-se detașat pe unul din primele locuri în clasamentul privind remiterile financiare de la cetățenii aflați la muncă peste hotare, raportat la PIB. Pentru comparație, următoarele țări clasate sunt Serbia și Muntenegru, Bosnia și Herțegovina, Albania și Tadjikistan (10% din PIB). În România, de exemplu, conform datelor statistice ale BNR, în anul 2005 transferurile private au constituit 5,6% din PIB.

Efectul benefic al migrației rezidă în faptul că banii trimiși acasă de migranți ajută la stimularea dezvoltării țării de origine. În același timp, marea parte a mijloacelor venite de peste hotare sunt îndreptate spre consum, iar investițiile în business sunt ne semnificative. Mass-media internațională consideră că refluxul în masă a forțelor de muncă din Republica Moldova amenință economia țării, care poate ajunge la colaps. Totodată, conform datelor oficiale, moldovenii sunt cel mai des acceptați pe câmpul muncii peste hotare, având o reputație de muncitori buni și nepretințioși, fiind gata pentru orice tip de muncă.

Migrarea economică, în definitiv, conduce (nu numai în Republica Moldova) la, îmbătrânirea populației, scăderea ratei natalității, deficitul de talente. „Lupta pentru talente”, „The War for Talent”, de exemplu, reprezintă un fenomen ce a căpătat proporții după anul 2000, atingând astăzi și economia Republicii Moldova. Mediul autohton de afaceri este în continuă dezvoltare, a crescut competiția, cerințele contemporane de business generează necesitatea de specialiști calificați, tot mai bine pregătiți. Sectorul economic din Republica Moldova s-a maturizat mult în ultimii ani ca rezultat al regulilor și principiilor solide impuse de businessul modern. Companiile din Republica Moldova, fie naționale sau multinaționale, de stat sau private, instituții publice sau agenți economici, sunt în căutarea oamenilor de talent, adică a oamenilor care muncesc, adăugând valoare în tot ceea ce fac.

Atâta timp cât cererea pe piața muncii va domina oferta, organizațiile economice care tind să aibă oameni bine pregătiți și eficienți vor trebui să plătească pentru aceasta din ce în ce mai mult, dificultățile de reținere a personalului talentat vor deveni din ce în ce mai mari.

Unul din instrumentele ce ar fi posibil de folosit pe piața forței de muncă din Republica Moldova ar fi căutarea talentelor de pe „băncile școlilor și liceelor” și dezvoltarea acestora în cadrul unor programe de pregătire bine structurate. Aici ar fi binevenite elaborarea unor noi politici educaționale, deschiderea liceelor „de elită”, unde ar fi admiși cei mai talentați copii din republică, crearea în cadrul facultăților universitare a unor grupuri mici de studenți dotați pentru a-i crește, a-i dezvolta, a-i promova, a le urmări evoluția pe durata unor training-uri specializate și a le crea toate condițiile pentru încadrarea în activitatea economică a țării noastre.

Este cert însă faptul că curente de pe piața forței de muncă au mari șanse de intensificare în viitorul apropiat și se vor dezvolta în următorii ani. În condițiile în care bătălia pentru talente devine pe zi ce trece tot mai dură, mizele majore

ale viitorului vor consta în formarea, actualizarea și extinderea abilităților angajaților, precum și în câștigarea angajamentului asumat al angajaților. Motivația de a rămâne sau a pleca dintr-o organizație ține de capacitatea acesteia de a le oferi angajaților posibilități de creștere.

Literatura:

1. Lazăr Latu. Necesitatea unor noi politici privind managementul resurselor umane în cadrul organizațiilor economice // www.buletin-economic.ro, Buletin economic, 2007, 27 septembrie.
2. www.buletin-informativ.md, 2006, N 9, septembrie.
3. www.econom.md.
4. www.migratie.md.

Impactul emigrației asupra pieței muncii în Republica Moldova

Migrațiunea externă (internațională) a populației Republicii Moldova este destul de diversă ca formă, tipuri și tendințe. În anul 2009, trimestrul II, numărul emigranților constituia 21,7% din populația economic activă (295,9 mii persoane), în timp ce cifrele reale sunt și mai mari. Se întâlnesc referințe la un număr de 600 mii sau 1 milion de emigranți moldoveni, deși nu se atestă acoperire argumentată a acestor cifre din punct de vedere statistic. Totuși, chiar și estimările oficiale, relativ modeste, sunt mari în raport cu dimensiunile economice și demografice mici ale țării. Dacă între anii 1988-1999 migrațiunea purta un caracter comercial – procurarea bunurilor de peste hotare și realizarea lor pe piața autohtonă, în prezent este caracteristică migrațiunea de muncă. Fenomenele majore existente la moment pe piața muncii generează sporirea migrației în scop de angajare. Acestea sunt:

- ⊕ insuficiența locurilor de muncă în economia națională;
- ⊕ condițiile de muncă dificile și cerințele mari ale angajaților, salariile mici pe care le oferă;
- ⊕ neconcordanța nivelului de calificare ale șomerilor cu cerințele pieței de muncă;
- ⊕ oportunitățile limitate de angajare pentru femei, persoane tinere și tineri absolvenți;
- ⊕ sărăcia, salariile mici și insuficiența banilor;
- ⊕ nesiguranta securității economice a indivizilor.

Conform unor date statistice și sondajelor sociologice, efectuate în ultimii ani, fiecare al treilea dintre cetățenii moldoveni apti de muncă lucrează peste hotare (Tabelul 1).

Din datele tabelului se observă, că majoritatea cetățenilor Republicii Moldova care pleacă peste hotare activează fără contract de muncă, adică în mod ilegal. Numărul de persoane ce activează pe bază de contract este înregistrat mai mult pentru Israel, cu 252 persoane, în Emiratele Arabe Unite, cu 70 persoane, Lituania cu 33 persoane și SUA cu 25 persoane. În Italia, țară în

Tabelul 1

**Migrația populației peste hotare pentru angajarea
la muncă prin contract (persoane)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total	25	193	100	266	784	390
<i>din aceștia în:</i>						
Cipru	1	39	38	3	-	-
Emiratele Arabe Unite	-	-	-	1	-	70
Israel	11	40	11	5	95	252
Italia	6	77	38	205	106	1
Japonia	-	24	10	34	12	3
Lituania	-	-	-	-	-	33
Polonia	-	-	-	16	81	3
Portugalia	2	-	-	2	-	-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	-	-	-	-	488	-
România	-	-	-	-	2	3
Rusia	-	-	1	-	-	-
SUA	-	-	-	-	-	25
Slovenia	-	12	-	-	-	-
Spania	5	1	2	-	-	-

Sursa: www.statistica.md

care în anul 2004 au fost înregistrate maximumul de persoane angajate prin contract, în număr de 77, s-a micșorat considerabil până în 2008 la doar o persoană. Situație similară se observă și în alte țări, precum Cipru, Japonia, Spania, Polonia etc.

Totuși, în ultimii doi ani, mai ales, în Italia, se manifestă o majorare a înregistrării numărului contractelor, încheiate legal de emigranții moldoveni.

Principala țară de destinație pentru emigranții din Moldova este Rusia, absorbind mai mult de jumătate din numărul total de emigranți – 61,4% în 2008. În țările UE lucrau, în acest an, conform datelor statistice, 28,8% din migranți. Dintre țările UE cea mai populară destinație este Italia, în care au lucrat 18,3% din migranți. În trimestrul II al anului 2008 aici lucrau legal aproximativ 58,1 mii persoane. Un număr mai mare de emigranți pleacă spre Rusia din cauza costurilor mici de călătorie, intrarea fără viză, cunoașterea limbii ruse. În cea mai mare parte, în această țară au lucrat bărbați și persoanele din mediu rural (72,9% și respectiv 64,6% din numărul total al acestora). Durata medie de ședere în Rusia constituia 1,8 ani. Ponderea femeilor migrante a fost de 70,1%.

Este important de notat că migrația moldovenilor spre Rusia și alte țări din spațiul CSI poartă mai mult un caracter sezonier cu multiple intrări și ieșiri, comparativ cu țările Europei. A fost un timp, destul de recent, când emigranții moldoveni în țările occidentale au întâmpinat destule dificultăți la încercarea de a reveni în acasă, dat fiind faptul că majoritatea se aflau în străinătate ilegal, cu riscul de a sancționați la descoperirea faptului aflării ilegale în țară.

Alegerea țării de destinație variază în funcție de genul emigranților. Bărbații preferă, în mod preponderent, țările din spațiul CSI (Rusia, Ucraina) și unele țări din Europa de Vest (Portugalia, Germania), în timp ce femeile preferă Italia, Spania, Turcia, Grecia și Ciprul. Această alegere este determinată de necesitățile specifice ale piețelor de muncă și structurile sistemelor de securitate socială a țărilor de destinație. Un alt factor este politica migraționistă a țărilor de destinație. Drept urmare, peste 50% din migranții moldoveni în Italia lucrează în sistemul de îngrijire socială și domestic. Aceeași situație este valabilă și pentru Turcia. Pe de altă parte, 60,2% din migranții moldoveni în Rusia și 40,6% în Portugalia prestează munci manuale grele, în special, în sectorul de construcție și reparație.

Asupra situației pe piața muncii influențează și proporțiile imigrării. Un studiu efectuat de compania de consultanță CBX-AXA a demonstrat că aproape o treime din imigranți în Republica Moldova nu avea înainte de plecare o ocupație stabilă, aducătoare de venituri. Aproximativ în aceeași proporție (32 la sută) imigranții erau, înainte de plecare, angajați în sectorul bugetar, în calitate de învățători, medici sau funcționari ai instituțiilor publice, 50 la sută din aceștia având studii superioare, și cei mai mulți imigranți provenind din zonele rurale (Tabelul 2).

Tabelul 2

Caracteristica socio-demografică a imigranților (persoane)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Numărul imigranților, total	1620	1706	2056	1968	2070	2749
<i>din care:</i>						
bărbați	1167	1224	1421	1320	1437	1876
femei	453	482	635	648	633	873
copii până la 16 ani	18	20	45	43	20	43
pensionari	40	30	30	71	70	109
Scopul sosirii:						
Imigrație de familie	429	551	648	695	847	1100
La studii	686	615	672	445	221	513
La muncă	505	540	731	828	1002	1136
Alte motive	-	-	5	-	-	-

Nivelul de studii al imigranților:						
Superioare	424	475	556	601	693	903
Medii de specialitate	206	325	455	540	557	877
Medii generale	901	793	948	717	672	810
Medii incomplete	50	55	37	46	75	100
Primare sau fără studii	39	58	60	64	73	59

Sursa: www.statistica.md

Datele disponibile vizând procesul de imigrare în Republica Moldova demonstrează că, în 2008, bărbații au constituit 69% din totalul migranților, femeile peste 30%, fiind în creștere în comparație cu 2003 pentru bărbați de 1,4 ori, iar pentru femei de 1,8 ori. După scopul sosirii, pe primul loc este angajarea la muncă – 1002 persoane, pe locul doi este imigrația de familie – 847 persoane. Este prezentă tendința de creștere a imigranților cu studii superioare și medii de specialitate, corespunzător, numărul celor cu studii superioare a crescut de la 400 la 693 persoane, la cei cu studii medii de specialitate de la 87 la 557 persoane. Persoanele cu studii medii generale au o tendință relativ constantă, iar cu studii medii incomplete primare și fără studii sunt în creștere, dar ca număr cu mult mai mic decât cele precedente.

Cât privește plecarea la muncă în Occident, din datele de care dispunem, practic, toți migranții (94,3%) care au găsit de lucru, erau salariați. Din ei 35% îndeplineau munci necalificate. Statisticile, pentru țările din UE, privind cota muncitorilor migranți, antrenați în munci necalificate, indică următoarele cifre: 51%, cât privește Italia, numărul acestora e și mai mare – 61%; în Rusia – 24,9%, iar în restul țărilor de emigrare – 48,9%. Însă, este destul de mare și cota parte a muncitorilor calificați în întreprinderi industriale, de construcții, transporturi, telecomunicații – 42%, în statele UE dintre ei lucrează 25,8%, în Italia – 16,2%, în Rusia – 59%, în restul țărilor – 25,8%.

Tabelul 3

Distribuția migranților după ocupația la locul de muncă în străinătate (trim. II, 2008), %

Ocupația	Total	Țara-gazdă			
		Statele UE 27		Rusia	Restul lumii
		Total	inclusiv Italia		
Total	100	100	100	100	100
<i>din care</i>					
– Lucrători în servicii, comerț	13,2	13,5	16,6	12,3	17,7
– Lucrători calificați în agricultură	0,9	2,2	1,7	0,2	1,6
– Muncitori calificați în întreprinderi industriale, de construcții, transporturi, telecomunicații	42,5	25,8	16,2	53,0	25,8

– Operatori la instalații, mașini și lăcătuși-asamblori	5,8	3,4	2,4	7,3	3,2
– Muncitori necalificați	34,9	51,5	61,0	24,9	48,9
– Alta	2,2	2,7	1,1	1,9	2,0
– Nu știe	0,7	1,0	0,9	0,5	0,7

Sursa: Ancheta forței de muncă. Migrația forței de muncă

Această tendință de migrare a muncitorilor calificați și necalificați are un impact negativ asupra pieței muncii autohtone. A apărut un deficit de forță de muncă în anumite domenii: lipsesc persoane cu studii superioare, cât și cei cu pregătire inferioară pentru alt fel de munci. Cu atât mai mult, se observă întinerirea emigranților. Aceasta înseamnă, că ei vor avea mai puține legături cu Republica Moldova, vor reveni mai rar și vor trimite mai puțini bani acasă.

În Republica Moldova există neconcordanțe ale abilităților practice pe piața muncii, în special pentru lucrătorii înalt calificați (absolvenții instituțiilor de învățământ superior). Persoanele cu studii superioare sunt solicitați într-o măsură insuficientă. În schimb, există o lipsă de profesioniști de nivel tehnic mediu. Din anul 2006 au fost introduse stimulente speciale (cum ar fi cazarea gratuită) pentru a încuraja înmatricularea la studii medii de specialitate. De asemenea, este necesar de a fi examinate măsurile și stimulentele, dezvoltate în cumul cu sectorul privat pentru a menține în țară potențialii migranți înalt calificați, cu scopul de a diminua efectele adverse ale fenomenului „exodului de capital intelectual”.

Exemplu în acest sens poate servi România. Ea este în apropierea unei crize de forță de muncă în raport cu proiectele ce vor fi finanțate chiar de UE. Deficit de forță de muncă este în sfera construcțiilor, în industria bancară, textilă sau zona serviciilor, în mod deosebit - în serviciile turistice și chiar în domeniul ce-i vizează pe funcționari. România, din cauza migrației, va fi o țară, care va absorbi forța de muncă. De exemplu, o companie producătoare de echipamente sportive a fost nevoită să angajeze aproximativ 1500 de confecționeri din China. Aceași problemă ar putea apărea într-un viitor previzibil și în Republica Moldova.

Procesul de emigrare a forței de muncă creează premise favorabile pentru traficul de ființe umane. Emigrarea a generat o cultură a dependenței tinerilor din familiile cu emigranți. Interesul lor pentru educație și pentru integrare pe piața muncii locale scade vizibil. Peste 70% din emigranții moldoveni lucrează ilegal, fără a avea drepturi salariale și sociale elementare în țările-receptoare. Ei nu contribuie la politicile de asigurare socială nici în Republica Moldova, nici în țările-receptoare. Această stare amenință stabilitatea procesului de achitare a pensiilor în Republica Moldova pe viitor, când o parte din emigranți vor reveni la baștină.

Din cauza emigrației, rata șomajului nu este un indicator prea relevant pentru a caracteriza disfuncțiile muncii naționale. Lucrând în alte țări,

acești emigranți nu pot fi considerați la modul propriu economic inactivi. Din punctul de vedere al pieței muncii naționale, emigrarea nu reprezintă pentru Republica Moldova altceva decât o risipă a forței de muncă, cu efecte negative pe termen lung. Trebuie de ținut cont și de rata de subocupare a forței de muncă (4-5% din persoanele ocupate). În agricultură, o bună parte din forța de muncă utilizată nu este remunerată în formă monetară. Șomajul redus în mediul rural, comparativ cu mediul urban, este explicat prin faptul că un locuitor rural întotdeauna are o ocupație în sfera agricolă, fie chiar și neaducătoare de venit monetar, ci doar în natură. Dacă nu ar fi fost emigrarea, atunci numărul celor care ar fi căutat locuri de muncă, chiar și prost remunerate, ar fi crescut, aducând un spor semnificativ la rata șomajului.

O prognoză recentă a UNFPA arată că, dacă și pe viitor natalitatea va fi redusă, sporul natural al populației va fi cu semn negativ, emigrarea în masă va avansa, atunci, în anul 2050 vor fi doar 2 milioane de moldoveni, respectiv, populația economic activă nu va depăși 700 mii de persoane, motivele acestui fenomen fiind faptul că femeile pleacă la muncă în străinătate într-un număr mai mare decât bărbații, îmbolnăvirea persoanelor este mai gravă și mai frecventă decât a europenilor, după cum atestă datele statistice, părinții refuză să aibă al doilea copil, fie din cauza sărăciei, fie pentru a păstra serviciul ocupat. Toți acești factori, inevitabil, vor avea incidențe asupra pieței muncii din Republica Moldova.

O soluție pentru depășirea crizei ar fi creșterea vârstei de pensionare, precum și prevederea ca moldovenii plecați în străinătate cu contract de muncă să fie obligați de a contribui la sistemul de pensie în țările care lucrează, urmând ca drepturile să fie transferate ulterior. Aceasta, în cazul în care Republica Moldova are, sau va avea, acorduri respective cu țările respective. Astfel, migranții moldoveni ar putea să contribuie din străinătate direct la sistemul de pensii autohton, deoarece siguranța acestora poate fi amenințată pe viitor când o parte din emigranți vor reveni la baștină.

Un alt factor negativ ce afectează piața muncii constă în neconcordanța structurii învățământului secundar profesional cu cerințele actuale ale pieței muncii. Drept urmare, doar puțin mai mult de jumătate din absolvenții școlilor profesionale și o treime din absolvenții colegiilor reușesc să se angajeze în câmpul muncii. Din aceste considerente, este necesar de obținut o concordanță mai bună între cerere și ofertă. Experții din partea Consiliului Europei – care consideră că relația dintre sistemul de învățământ și instruire și piața muncii trebuie consolidată în vederea asigurării racordării programelor de instruire cu modificările cerințelor pieței muncii – de asemenea recomandă această măsură¹.

---

¹ T. Venckevicius. Analiza la nivel de țară a politicii ocupării forței de muncă în Republica Moldova. Consiliul Europei, 2005. www.mec.md/Files/0/recomandari.doc.

Este important de menționat că în procesul de instruire a șomerilor la oficiile de ocupare a forței de muncă se pune accent pe ocupațiile/profesiunile care sunt solicitate pe piața muncii: lăcătuș, electromecanic (reparația aparatelor și instalațiilor casnice), operator de linii industriale, barman-chelner, referent, mecanic radio, vânzător, croitor/cusător, operator la cazane cu abur, tencuitor/zugrav, electrogazosudor, tractorist, operator la calculator, frizer. Aceste profesii sunt și cel mai des solicitate pe piața muncii.

Experții Biroului Național de Statistică sunt de părerea că în toate sectoarele economiei naționale există o abundență de specialiști, însă locurile vacante rămân libere din cauza condițiilor de muncă nesatisfăcătoare și a salariilor mici. Această afirmație este parțial confirmată și de unii experți intervievați în decursul misiunii de documentare a reprezentanților Organizației Internaționale a Muncii.

Pe de altă parte, reprezentanții patronatelor consideră că unele sectoare ale economiei continuă să resimtă insuficiența specialiștilor calificați, de exemplu în sectorul de deservire socială, construcții și agricultură, drept urmare, preponderent, a impactului migrației excesive. Efectele negative ale emigrațiunii asupra pieței locale a forței de muncă provin, în principal, din reducerea cantitativă a forței de muncă disponibile din țară, deprecierea calitativă a factorului uman.

De remarcă, în altă ordine de idei, că migrații joacă un rol cheie în construirea și susținerea importanțelor legături economice și umane din țările de rezidență și cele de cetățenie. Din punct de vedere economic, migrații contribuie la procesul de dezvoltare și la diminuarea sărăciei. Migrații din țările cu o economie avansată trimit în mod regulat bani familiilor lor din țările în curs de dezvoltare. Remitențele și investițiile făcute de migrații în țările lor de origine ridică nivelul de trai, îmbunătățesc accesul la hrană, adăpost, servicii de sănătate și educație. Persoanele cu experiența aflării în străinătate aduc acasă unele abilități deprinse pe meleaguri străine. Migrații răspund unor nevoi de pregătire pe piața muncii în țările de destinație. Ei aduc inovație, spirit antreprenorial și diversitate, o altă cultură de muncă și de producție.

Transferurile finanțează parțial deficitul comercial și favorizează majorarea rapidă a salariilor în unele ramuri ale economiei naționale, unde deja se observă un deficit al forței de muncă. Bani remiși de peste hotare au constituit principalul factor de creștere a veniturilor disponibile ale populației.

Trei sferturi din migrații au trimis în mediu pe lună până la 500 dolari SUA, fiecare a cincina persoană a trimis, în trimestrul II al anului 2008, între 500-800 dolari SUA (tabelul 4).

Banii câștigați peste hotare și trimiși acasă de către migrații sunt utilizați, în primul rând, pentru satisfacerea necesităților zilnice (hrană, îmbrăcăminte, servicii comunale etc. (46,2%). A doua utilizare importantă a remitențelor este

repararea/procurarea locuinței (20,9%), a treia este achitarea datoriilor (9,8%). O parte din migranți investesc în magazine, baruri, ateliere de reparații.

Tabelul 4

**Distribuția migranților după modalitatea de utilizare
a remitențelor (trim. II, 2008), %**

Utilizări	Total	Țara-gazdă			
		Statele UE 27		Rusia	Restul lumii
		Total	inclusiv Italia		
Total	100	100	100	100	100
<i>din care:</i>					
- Necesități zilnice	46,2	40,1	39,6	48,6	49,2
- Bunuri durabile (auto, electrocasnice, etc.)	7,5	3,5	3,3	9,3	7,9
- Repararea/procurarea locuinței	20,9	22,1	22,5	20,9	16,8
- Achitarea datoriilor	9,8	18,1	18,3	5,4	12,6
- Plata studiilor membrilor familiei	5,0	6,4	6,8	4,4	4,3
- Servicii medicale	2,4	2,1	1,6	2,4	3,2
- Economii	6,5	5,3	5,4	7,4	3,7
- Alte	1,9	2,4	2,6	1,6	2,3

Sursa: Ancheta forței de muncă. Migrația forței de muncă

Nu poate fi ignorat faptul că o bună parte de emigranți pe termen lung se întorc de peste hotare cu o mentalitate schimbată. Ei vor să fie activi, independenți, și-au format o nouă cultură a muncii, doresc să inițieze afaceri și să participe la dezvoltarea societății după modelele pe care le-au cunoscut peste hotare.

Transferurile ridică bunăstarea, dar ele nu au implicații de lungă durată pentru economie în ansamblu. În sectorul rural al țării se observă îmbunătățirea standardelor de viață în cadrul unor gospodării dependente de emigranți. Însă nu există progres în dezvoltarea infrastructurii sociale din aceste comunități.

În Republica Moldova cererea de consum, finanțată de transferuri, a stimulat deschiderea de noi locuri de muncă, ceea ce a mărit cererea de muncă. Acest lucru este pozitiv pentru economie și, în special, pentru piața muncii. Însă, concomitent au sporit importurile, locuințele sunt procurate de pe piața secundară și nu sunt construite, sau dacă studiile superioare acumulate de copiii emigranților nu sunt căutate pe piața internă a muncii și absolvenții sunt nevoiți să emigreze, atunci bunăstarea la nivel de economie nu se schimbă.

În rezultat, emigrația și remitențele ar putea duce la așa-numitul „sindrom olandez”. Țările dependente de emigrație, afectate de acest sindrom, devin expuse șocurilor externe, fiind stimulate excesiv importurile și compromise

exporturile. Forța de muncă ieftină devine exportul principal, deoarece exportul produselor cu prelucrare avansată necesită eforturi calitative pentru crearea unor instituții și infrastructuri necesare. În ceea ce privește Republica Moldova, afectarea cu „sindromul olandez” are probabilitate destul de mare.

Emigrația mai generează probleme serioase de ordin moral, care se manifestă, în primul rând, la nivelul gospodăriilor casnice. Faptul că emigrația asigură fluxuri constante de venituri face ca membrii familiilor dependente de emigranți să devină mult mai inerti în căutarea unor locuri de muncă sau în deschiderea unor afaceri individuale. În țară se formează chiar o cultură a dependenței de emigranți.

Plecarea peste hotare s-a realizat datorită împrumuturilor de bani de la rude și prieteni. La această metodă au apelat mai mult de 60% de migranți. Tot adresarea la rude și prieteni este cea mai frecventă metodă utilizată pentru a-și căuta un loc de muncă.

Bunăstarea materială pentru fiecare a treia familie din Moldova depinde aproape integral de banii câștigați prin munca peste hotare. Datorită veniturilor remise de emigranți, copiii lor sunt în stare să-și încheie studiile la universități și să plătească taxele de studii care, probabil, în viitor vor fi angajați în diferite sectoare ale economiei.

Diminuarea remitențelor, în condițiile crizei economice și financiare actuale, va duce la micșorarea P.I.B. al Republicii Moldova, la micșorarea veniturilor populației. Efectul reducerii remitențelor se va resimți la scară întregii țări, dar cel mai mult va fi afectat sectorul rural, adâncind și mai mult nivelul sărăciei.

Incidența remitențelor asupra situației economice a Republicii Moldova

Migrația este un fenomen care își manifestă în mod pronunțat influența asupra situației economice a Republicii Moldova. Volumul remitențelor trimise de migranți este semnificativ și joacă un rol important în economia Moldovei. Conform datelor Bancii Mondiale, Moldova ocupă locul al doilea în lume după rata remitențelor la Produsul Intern Brut (PIB), atingând cifra de circa 36,2%. Totodată, deși remitențele au contribuit la creșterea economică din ultimii ani prin finanțarea consumului, consistența acestei contribuții la o creștere economică durabilă prezintă anumite semne de întrebare. Un studiu recent al OIM atestă că mai mult de 40% din gospodăriile casnice din Moldova beneficiază de remitențe de peste hotare [1]. Majoritatea acestor fluxuri este utilizată pentru consumul curent, procurarea mărfurilor de uz casnic, de imobile, precum și pentru achitarea datoriilor. Doar o parte mică din acești bani, mai puțin de 7%, conform datelor studiului, este investită în afaceri, iar circa 5% este depusă în conturi bancare.

Dinamica creșterii veniturilor remise de emigranții moldoveni angajați peste hotare înregistrează noi cote, demonstrând că Republica Moldova rămâne a fi competitivă cel puțin la o categorie de export, și anume, exportul forței de muncă. Conform analizelor efectuate în ultimul timp, cele mai multe remitențe vin din Rusia și Italia.

Pe parcursul ultimilor ani volumul veniturilor remise de emigranții moldoveni a crescut foarte mult. În general, în anul 2007, veniturile remise de emigranți s-au cifrat la aproximativ 1 mld USD, iar potrivit unor analiști, volumul remitențelor în realitate este cu circa 50% mai mare, datorită sumelor bănești care circulă în mod neoficial.

Astfel, volumul remiterilor își menține ritmurile puternice de creștere. Această evoluție poate fi explicată prin creșterea numărului emigranților, legalizarea lor, sporirea retribuțiilor încasate de aceștia și dezvoltarea sistemelor de transfer bancar rapid. În general, remitențele emigranților au avut un impact pozitiv asupra evoluției economiei moldovenești până acum. Pe parcursul ultimilor ani transferurile private au constituit una din sursele principale ale creșterii economice din Republica Moldova. Influența pozitivă asupra sistemului

economic s-a manifestat atât prin sporirea veniturilor gospodăriilor casnice, cât și prin majorarea veniturilor în buget public de pe urma taxării indirecte a marfurilor importate. Tot remiterile, alături de transferuri guvernamentale, au contribuit la ridicarea unei părți a populației din sărăcie.

Așadar, susținând veniturile disponibile ale gospodăriilor casnice, remiterile au alimentat puternic consumul privat pentru mărfuri și servicii. Totuși, în cea mai mare măsură, remiterile sunt cheltuite pentru consum curent și durabil, procurarea imobilului, dar și sunt economisite în sistemul bancar. Doar o parte mult mai modestă este folosită ca investiții propriu-zise. Majorarea cotei remiterilor destinate investițiilor constituie o preocupare actuală a societății. Totuși, există anumiți factori care influențează nivelul mic al investițiilor. Acești factori sunt determinați de următoarele circumstanțe: fluxul total al remiterilor este compus dintr-un număr mare de sume mici destinate consumului; cei care ar putea să le investească în inițierea unor afaceri mici (ne referim, în primul rând, la cei ce sunt tineri, dispun de cunoștințe și sunt capabili să-și asume riscuri) se află deja peste hotare, și investirea substanțială a economiilor acumulate în străinătate va fi posibilă numai după reîntorcerea unui mare număr de emigranți în țară (Datele atestă că numărul celor reîntorși este, totuși, foarte mic).

O astfel de absorbție a banilor din străinătate a dus, pe de o parte, la susținerea ritmului de creștere economică, iar pe de alta – la acumularea unor dezechilibre majore în sistemul economic al Republicii Moldova. Printre acestea, în special - creșterea deficitului comercial și sporirea presiunilor inflaționiste din cauza creșterii consumului.

Acești bani sunt desemnați din start în mare parte consumului. În acest context, un rol semnificativ revine aici sistemului bancar care, acumulând aceste venituri remise, trebuie să le direcționeze în economia reală.

Este evident, că un model de creștere economică bazat pe remitențe nu este durabil. De altfel, pentru asigurarea durabilității creșterii, veniturile remise trebuie să rezulte nu doar în mărirea consumului final, ci și în sporirea investițiilor și oportunităților de angajare în sistemul economic. În același timp, este insuficientă, în viziunea experților, activitatea în această direcție a autorităților moldovene care nu folosesc rațional oportunitățile oferite de creșterea puternică a veniturilor remise, tocmai aceste venituri având un potențial considerabil pentru stimularea investițiilor în sectorul real, fiind o resursă importantă pentru creșterea consumului producției companiilor locale. Respectiv, în condițiile unei legături slabe între influxul tot mai mare al remitențelor și creșterea sectorului real, aspectele negative ale remitențelor devin tot mai evidente, iar dezechilibrele economice tot mai vădite. Cele mai importante dezechilibre în acest sens sunt:

– *Majorarea deficitului comercial.* Afluxurile de capital au finanțat expansiunea PIB-ului cauzată de consum, determinând o creștere rapidă a importurilor și sporind deficitul comercial. Totuși, în pofida afluxului de valută, politicile

ne-orientate spre piață în multe domenii, precum și viteza mică a reformelor structurale, au creat în Moldova un mediu de afaceri nefavorabil care pune în pericol durabilitatea creșterii PIB-ului și nu permite direcționarea acestor remitențe spre utilizări productive.

– *Mărirea consumului* a sporit presiunile inflaționiste.

– *Aprecierea monedei naționale* față de valutele străine a înrăutățit poziția exportatorilor moldoveni.

– *Ieșirea din țară a forței de muncă calificate*, urmată de un deficit acut al acesteia în Republica Moldova. De rând cu climatul de afaceri deficient, deficitul forței de muncă calificate împiedică serios dezvoltarea companiilor locale și venirea în țară a companiilor străine.

– *Deficiențe în sistemul național de pensii*. Îmbătrânirea populației și iesirea emigranților din sistemul contribuțiilor sociale face actualul sistem de pensii să funcționeze cu mari probleme (cu toate că unii analiști remarcă că situația în acest domeniu s-a îmbunătățit).

– *Dezvoltarea culturii de dependență*. Intrări sigure și constante de venit în bugetul familiilor de pe urma remiterilor descurajează participarea membrilor acestor gospodării la procesele de producere. În rezultat, avem mai puțină forță de muncă activă. Această cultura a dependenței de veniturile remise de emigranți este deosebit de periculoasă în cazul tinerilor.

Deocamdata, autoritățile moldovene nu au demonstrat o abordare complexă în domeniul migrației și remitențelor, ci au lansat doar o serie de programe cu impact mai mult sau mai puțin modest ce se implementează cu susținerea și/ sau în parteneriat cu organizațiile internaționale. Însă elaborarea unei politici cuprinzătoare este o strictă necesitate. Din punctul nostru de vedere, o asemenea politică trebuie să se axeze pe câțiva piloni:

a) Asigurarea climatului economic și investițional favorabil. Indiferent de proveniența, străină sau locală, investițiile au nevoie de condiții prielnice. Aceasta înseamnă continuarea reformelor ce urmăresc micșorarea influenței administrative în procesele economice, debirocratizarea, combaterea corupției și acces egal la justiție.

b) Facilitarea încadrării emigranților reveniți în activitatea economică din țară. Mulți migranți ce revin acasă nu cunosc suficient posibilitățile de afaceri, nu dispun de deprinderi necesare pentru inițierea acestora sau au nevoie de asistență în angajarea în câmpul muncii. Un program special ce urmărește reintegrarea emigranților fie prin angajare, fie prin instruirea în inițierea afacerilor ar putea juca un rol important în accelerarea dezvoltării economice în Republica Moldova.

c) Negocierea cu țările-gazdă a unor acorduri bilaterale privind protecția socială. Existența unui număr mare de emigranți care nu-și plătesc contribuțiile sociale în Moldova, dar care, atunci când vor reveni în țară, va trebui să beneficieze de plăți din sistemul moldovenesc de protecție socială periclitează durabilitatea acestuia. Reincluderea cetățenilor moldoveni în sistemul național

de protecție socială este o strictă necesitate pentru asigurarea capacității statului de a-și onora obligațiile sociale.

Spre fericire, sau nefericire, fenomenul migrației și remitențelor va rămâne un factor important în dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova pe mulți ani înainte. Astfel, depășirea inerției și abordarea acestei probleme în mod sistematic și coerent de către autoritățile Republicii Moldova reprezintă o necesitate stringentă.

În memorandumul economic de țară al Bancii Mondiale, „Moldova: oportunități pentru o creștere economică accelerată”, se spune că dependența Moldovei de fluxurile transferurilor valutare provenite din activitatea cetățenilor peste hotare este printre cele mai mari în lume [2].

Deci, politicile economice trebuie să favorizeze economiile și investițiile rezultate din aceste fluxuri, iar băncile pot fi incurajate să extindă ofertele de produse, să creeze noi instrumente pentru a atrage transferurile provenite din activitatea cetățenilor de peste hotare.

Pentru a înlătura efectele negative ale remitențelor este necesar de a elabora un cadru legislativ, regulator și instituțional pentru a îndrepta remitențele migrantilor spre creșterea activității antreprenoriale în Moldova, care drept efect ar trebui să aibă: elaborarea de către Guvern a unui program național de remitențe, consolidarea capacității funcționarilor publici în elaborarea strategiilor legate de mediul afacerilor, facilitarea înființării unei organizații naționale de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii, desfășurarea campaniei informaționale pentru promovarea canalelor legale de transfer a mijloacelor banesti.

Gestionarea adecvată a transferurilor de bani din străinătate prin crearea unui mediu favorabil de afaceri pentru utilizarea lor în calitate de investiții va contribui la dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, la asigurarea creșterii economice și sporirea nivelului de ocupare a forței de muncă. Este necesar, deci, ca migrații și familiile lor să fie informați referitor la inițierea unei afaceri sau extinderea afacerilor deja existente.

O încetare bruscă a fluxului de remitențe de la angajații peste hotare nu se prognozează. În consecință, pot fi evidențiate câteva riscuri în legătură cu aceasta. Primul, după cum s-a demonstrat la începutul anului 2004, este că variațiile fluxului de remitențe au un efect semnificativ asupra ratei de schimb. Al doilea, majoritatea cetățenilor Moldovei, aflați peste hotare, lucrează în Rusia și în Uniunea Europeană, respectiv, economia Moldovei poate fi afectată dacă economiile acestor țări se deteriorează; dacă legislația muncii în aceste țări se schimbă; și/sau dacă aplicarea acelor legi se intensifică. Al treilea, orice tentativă din partea Guvernului de a impozita remitențele angajaților peste hotare poate cauza utilizarea de către aceștia a altor canale în afara sistemului bancar și pot descuraja populația să utilizeze băncile pentru depunerea economiilor sale în valută.

În timp ce nivelul remitențelor migrantilor din Republica Moldova a crescut, și în prezent constituie o treime din PIB, iar nivelul investițiilor în micul

business s-a mărit, sau se va mări, migrația în Moldova exercită un impact negativ asupra copiilor rămași fără îngrijirea părinților plecați la muncă peste hotare, adică asupra situației sociale, care determină în anumită măsură situația generală a țării.

Referințe:

1. Gestionarea finanțelor de către gospodăriile casnice din Moldova. Cunoștințe și practici. Raport de studiu 2008. – Chișinău: Organizația Internațională pentru Migrație. Misiunea în Moldova, 2008.

2. Moldova: Oportunități pentru o creștere economică accelerată. Memorandum economic de țară pentru Republica Moldova. Raport nr. 32876-MD. – Chișinău: Banca Mondială, 2005.

Înrâurirea fenomenului migrațional asupra situației femeilor din Republica Moldova

Proporțiile fenomenului.

Migrația din Republica Moldova cuprinde, conform surselor oficiale și neoficiale, între 600 mii și 1 mln de persoane, deși oficialitățile noastre recunosc doar 273 mii. Conform datelor, între 40 și 60% dintre migranți sunt femei. Specialiștii consideră că peste 30 mii de migrante sunt implicate în prostituție. Femeile pleacă mai mult în Europa de Vest (activând preponderent în sfera serviciilor), bărbații – în Rusia (activând, în special, în domeniul construcțiilor).

Cauzele migrației.

Sărăcia (Moldova este cea mai săracă țară din Europa). Șomajul (Femeile sunt supuse șomajului mai mult decât bărbații și își găsesc un loc de muncă mai greu). Violența în familie și în societate (sute de cazuri de omor în familie). Exemplul vecinilor (consătenilor, rudelor). Corupția (plecarea ilegală este susținută de reprezentanții organelor de stat). Lipsa unor politici viabile din partea statului privind reglementarea proceselor economice, migraționale etc.

Consecințele migrației pentru Republica Moldova.

Scăderea natalității. Crearea atmosferei de neîncredere față de stat (Toată lumea are sau vrea să aibă mai multe pașapoarte). Destrămarea familiilor (80% din cei care se despart). Scăderea nivelului intelectual al copiilor, a gradului de educație. Crearea atitudinii consumiste. Exodul creierilor, al forței de muncă calificate. Creșterea criminalității printre tineri. Sporirea corupției.

Părțile bune ale migrației.

Asigurarea familiilor cu surse financiare pentru hrană, îmbrăcăminte, studii la facultate (Peste 1 mld USD anual de remitențe, provenite de la migranți).

Căpătarea noilor deprinderi în țările de Vest (obținerea calificării). Circulația informației, a bunurilor și serviciilor.

Pierderile pentru femeile migrante.

Statutul social (o mare parte din migrante au studii superioare, dar nu lucrează pe specialitate). Legătura cu familia (soțul, copiii, părinții, rudele). Calificarea (profesia se uită, calificarea degradează). Implicarea în viața socială, economică și politică a societății.

Câștigul femeilor migrante.

Surse pentru a asigura familia (de multe ori și pe soții care rămân acasă și așteaptă banii soției). Încrederea în forțele proprii (nu mai suportă violența în familie). Cunoștințe din domenii noi. Posibilitatea, în cazul legalizării, de a începe o afacere, a face studii, a progresa. Șansa de a oferi copiilor studii serioase în Occident. Întemeierea unei noi familii, bazate pe alte principii.

Soluții eventuale pentru reglementarea proceselor migraționale.

Integrarea europeană a Republicii Moldova și promovarea reformelor. Acorduri bilaterale cu statele destinate ale proceselor migraționale. Asigurarea drepturilor cetățenești celor plecați peste hotare. Programe de instruire pentru cei care vor să lucreze peste hotare. Transparența și evidența în procesele migraționale. Lupta cu corupția în organele de stat responsabile pentru migrație (vamă, serviciul grăniceri). Implicarea tinerilor în procesele economice, sociale, politice. Crearea unor Centre alternative de informare a cetățenilor despre posibilitatea angajării în câmpul muncii în Europa.

Familia versus migrația: efecte și consecințe

Cuvântul migrație este un termen nou în dicționarele explicative ale limbii române. Până în anii 90 ai secolului trecut această noțiune – chiar dacă fenomenul ca atare are o istorie milenară - era explicată destul de sumar și se referea mai mult la niște elemente abstracte [1]. Azi, migrația reprezintă un concept concret și consistent, în conținutul căruia se întrevede o realitate complexă și, în multe privințe, dură.

Sute de mii de cetățeni ai Republicii Moldova se află peste hotarele ei. Migrația forței de muncă a înlocuit-o pe cea negustorească și a luat o amploare considerabilă. Cauza principală a migrației, în viziunea celor care o supun analizei, este, preponderent, sărăcia.

Acest lucru este confirmat de statisticile economice (de menționat că, în conformitate cu ele, 80% din populația țării se află sub pragul sărăciei, iar majoritatea locuiesc la sat, unde sărăcia este mult mai pronunțată decât în localitățile urbane). Un studiu realizat de organizațiile „Terre des Homms” și „Salvați copii” în anul 2005, bazat pe chestionarea a 1485 de adulți și 995 de copii din Soroca, Ungheni și o zonă rurală ținând de Municipiul Chișinău, a atestat faptul că mai mult de jumătate din reprezentanții gospodăriilor au indicat un venit lunar pentru întreaga familie de mai puțin de 1000 de lei, 21% au menționat că nu au încălzire în locuința lor în timpul iernii, 72% au afirmat că nu au un sistem de canalizare, iar 88% nu aveau apă caldă [2]. Doar 13% au declarat că în comunitatea lor există locuri de muncă, aproape jumătate - 45% - au răspuns că au oportunități restrânse, și 43% au recunoscut că nu există nici o posibilitate de angajare în domeniile lor de specializare [3].

Dispozițiile subiective ale oamenilor derivă tocmai din această situație. Astfel, în barometrele de gen din ultimii ani se manifesta o tendință constantă: la întrebarea, care dintre componentele vieții le lipsesc cel mai mult, femeile au evidențiat următoarele: bunăstarea materială 82 % (4). Rezultă, că starea psihoemoțională a femeilor suferă din motivul că familiile lor se confruntă cu multe lipsuri. Tocmai acest lucru face ca femeile din Moldova să caute o schimbare a situației. Bărbații, la fel, caută soluții, și le găsesc, de multe ori, în emigrarea sezonieră peste hotare.

Astfel, se profilează, drept posibilitate de a rezolva eficient problemele existențiale să fie plecarea la muncă în străinătate. Conform datelor revistei „Business Class”, numărul cetățenilor, care lucrează peste hotarele Moldovei este în continuă creștere [5]. În 1999, această categorie de emigranți constitua 56 000, iar în 2007 340 000 de persoane, raportate la un număr de 3,7 milioane de populație a țării. Cantitatea remitențelor, respectiv, este în continuă creștere, ridicându-se anual la suma de 1,5 miliarde de dolari sau 36% din venitul intern al Republicii Moldova.

Cu dorința și gândul de a acumula venituri mai mari, cetățenii Republicii Moldova pleacă la munci peste hotare. Înainte de plecare, familia

analizează aspectele pozitive ale migrației, cu accent pe factorii economici, neglijând însă analiza consecințelor de ordin social, care apar în rezultatul migrației: aspectele stării psiho-emoționale a copiilor, responsabilitățile în muncile de acasa, etc. În asemenea cazuri, riscurile la care sunt expuși copiii rămași fără atenția părintescă sunt destul de pronunțate, iar lipsa comunicării și afectivității părintești nu ar putea să fie compensate cu nimic.

Analiza unor studii realizate în Republica Moldova, vizând categoria copiilor, arată că ei sunt lăsați în grija bunicilor, a rudelor și chiar a fraților sau surorilor mai mari. Casele internat pentru copii sunt, de asemenea, o opțiune pentru părinții care nu pot conta pe ajutorul celor apropiați. În marea parte a cazurilor, părintele plecat este mama, iar acest lucru poate marca profund copilul, căruia îi lipsește dragostea și îndrumarea maternă exact în perioada creșterii și formării. Plecarea părinților este cel mai frecvent întâlnită în familiile ale caror copii au vârste cuprinse între 10 și 17 ani. Durata șederii părinților constituie, în mediu, de la 4 la 5 ani.

Cel mai utilizat mod de comunicare dintre părinți și copii este cel telefonic, frecvența convorbirilor fiind, de obicei, săptămânală. Cu toate acestea, așa cum atestă mărturiile migraților, dragostea părintească și comunicarea cu cei dragi le lipsește cel mai mult copiilor.

Generalizat, pentru majoritatea familiilor unde unul sau ambii părinți sunt plecați la munci peste hotare, efectele plecării părinților se manifestă, așa cum arată studiile sociologice, efectuate în ultimii ani, în următoarele:

- creșterea nivelului de trai (familiile denotă o situație financiară mai bună decât anterior);
  - asigurarea unor condiții mai bune de trai pentru familiile în care părinții sunt plecați la muncă în străinătate, copiii aici dispun de telefoane mobile, au computer și beneficiază, într-o anumită măsură, de posibilitatea să călătorească. În răspunsuri la chestionar se menționează îmbunătățirea situației financiare după emigrarea părinților [6].
  - îmbunătățirea accesului copiilor la tehnologiile informaționale.
  - performanțe școlare, prevalent, mai bune ale copiilor, căci copiii încearcă să demonstreze că apreciază eforturile părinților de susținere financiară.
- Pe de altă parte, există și consecințe de altă natură:

- modificarea structurii familiale (separarea poate determina o ruptură la nivel familial și poate conduce la divorț)
- schimbarea exercitării rolurilor (supraîncărcarea și inversarea de rol: rolul părinților poate fi preluat de fratele sau sora mai mare, de alte rude, cu diferite efecte);
- apariția la copii, lipsiți de atenția părintească, a diverselor probleme.

Conform unor date anunțate, actualmente în Republica Moldova circa 177 mii de copii sunt afectați de migrația peste hotare a părinților lor. În ultimii ani, numărul copiilor care cresc fără ambii părinți s-a dublat, reprezentând acum circa 30% din totalul minorilor [7]. Aceste situații pot determina o serie de riscuri. Principalele dificultăți identificate se referă la modul de relaționare cu colegii, la îndeplinirea sarcinilor școlare, la apariția unor probleme de disciplină, la scăderea rezultatelor la învățătura. Toate acestea pot cauza marginalizare, schimbarea anturajului de prieteni. Mulți copii ai căror părinți sunt plecați peste hotare se percep ca fiind singuratici, izolați și fără sprijin. De asemenea, copiii pot fugi de acasă, rămânând pe străzi și devenind potențiale victime ale traficului. Rezultatele studiilor sociologice denotă că la 10% din copiii rămași fără supravegherea părinților s-a înrăutățit reușita școlară [8].

În majoritatea cazurilor, după cum arată statistica, la muncă pleacă femeile, respectiv, educația în lipsa mamelor îi afectează pe copii mult mai puternic decât absența taților. La asemenea copii se atestă mai des tulburări neurotice, stări depresive, tulburări de comportament. Specialiștii enumeră astfel de probleme comportamentale, identificate la copii din familiile dezintegrate: iritabilitate, hiperactivitate, comportamente deviate, anxietate, fobii, negativism, refuzul de a merge la școală, tulburări de somn, agresivitate față de frați, colegi de școală, părintele rămas, complexul inferiorității [9].

O altă problemă gravă, derivată din migrație rămâne a fi traficul de persoane. Conform datelor Ministerului de Interne, Republica Moldova constituie o sursă importantă de racolare a minorelor pentru exploatare sexuală. Anual, în Rusia, sunt traficate în jur de 5000 de fete. Copiii din orfelinat, la 16 ani, sunt obligați să părăsească instituția. Fără deprinderi speciale și fără suport din partea comunității, copiii rămași fără îngrijire părintească ajung a fi un grup de risc al societății moldovenești care necesită atenție atât din partea familiei, cât și din partea comunității.

Sunt grave și consecințele dezintegrării familiilor. Soții, în baza circumstanțelor ce țin de migrației, se implică în relații extraconjugale, bărbații rămași acasă se alcoolizează, membrii plecați ai familiilor se îmbolnăvesc, deoarece stresul separării de cei dragi se suprapune stresului inadapării la condițiile noi de viață și activitate, se distrug relațiile părinți-copii, distanțarea fizică comportă apariția distanțării psihologice.

Lipsa sau ineficiența serviciilor de asistență socială la nivel de comunitate este o problemă cu care deja se confruntă Republica Moldova, deoarece sistemul de protecție socială nu are dezvoltate politici pentru asemenea categorii

de persoane. Rămași fără supraveghere, unii copii abandonează școala, adoptă un comportament antisocial. Încercări de soluționare a problemelor sociale în acest domeniu le are sectorul neguvernamental, care, cu sprijinul organizațiilor internaționale a inițiat dezvoltarea serviciilor de suport pentru familii și comunitate, însă durabilitatea acestui proces necesită asistență și coordonare din partea statului. Un pas important spre diminuarea efectului migrației reprezintă crearea rețelei naționale de asistenți sociali.

Atât migrația, cât și efectele acesteia asupra copiilor produse de plecarea la muncă în străinătate a părinților, sunt doua fenomene extrem de complexe, care afectează atât familia, cât și societatea. Totodată, efectele negative ale migrației se arată a fi mai pronunțate decât cele pozitive. Diminuarea unor astfel de efecte defavorabile este posibilă prin ameliorarea situației economice în Republica Moldova, crearea posibilităților de a dezvolta afaceri economice și atractivitatea revenirii definitive acasă pentru cetățenii plecați.

Referințe:

1. Dicționarul limbii române moderne. – București: Editura Academiei Române, 1968, p. 499.
2. Impactul migrației asupra copiilor din Moldova / UNICEF. – Chișinău: UNICEF, 2007.
3. Migrația copiilor ca forță de muncă și factorii de risc pentru traficul de copii / Studiu de bază pentru Proiectul FACT din Republica Moldova. – Chișinău: Terre des Hommes, Salvați Copii, 2006.
4. Barometrul de gen, 2008. Republica Moldova: Rezultate și studii în baza sondajului de opinie. – Chișinău: Arc, 2008, pp. 117-118.
5. Ник Мадок, Ловита Рамгати. Снижение объема денежных поступлений из-за рубежа и возвращение мигрантов: тенденции и решения. În: Business Class, 2009, N 9 p. 68-69.
6. Ibidem.
7. Efectele migrației: copiii rămași singuri acasă. – www.singuri.acasa.ro.
8. Migrația și drepturile copiilor din Moldova / Raport realizat în baza materialelor Conferinței Naționale privind migrația și drepturile copiilor din Republica Moldova, organizată de UNICEF și Ministerul Protecției Sociale Familiei și Copilului, pp.10-11.
9. Impactul migrației asupra copiilor din Moldova / UNICEF. – Chișinău: UNICEF, 2007.

Problema migrației în agenda politico–mediatică autohtonă

În perioada de tranziție, migrația externă, definitivă sau temporară, este și o formă de „protest” la adresa ineficienței în schimbările sistemului. Indivizii abandonează societatea de origine, incapabilă de a le satisface nevoile, în căutarea unor condiții mai bune de trai. Ei pot alege fie reconstruirea vieții într-un nou spațiu, fie schimbarea radicală a strategiilor de viață prin introducerea în calcul a plecării la muncă într-o altă țară ca oportunitate de câștiguri superioare.

Odată cu activizarea fluxurilor de migrație a crescut și îngrijorarea față de problemele create de aceste procese. Organizația Internațională a Muncii confirmă că în prezent nu este cunoscută suficient amploarea acestui fenomen și nu există date statistice sigure care ar reflecta proporțiile migrației în lume și ar permite evaluarea ei corectă pentru elaborarea unor politici adecvate.

Consecințele sociale ale migrației sunt la fel de importante ca și influența acesteia asupra economiei. Problema migrației este una complexă și include diverse sfere ale vieții economice, sociale, politice, și nu în ultimul rând, viața culturală a țării. Această problemă este mult prea complexă pentru a fi soluționată în mod unilateral, fiind necesară o implicare plenară a întregii societăți.

Fenomenul migrației pentru Republica Moldova produce consecințe sociale dificile, apărute spontan în urma decalajelor social economice și politice apărute în societatea noastră. Costul uman al tranziției în Republica Moldova poate fi evaluat nu numai în termeni de reducere a veniturilor sau declin al indicatorilor sociali, dar, de asemenea, și în termeni de lipsă a unei căi clare de dezvoltare, fapt ce diminuează capacitatea de a genera oportunități [1].

Profilul dezvoltării umane nu este o stare uniformă și universală, deoarece afectează în mod diferit grupurile și zonele geografice. Cazul Republicii Moldova sugerează faptul că actualul profil al fenomenului migrației este atât un rezultat al procesului de tranziție, cât și o consecință a guvernării sau a eșecului acesteia. Orice strategie de dezvoltare umană trebuie să se centreze pe anumite scopuri cum ar fi informarea și educarea cetățenilor.

Paradigma dezvoltării umane consideră educația drept instrument de bază de extindere a posibilităților populației. Educația, la rândul ei, joacă un rol esențial în edificarea fundamentelor păcii și ale prosperității viitorului. O populație bine informată și instruită este capabilă să asigure interacțiunea, încrederea și cooperarea. Pentru a realiza cu succes tranziția, țara noastră nu poate conta doar pe resursele sale naturale, ea trebuie să se bazeze și pe capacitățile cetățenilor săi, de altfel, aceștia fiind și principala resursă a țării.

Migrația este un fenomen global, determinat de cerere, alimentat de sărăcie și șomaj, situație caracteristică și pentru Republica Moldova. Beneficiile sau dezavantajele migrației pot fi determinate prin prisma formulei: export de inteligență = risipă de inteligență (pentru țara de origine) + câștig de inteligență (pentru țara recipientă) [2].

La nivelul societății, migrația tinerilor reprezintă o problemă și o pierdere importantă pentru țară, prin potențialul intelectual pe care îl reprezintă aceștia. Categoria în cauză resimte din plin confuzia valorică ce afectează societatea contemporană. Imaginea complexă a problemelor cu care se confruntă tânăra generație este întregită de aspecte legate de atitudini și mentalități care, fără a fi în mod necesar specifice, influențează negativ, acest segment al populației, în mod particular. Este cazul atitudinii pe care societatea o cultivă față de muncă, prin larga răspândire a concepției că „sursele succesului profesional nu sunt competența și munca intensă, ci mai degrabă beneficiile materiale”, conducând, prin asocierea unei valori scăzute relației capital uman – reușită, la demotivarea și „chiar decalificarea” în rândul populației tinere.

- ☉ Problemele migranților sunt, în primul rând, problemele societății în ansamblu, reflectate în mod constant în presa din Republica Moldova, probleme care au un impact destul de puternic asupra populației. În acest sens, pot fi evidențiate:
- ☉ Probleme generale ale societății: sărăcia, corupția, deficitul de oportunități, în general, climatul social nesigur;
- ☉ Probleme legate de locuințe: acces limitat la locuințe/locuințe individuale; dificultatea achiziționării unei locuințe la prețuri corespunzătoare veniturilor;
- ☉ Probleme legate de piața forței de muncă: dificultatea găsirii unui loc de muncă; locuri de muncă slab remunerate/accesul dificil la locuri de muncă bine plătite; lipsa locurilor de muncă stabile; locuri de muncă ce nu oferă posibilități de dezvoltare profesională și personală; acces limitat de locuri de muncă conforme cu aspirațiile;
- ☉ Confuzia valorică/deficitul de modele: incapacitatea societății de a impune modele necontroversate; mediatizarea unor modele negative, pe fondul unui mediu socio-politic nesănătos și al unui viitor nesigur [3].

În contextul celor menționate, problema migrației necesită implicarea directă și a mass media. Studiarea printr-o grilă interactivă, a mijloacelor de comunicare în masă a permis generarea conceptului multifuncțional, numit

schimbare, fapt care demonstrează rolul de instrument al mass media în vederea promovării proceselor sociale [4].

Efectele mass media asupra societății se explică atât prin influența directă a conținutului, cât și prin relația: sistem mediatic – societate civilă – politici decizionale. Majoritatea efectelor sunt legate, în special, de capacitățile fizice ale consumatorului media. Mass media construiesc publicul, mediatizând o serie de fapte privind anumite grupuri sociale, dar și reacțiile individuale.

Prezența democrației, libertății de expresie și a pluralității într-o societate face posibilă influența comunicatorului doar în măsura în care acesta este capabil să transmită ceea ce interesează receptorul, ceea ce-l face să fie atent, să se implice și să ia atitudine.

În toate societățile, mass media sunt acreditate cu roluri multiple: de la „monitorizarea” a tot ceea ce se întâmplă în jur, la crearea imaginilor și percepțiilor colective. Mass media sunt percepute ca fiind integrate în sistemul socio-politic, acestea căpătând o anumită autonomie [5].

Evoluțiile social-economice și politice care au avut loc în ultimele decenii și continuă să se deruleze la nivel global au creat premisele unor schimbări considerabile în domeniul migrației, impunând acordarea unei atenții deosebite față de aceste probleme, care tot mai frecvent sunt abordate în cadrul dialogului politico-mediatic și colaborării internaționale.

Migrarea duce la multiple probleme legate de plasarea și mișcarea forței de muncă, lezarea drepturilor umane ale cetățenilor noștri aflați peste hotare, pătrunderea ilegală în țară a străinilor, tranzitarea ilegală a teritoriului Republicii Moldova, traficul de ființe umane. Procesele migraționale influențează atât situația socială, economică, politică și demografică din țară, cât și stabilitatea și securitatea statului.

Sarcina statului, în ceea ce privește fenomenul migrației rezidă în determinarea scopurilor și procedeele adecvate în vederea gestionării migrației, precum și în adoptarea unei politici responsabile pentru pronosticarea și implementarea unor acțiuni de rigoare în acest sector, inclusiv, stabilirea relațiilor de cooperare pe plan internațional pentru optimizarea fluxurilor migraționale. Un rol important îi revine statului și în controlul intrării și ieșirii din țară a tuturor categoriilor de migranți, în combaterea imigrației ilegale de muncă și a activității persoanelor fizice și juridice care intermediază ilicit acțiunile de angajare peste hotare.

Realizarea unei politici migraționale adevrate presupune o activitate susținută a organelor administrației publice centrale și locale în următoarele direcții de bază:

- elaborarea și perfecționarea bazei normative în domeniul migrației, crearea cadrului juridic care determină drepturile și atribuțiile de bază ale statului și ale migrantului, armonizarea legislației interne la standardele internaționale;

- apărarea drepturilor migranților în conformitate cu normele dreptului internațional, aderarea la tratatele și organizațiile internaționale în domeniul migrării și securității sociale a migranților, stabilirea unor relații de parteneriat cu țările membre ale acestora;
- dezvoltarea și perfecționarea structurii organelor administrației de stat în domeniul migrației și asigurarea coordonării activității lor;
- crearea registrului informațional republican de date cu privire la migranți și implementarea unui sistem automatizat de evidență și control a migranților în punctele de trecere a frontierelor;
- atragerea surselor de finanțare pentru rezolvarea problemelor în domeniul migrației;
- elaborarea unor programe privind realizarea politicii migraționale, atragerea investițiilor străine pentru crearea noilor locuri de muncă și asigurarea condițiilor pentru utilizarea eficientă a veniturilor provenite din munca prestată peste hotare în scopul dezvoltării business-ului mic și mijlociu; facilitarea transferurilor bănești [6];
- ridicarea nivelului de responsabilitate a organelor administrației publice centrale și locale, a organelor de drept, organizațiilor nonguvernamentale, a persoanelor fizice și juridice, și nu în ultimul rând, ridicarea nivelului de responsabilitate a instituțiilor mediatice din țara noastră.

În majoritatea cazurilor, instituțiile media autohtone (presa scrisă, radio, tv) nu reușesc să interpreteze fenomenul migrației în întreaga sa complexitate, accentul de cele mai multe ori fiind pus pe realitatea unor fapte negative, senzaționale (trafic, muncă ilegală, eșecuri), ceea ce constituie, de fapt, o tehnică și / sau o „politică” mediatică necoerentă.

Practica mediatică, până la ora actuală, nu oferă suficiente temeuri pentru demonstrarea faptului că mass media își aduce contribuția necesară la reflectarea adecvată a fenomenului migrației sub toate aspectele sale și la formarea unui comportament social corect în ceea ce privește procesul propriu-zis al migrației. Aspectele pozitive (burse, contracte de muncă, istorii de succes) ale proceselor migraționale în agenda mediatică sunt, practic, inexistente ca alternativă la ceea ce oferă presa în mod constant. Spațiul rezervat problemei migrației pe agenda mediatică este mic, comparativ cu amploarea acestui fenomen.

Cercetătorii constată că paginile presei, emisiunile radio și tv profilează de multe ori, o percepție confuză a problemelor migrației, o tratare lejeră a multiplelor ei aspecte, o cunoaștere insuficientă a situațiilor reale. “De aici provine superficialitatea tratării tematicii respective. Se operează, de foarte multe ori, cu scheme, cu clișee, cu stereotipuri perimate, dar jurnaliștii nu că ar veni să răstoarne aceste scheme, ci, dimpotrivă, le ajustează, le mențin și le perpetuează. Și atunci, dilema dintre «a dezvălui esența fenomenului» și «a-i arăta elementul spectacular» se rezolvă în favoarea celei de-a doua opțiuni. A vorbi despre problemele reale ale migrației în mass media înseamnă, respectiv, a vorbi la nivelul doar de «fapt divers». Pe cînd, alături de aceste subiecte,

în mod preponderent reportericești, este nevoie și de materiale analitice, de jurnalism de investigare. Este nevoie de a identifica problemele, de a clarifica dimensiunea și ponderea lor reală, de a le dezvălui aspectele primordiale, sugerînd chiar răspunsuri practice” [7].

Este evidentă lipsa colaborării între instituțiile media, acoperirea doar parțială, uneori greșită și de cele mai multe ori negativistă a fenomenului migraționist în presă este și rezultatul lipsei de jurnaliști specializați în domeniu.

Mediatizarea fenomenului migrației, una din problemele dominante în societatea noastră, are un impact ambivalent. Politicile cu privire la fenomenul migrației sunt apreciate de către mijloacele de comunicare în masă ca fiind deficitare, în special, din perspectiva modalităților de abordare a acestei probleme. De notat, în această ordine de idei, că presa din Republica Moldova tratează migrația, preponderent, din două perspective, practic, contrapuse: a) prezintă, cu precădere, partea negativă a acestui fenomen, (munca ilegală, traficul de ființe umane în scopul practicării prostituției etc); b) prezintă partea oficială (perfecționarea justiției, consolidarea drepturilor omului și a garanțiilor sociale etc).

Referința la titlurile materialelor ce vizează problema migrațională, apărute în publicațiile periodice naționale confirmă clasificarea de mai sus: „Ambasada ne tratează ca pe niște rătăciți”, „O generație de analfabeți”, „Poliția de frontieră îi umilește pe moldoveni” [8]; „Italia își va deschide Ambasada la Chișinău”, „Calitatea relațiilor moldo-europene a crescut esențial”, „Moldovenii stabiliți în străinătate ar putea beneficia de pensii din partea statului”, „UE este dispusă să negocieze un nou acord juridic cu Moldova” [9].

Republica Moldova este o țară de origine, de tranzit și de destinație a migranților. Pentru soluționarea multiplelor probleme legate de migrație este absolut necesară o abordare complexă în mijloacele de comunicare în masă, un studiu și o analiză minuțioasă a situației, perfecționarea cadrului legal și antrenarea activă a societății civile în rezolvarea acestor probleme [10].

Ținînd cont de sarcinile structurilor decizionale, precum și de faptul cum sunt reglementate procesele migratorii, se poate concluziona că sistemul existent de reglementare a acestora nu corespunde cerințelor actuale, ceea ce se explică prin mai multe deficiențe: absența unui sistem unic automatizat de evidență a persoanelor care intră-iese din țară; lipsa unei concepții de reglementare a proceselor migratorii și, respectiv, a unui program național de reglementare, realizare, evidență, control și analiza acestora; inexistența unui organ unic, care să se ocupe de persoana migrantă de la intrarea și până la ieșirea din țară.

Referințe:

1. Guvernare responsabilă pentru dezvoltarea umană. Republica Moldova. Raportul Național al Dezvoltării Umane. - Chișinău: PNUD, 2003, p. 74.

2. <http://www.timpul.md/Rubric.asp.idlssue=124&idRubric=4139>.
3. Ana Bleahu. Fenomenul migrației externe în rândul tinerilor din România // Calitatea vieții, București, 2004, nr. 3-4.
4. Marc Raboy, Bernard Dagenais (eds.). Media, Crisis and democracy. - London: Sage Publications, 1995.
5. Peter Gross. Mass media și Democrația în Țările Europei de Est. Iași: Polirom 2004, p. 26.
6. Valeriu Munteanu. Politica Migrațională a RM: Probleme și căile de soluționare // Noile Frontiere în Europa de Sud-Est. Institutul de Politici Publice. - Chișinău: Știința, 2002, pp. 150-152.
7. Victor Moraru. Misiunea mass media într-o lume în schimbare // Leadership și management la orizonturile sec. al XXI-lea. – Sibiu: AFT, 2005. – p. 220.
8. Timpul, 17.01.2008 - 25.04.2008.
9. Moldova Suverană, 10.01.2008 - 19.05.2008
10. Ghenadie Astrahan. Politica Republicii Moldova cu privire la migrațiune // Noile Frontiere în Europa de Sud-Est. - p. 167.

Aspectele etice ale migrației

Reflexia etică a dobândit în ultima perioadă o stringență aparte. În contextul socio-politic contemporan, problema migrației devine un domeniu important al eticii aplicate. O referință importantă în acest sens este numele filosofului italian Umberto Eco, care, în lucrarea "Cinci scrieri morale", vorbind despre un șir de probleme actuale ale eticii, evidențiază în mod special etica migrației, aducând-o, astfel, în prim-planul atenției cercetătorilor [1].

Pe parcursul secolului trecut fenomenul migrației a luat proporții considerabile, astfel încât a devenit factor constitutiv al tuturor problemelor globale ale umanității de la începutul secolului XXI. Asemeni fluxurilor financiare, de informații sau idei, creșterea numărului persoanelor ce traversează frontierele naționale se situează între cei mai semnificativi indicatori de măsurare a intensității procesului de globalizare. Globalizarea și internaționalizarea piețelor determină noi comportamente umane, în special, o fluiditate sporită a deplasărilor teritoriale. Schimburile de populație între țări joacă un rol tot mai important, definit în principal pe două paliere: al transferurilor interculturale dintre state și al impactului socio-economic și politic al fluxurilor migratorii atât asupra statelor primitoare, cât și asupra celor de origine.

În aceste circumstanțe, abordarea dimensiunii etice devine un imperativ al cercetărilor privind problemele actuale ale migrației. Totuși, putem afirma că acest aspect apare doar tangențial în studiile sociologice, cele de psihologie socială, jurisprudență sau politologie, limitându-se, de regulă, la constatări dispersate. Problemele etice ale migrației sunt deosebit de complexe, iar conștientizarea și analiza lor multidimensională creează premise pentru elaborarea unor politici sociale eficiente, capabile să facă față provocărilor produse de acest fenomen.

Conform datelor ONU, astăzi nici o țară din lume nu rămâne în afara fluxurilor migratorii internaționale. Acestea sunt fie țări de origine, fie țări de tranzit sau de destinație pentru migranți, ori dețin toate cele trei atribute simultan și se confruntă cu diverse tipuri de probleme, inclusiv de natură etică. Cercetările actuale scot în evidență câteva trăsături distinctive ale fenomenului migrațional contemporan, și anume: amploarea fără precedent a migrației forței de muncă; motivația, preponderent, economică a acestor procese; creș-

terea substanțială a migrației ilegale. Toate aceste particularități caracterizează nemijlocit migrația și cu referire la Republica Moldova, ca țară de origine a fluxurilor migraționale.

O etică sănătoasă, se știe, reprezintă însăși esența unei societăți civilizate. Etica este fundația pe care sunt clădite toate relațiile umane. Ea înseamnă ansamblul de relaționare în raport cu comunitatea. Respectiv, etica este reprezentată de principiile morale ale oamenilor care trăiesc într-o comunitate, în intenția lor de a identifica și a urma acele norme după care ar trebui să-și trăiască în mod corect și cinstit viața.

Schimbările produse în anii '90 au provocat consecințe semnificative și au determinat migrația masivă a populației din Republica Moldova. Starea de tranziție, dezvoltarea social-economică precară, dar și lipsa unor programe bine articulate privind politica internă de ocupare a forței de muncă, incertitudinea viitorului au accentuat tendințele migraționiste ale unei părți semnificative din populația țării, în special, a tineretului, spre țările occidentale. Astfel, conform unui studiu sociologic circa 90% de tineri în vârstă între 18-29 de ani ar prefera să părăsească Moldova și doar 9% de tineri vor să rămână în țară. [2]. După 1995 până în prezent, nu putem vorbi de emigrație din rațiuni politice sau etnice, ci mai degrabă din motive economice. Existența unui fundament moral explicit al deciziilor de emigrare, adică, dorința de a asigura un mod de viață decent pentru cei apropiați, pentru familie, copii, face ca fenomenul să se generalizeze fără a ține cont de costurile și problemele pe care le produce. De multe ori, decizia de a emigra este justificată doar de rațiuni materiale, neglijând valorile spirituale care conferă persoanei un anumit echilibru interior. Îndepărtarea de propria familie, de copii, cu timpul, poate conduce la un gen de alienare și de reorganizare a propriilor valori, în raporturile cu cei dragi pe care i-ai părăsit.

Conform unor date statistice și sondaje sociologice efectuate, fiecare al treilea dintre moldovenii ați de muncă lucrează peste hotare. Cifra estimativă a celor ce muncesc în străinătate variază între 600 mii și un milion, peste 90 la sută dintre care sunt clandestini [3].

Fenomenul migrației forței de muncă este legat, de cele mai multe ori, de practici neetice (uneori și ilegale), începând cu întocmirea actelor pentru a ajunge în țara de imigrare, încălcarea promisiunii de a nu sta peste termenul aprobat pe viză, munca la negru, neplata taxelor, șederea pentru un timp îndelungat separat de familie, de partener de viață și copii, ajungând chiar la divorț, când unul din parteneri nu poate obține viza etc.

Migrația rămâne necontrolabilă, fiind guvernată de cei care acționează în afara legii, de la agenții până la grupările criminale, care leagă mafia și traficanții de arme, de droguri, de ființe umane. În ceea ce privește traficul de ființe umane, Republica Moldova ocupă o poziție specială printre țările est-europene. Mai mult decât atât, conform Raportului Departamentului de Stat al SUA din iunie 2008, Republica Moldova a fost inclusă în rândul țărilor care încălcă drepturile

omului, cum ar fi Birmania, Coreea de Nord, Sudan, pentru că ”nu a respectat standardele minime pentru eliminarea traficului de persoane și nici nu a depus eforturi pentru a combate fenomenul traficului de persoane” [4].

Cele mai multe dintre femei au devenit victime ale traficului în urma unor demersuri greșit conduse de a găsi o slujbă decentă într-o țară străină. Sunt frecvente cazurile, când cei ce muncesc ilegal peste hotare suportă discriminări serioase și devin în scurt timp victime ale rețelelor internaționale de trafic cu ființe umane, prostituție etc., fenomene sociale, care sunt rezultatul unei migrații ilegale, necontrolate și dezordonate.

În același timp, pentru societatea-gază, etica migrației presupune toleranță și deschidere, bazate pe înțelegerea avantajelor și provocărilor societăților multiculturală. Acordul de a primi imigranți, oferirea unui acces neîngrădit la informațiile privind importanța integrării, toleranței și dialogului intercultural, respectarea și înțelegerea condiției, tradițiilor și culturii imigranților, respectul față de drepturile imigranților - aceste imperative etice rămân a fi niște deziderate pentru un șir de țări de destinație, unde imigranții se ciocnesc cu tratamente discriminatorii, comparativ cu populația autohtonă sau chiar cu alți lucrători-migranți; cu riscul de nerespectare din partea angajatorului a contractului de muncă încheiat etc.

Trebuie de recunoscut, că în prezent migrarea cu efectele sale este, de fapt, tolerată și chiar acceptată de societatea civilă și de guvern. Țările de origine, inclusiv Republica Moldova, sunt din ce în ce mai dependente de remitențele semnificative, oferite de către emigranți și consideră muncitorii lor de peste hotare ca fiind de o valoare considerabilă pentru dezvoltarea economiei țării. Părțile pozitive ale migrației reprezintă transferul de bani, de know-how, de tehnologie, de noi modalități de gândire socială și politică. Printre beneficiile fenomenului pe termen mediu și lung sunt însușirea de către emigranți a unor norme ”occidentale”, de la etica muncii la stilul de viață civilizată. La acestea se adaugă un spor calitativ în planul relațiilor inter-umane, spirit civic, implicare în viața comunității, etc.

Totuși, recunoscut faptul că migrația duce la pierderi la nivel de individ, atât de natură economică, cât, mai ales, socială. Principalele consecințe negative ale migrației temporare pentru muncă se răsfrâng, mai ales, asupra familiei, în percepția a 46% din populație. Asistăm, în Moldova la dezmembrarea și distrugerea, în plan social, a familiei, la o poluare a valorilor morale. Viața de familie a devenit departe de a fi un tablou al fericirii și armoniei. Despărțirea îndelungată de familie duce adeseori la desființarea vechii relații, la destrămarea cuplurilor și la schimbarea concepției despre datorie față de familie. Numărul divorțurilor din ultimii ani a crescut considerabil din cauza migrației [5].

Au început deja să fie evidente consecințele negative ale migrației pentru tână generație. În societatea moldovenească, marcată de un individualism în creștere, devine importantă reușita economică, indiferent de mijloacele și căile ce o aduc. Problema transmiterii valorilor morale devine esențială, în

condițiile când părinții pleacă la muncă peste hotare, lăsându-și copiii doar cu recompense materiale. Prezența și participarea activă a părinților în procesul educativ este indispensabilă pentru asigurarea unei dezvoltări armonioase a copilului. Neglijarea datoriilor moral-educative față de copii din partea familiei se răsfrânge negativ atât în viața adultului de mâine, cât și asupra părinților și a celorlalți cu care conviețuiesc. Fiind părăsiți de părinți, de rude și de vecini, copiii pot deveni un grup de risc de delincvență juvenilă sau victime de trafic. În anul 2006, circa 177.000 de copii au rămas fără supravegherea părinților din cauza migrației forței de muncă [6]. Absența de lungă durată a unuia dintre părinți poate submina însuși obiectivul ce a dus inițial la migrație - îmbunătățirea posibilităților de viitor ale familiei.

În concluzie, putem remarca că efectele sociale ale procesului de migrare sunt complexe și alarmante pentru societatea moldovenească. Migrația și-a pus amprenta pe toate sferile vieții, afectându-le într-o măsură mai mică sau mai mare. Ea a schimbat stilul de viață al oamenilor, comportamentul, modul de gândire și viziunile acestora.

Astfel, migrarea populației Republicii Moldova constituie un element de bază în reorientarea întregului sistem de valori general-umane. Astăzi însă, în condițiile transformărilor sociale și a exodului masiv al populației, ierarhia valorilor cetățenilor moldoveni cunoaște o deviere esențială. Totuși, în această nouă situație socio-economică și cultural-spirituală în care viețuiește omul contemporan, valori cum sunt Binele, Adevărul, Frumosul, Dreptatea, etc. nu și-au pierdut sensul și funcțiile. Ca și concepte generale, ele vor rămâne în viața oamenilor, în conștiința lor cu rol de repere diriguitoare, de direcționare, de orientare în spațiul social.

Fenomenele ce însoțesc procesele de migrație scot în evidență un șir de valori etice, care se cer respectate atât la nivel de individ, cât și la nivelul întregii societăți. Demnitatea umana a fiecărei ființe reprezintă valoarea fundamentală în acest sens. Noțiunea de demnitate umană poate servi drept un fundament important pentru reflectia etică despre migrație. Din punct de vedere etic, nu există justificare pentru violarea demnității umane, ea fiind inalienabilă individului, indiferent de statutul sau comportamentul său, inclusiv pentru migranții legali sau ilegali [7]. Căci statutul de migrant ilegal nu presupune implicit violarea normelor etice, precum și cel de migrant legal nu garantează o atitudine etică și respectarea normelor etice ale societății-gazdă.

Echitatea ca egalitate este recunoscută drept fundament și, totodată, condiție a respectării drepturilor omului și valoare esențială a eticii și a justiției. Este vorba despre egalitatea șanselor, tratamentelor, drepturilor și obligațiilor pentru toată populația, inclusiv migranții. Un alt criteriu etic al politicilor migraționale este necesitatea integrării migranților în comunitate. Acest proces decurge anevoios: "integrarea presupune coparticipare, și este important de a împărtăși același sistem de valori", consideră Maurizio Bucaioni, președintele de onoare al Asociației naționale Moldova-Italia [8]. Respectul mutual al culturilor între

ele, acceptarea diferențelor pentru găsirea echilibrului în comunicare reprezintă o altă valoare importantă a eticii migrației. Problemele etice ale migrației țin de tratarea migranților ca simplă forță de muncă, nu și ca ființe umane, în primul rând, pe de o parte, precum și obligația migranților de a respecta țara și oamenii din țara-gazdă, pe de altă parte.

Pentru țările de origine o provocare etică majoră o constituie migrația persoanelor înalt calificate, "brain drain" (sau exodul de inteligență) afectează grav dezvoltarea social-economică a țărilor de origine. O altă provocare la nivel de indivizi o constituie responsabilitatea și datoria morală a celor ce migrează față de rudele apropiate, copiii și părinții rămași acasă. Recompensa materială care survine de pe urma migrației, adeseori nu este capabilă să acopere prejudiciul moral adus de despărțirea de lungă durată dintre oameni apropiați.

Așadar, există miriade de probleme etice ale migrației de la nivel de individ până la nivel macrosocial, care așteaptă să fie abordate și dezbătute. În acest context epistemologic e de remarcat necesitatea abordării problemelor etice din cel puțin două perspective, și anume: a țărilor de origine și a celor de destinație. Cercetările urmează să evalueze oportunitățile și riscurile migrației, valorile care o guvernează, oferind repere pentru o atitudine morală față de acest fenomen în toată complexitatea sa și a promova un răspuns etic provocărilor migrației în lumea de azi. Creșterea interesului contemporan pentru cercetarea migrației internaționale, inclusiv a aspectelor sale etice, într-o "epocă a migrației" [9], suntem convingeți că va oferi noi soluții acestei provocări.

Referințe:

1. Umberto Eco. Cinci scrieri morale. – București: Humanitas, 2005.
2. B. Limanowska. Trafficking in Human Beings in South Eastern Europe. - UNDP, 2005, p. 73.
3. Valeriu Moșneaga, Gheorghe Rusnac, Valentin Țurcan. Migrațiunea forței de muncă în Republica Moldova: cauze, tendințe, efecte // *Moldoscopie (Probleme de analiză politică)*, 2004, N 1 (XXV), p. 63.
4. 2008 Trafficking in Persons Report, U.S. Department of State. – Washington, 2008, p. 182.
5. Elena Tănase. *Migrația ca factor al schimbării valorilor cetățenilor Republicii Moldova (în baza sondajului sociologic) // Moldoscopie (Probleme de analiză politică)*, 2007, N 3 (XXXVII), p. 112.
6. Migrația și drepturile copiilor în Republica Moldova. – Chișinău, 2008, p. 6.
7. Christoph Stückelberger. Défis de la migration - pistes éthiques. www.christophstueckelberger.ch/dokumente_f/migration.pdf.
8. Ecaterina Deleu. Migrația moldovenilor este explozivă și necontrolabilă // Flux, 2008, 21 noiembrie.
9. Stephen Castels, Mark J. Miller. The age of migration // *International Population movements in the Modern World*. - London: Macmillan, 1993.

Destinul valorilor creștine în contextul proceselor migraționale

Ca orice fenomen cu implicații globale, migrația reflectă procesele din viața societății contemporane, fiind susceptibilă de abordarea lor din perspective multiple. Un loc aparte în acest spectru de probleme revine, de rând cu examinarea migrației în raport cu aspectele ei economice, politice, sociale, culturale, factorului religios, care nicidecum nu poate fi neglijat.

De fapt, Biserica, în special, în ultimul timp, acordă o importanță deosebită definirii rolului pe care și-l asumă în contextul proceselor migraționale. Pot fi amintite, în această ordine de idei, grija pentru pastorația migranților, exprimată în Cartea Sinodală [1], multiplele acțiuni, conferințe, seminare, întruniri, desfășurate în ultimul an în România, Republica Moldova, dar și în alte țări, care au drept subiect problemele emergente la intersecția fenomenului migrației cu fenomenul religios, ca: proiectul național și campania națională „Bine ai venit, străine!”, marcând astfel încheierea anului „Bisericile din Europa răspunzând fenomenului migrației”, lansat în 2009 de Comisia Bisericilor pentru Migranți în Europa și Conferința Bisericilor Europene (CEC), întâlnirea din Istanbul a Comitetului reunit al Conferinței Bisericilor Europene (KEK) cu tema „Dialog religios pe tema migrației”, seminarul „Fenomenul migrației, justiție socială și coabitare”, organizat de AIDR, cu sprijinul Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB) și al Comisiei Bisericilor pentru Migranți din Europa (CCME), și numeroase alte manifestări [2].

Conștientizarea misiunii care-i revine Bisericii într-o lume în schimbare comportă elaborarea unor viziuni și desfășurarea unor acțiuni adecvate spiritului timpului, dar, totodată, fidele promovării principiilor sale călăuzitoare. Ddeși, în general, doctrina globalizării este favorabilă opiniei că la originea conflictelor se află diferențele sociale și religioase dintre oameni, aceasta nu poate în nici un fel estompa rolul esențial și contribuția substanțială a religiei, ca „unul din pilonii civilizației, ca o călăuză a umanității prin labirintul nesfârșit al timpului” [3].

Ceea ce este important, e faptul că cultura europeană – iar Europa este un continent, locuit de multiple grupuri naționale, structurate în diverse organizații statale, având itinerare istorice deosebit de complexe - este un rezultat al

interacțiunii popoarelor care s-au format aici, fiind percepută azi ca, în primul rând, „simbioză a spiritului grec, a percepției romane a statului și dreptului, a eticii și religiozității creștine”. Și, cu atât mai mult, când devine recunoscut că după căderea cortinei de fier, la hotarul dintre anii optzeci-nouăzeci ai secolului trecut, „Europa nu mai este o geografie, ci, mai degrabă, un domeniu al spiritului” [4]. Europa, Uniunea Europeană, reprezintă, astfel, nu doar un spațiu economic, cu norme de drept și instituții comune, ci, în primul rând, constituie, așa cum a menționat Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Părinte Daniel în mesajul adresat liderilor religioși din Uniunea Europeană, întruniți la Venetia, în noiembrie 2009, “o realitate spiritual-culturală” [5], ale cărei temeuri religioase rămân imuabile. Religiozitatea creștină constituie, astfel, acel punct de reper care servește dezvoltării civilizației actuale. Tocmai de aceea, este puternică, printre experți, convingerea că Biserica, „ortodoxia ar avea ceva de spus sau chiar de dat Europei secularizate”, și acest lucru „are ocazia să se convertească în faptă” [6].

În condițiile de azi se vorbește tot mai mult despre necesitatea „încreștinării fenomenului migrației” [7]. Or, această încreștinare se poate produce pe calea fortificării credinței, păstrării și aprofundării valorilor creștine împărtășite. Cercetările psihologice au demonstrat că ființa umană are nevoie să creadă în ceva superior ei, iar religia răspunde perfect acestei necesități. De aceea, revigorarea vocii religiei în spațiul post-comunist, după o perioadă însemnată, marcată de scăderea influenței sociale a religiei, înseamnă, o revenire și fortificare a valorilor tradiționale, o căutare și re-găsire a sprijinului spiritual necesar. Cu atât mai mult, că în cadrul unor circumstanțe dificile, proprii perioadei de tranziție, și chiar critice din punct de vedere economic, oamenii, așa cum indică sondajele de opinie, „devin mai religioși”. Este firesc, de fapt, ca incertitudinea și caracterul difuz al orientărilor, frustrarea, sărăcia, șomajul, lipsa de resurse, acutizate pe fondul tranziției economice, să creeze un grad sporit de insecuritate existențială, și tocmai aceasta ar fi, în opinia cercetătorilor, baza revitalizării religioase care a fost semnalată în Europa Centrală și de Est după căderea comunismului [8]. În România, ca și în Republica Moldova, transformările deosebit de complexe, s-au manifestat ca rezultatul unor factori de eliberare de sub fostul regim, dar și al unei sărăcii provocate de perioada de tranziție pe care o traversează și al unor factori de atracție pe care o exercită țările vest europene, deținătoare ale propriilor și nuanțatelor sisteme de valori, nu întotdeauna coincidente cu valorile stabilite și perpetuate în spațiul post-comunist, cu inevitabilele deformări datorate regimului.

Se constată, astfel, pe de o parte, îngrijorarea pentru reușita păstrării și promovării valorilor tradiționale, dar, pe de altă parte, și o altă îngrijorare în legătură cu faptul că în Europa de azi oamenii „caută mai mult bogăția materială trecătoare decât bogăția spirituală a credinței, iar această criză economică este dublată de o sărăcire spirituală, ca slăbire a credinței, o răcire a dragostei între semenii și o împușinare a faptelor bune. Deși continentul nostru cunoaște o

dezvoltare deosebită, manifestată printr-un progres științific și tehnologic, el este marcat de o pierdere a valorilor umane tradiționale și a identității, o instabilitate a familiei și un conflict între generații” [9]. În consecință, se vehiculează ideea că „la nivelul credințelor religioase este de așteptat ca persistența credințelor religioase tradiționale să coexiste cu modernitatea religioasă” [10].

Problema valorilor apare, astfel, în prim-planul reflecției sociologice, filosofico-teologice și politologice, întrucât schimbarea contextului social în care își desfășoară existența individul comportă, după cum denotă literatura de specialitate, și o anumită „modificare a orientărilor valorice ale acestuia” [11].

Schimbarea valorilor presupune reordonarea priorităților în cadrul sistemului valoric individual. Astfel că, sistemul de valori este suficient de stabil ca să reflecte personalitatea individului, însă și „suficient de instabil ca să permită rearanjări ale priorităților valorice, ca rezultat al schimbărilor survenite în cultură, societate, experiență personală.

Migrația prin motivațiile și formele sale este un câmp important de manifestare a orientării valorice a persoanei. Există numeroase exemple care atestă o puternică legătură dintre religiozitate și permanență a valorilor creștin tradiționale în iureșul marilor schimbări, provocate de procesul migrației.

Referințe:

1. Cartea Sinodală. – Iași: Sapienția, 2005.
2. <http://www.basilica.ro/ro/stiri/>. Accesat 10.11.2010.
3. Marcel Gherman. Religia, o resursă primară a civilizației. În: Contrafort, 2007, N 8, p. 18.
4. Cristina Rhea. Puterea mass-media versus rolul religiei. În: Sfera politicii, 2010, N 146, p. 99.
5. <http://www.basilica.ro/ro/stiri/>. Accesat 10.11.2010.
6. Radu Preda. Europa Christiană? Relevanța socială a Bisericii în proiectul politic al UE. În: Revista 22, 2006, N 7, p. 19.
7. Cartea Sinodală. – Iași: Sapienția, p. 135.
8. Paul Froese. After Atheism: An Analysis of Religious Monopolies in the Postcommunist World. În: Sociology of Religion, 2004, vol. 65 (1), pp. 57-75; Detlef Pollack, Religiousness Inside and Outside the Church in Selected Post-communist countries of Central and Eastern Europe. În: Social Compass, 2003, vol. 50 (3), pp. 321-334 ș. a.
9. <http://www.basilica.ro/ro/stiri/>. Accesat 10.11.2010.
10. Malina Voica. Modernitatea religioasă în societatea românească. În: Sociologia românească, 2001, N 1-4, p. 70.
11. Capital uman și simbolic în dezvoltarea socială. – București: Academia Română, 2005, p. 63.

Efectele migrației într-o lume globalizată

Migrația este un fenomen cu caracter global, care marchează pronunțat acest început de secol. Se estimează că peste 200 de milioane de persoane sunt stabilite azi în afara țării lor de origine, ceea ce sugerează că un om din 35 în lume este migrant. De fapt, cifra la care se face referire azi este de 214 milioane de migrați. «Niciodată nu au emigrat atâtea persoane în istoria lumii», a menționat într-o conferință de presă directorul general al OIM, William Lacy Swing [1]. Astfel, la ora actuală, nicio țară din lume nu ar putea pretinde că nu este antrenată în procesele de mobilitate umană.

Există numeroase explicații pentru această mobilitate sporită a populației, cel mai frecvent printre motivele de bază ale migrației figurând mondializarea / globalizarea. Totuși, referința la avansarea mondializării ca sursă primordială a migrației deseori este o explicație, în fond, comodă, însă deloc suficientă, căci, în realitate, migrația este determinată de o multitudine de factori de natură foarte diversă. În acest sens, pot fi incluse în același șir al motivărilor dezvoltarea serviciilor de transport internațional și a mijloacelor transnaționale de transport, accesibile populației, și care facilitează mobilitatea; proliferarea rețelilor de comunicare electronică, funcționând în timp real; redefinirea identității individuale și a celei ce ține de conceptul familiei în contextul tradițiilor autohtone și a provocărilor timpului; decalajul de venituri în țările avansate și în cele în curs de dezvoltare.

Oricum, la etapa actuală, nu s-ar putea pune un semn de egalitate simplificator între liberalizarea schimburilor de capital, de bunuri și de servicii, și mult mai sofisticatele procese de migrație [2].

Acele legături care s-au stabilit între globalizare și migrație, ca fenomene majore ale timpurilor noastre, comportă o anumită regrupare a problematicii migrației, în prim-plan avansând, în viziunea experților, astfel de probleme, determinate de necesitatea optimizării gestionării migrației, ca: migrația și dezvoltarea; asistarea migrației; controlul migrației; migrația forțată. Și dacă, în cazul migrației forțate și neînscrise în cadrul legal este firească îngrijorarea și efortul corijării acesteia, atunci pentru majoritatea manifestărilor migraționale, cu condiția, bineînțeles, a unei gestionări rezonabile, este valabilă posibilitatea descoperirii elementului pozitiv al ei, atât pentru individ, cât și pentru societate în ansamblu.

Migrația reglementată/asistată este o caracteristică pronunțată a lumii contemporane destul de mobile, în care fluxurile migraționale își demonstrează plener potențialul său benefic asupra proceselor de dezvoltare economică și umană. Respectiv, este justificat a atribui globalizării rolul de factor incitant al migrației și dezvoltării. De remarcă, în acest context, că progresul înregistrat de tehnologiile comunicaționale facilitează păstrarea contactului dintre migranți și țările de origine, permițând influențarea la distanță a procesului de dezvoltare economică a țării de proveniență [3].

Totodată, nu sunt de neglijat nici părerile, conform cărora globalizării îi revine o parte din responsabilitate pentru disparitățile existente în termeni de structuri economice, condiții sociale și stabilitate politică dintre țările industrializate, pe de o parte, și celelalte țări ale lumii [4].

În cadrul pieței mondiale a forței de muncă, în proces de constituire, migrația persoanelor de înaltă calificare și a membrilor familiilor acestora poate avea consecințe și de ordin pozitiv, și, totodată, negativ pentru țările lor de origine, dar și pentru cele de destinație. Astfel, beneficiile țărilor de emigrare vizează aspectele ce țin de remitențe și de transfer de competențe, obținute în străinătate, iar în contrast cu acestea se evidențiază fenomenul “hemoragiei cunoștințelor” sau, altfel spus, al “exodului / fugii creierilor”. Țările de destinație, în schimb, beneficiază de forța de muncă, capabilă să satisfacă nevoile crescânde de personal calificat.

Într-o lume globalizată, fluxurile migraționale se manifestă tot mai mult prin dimensiunea circulară. Cu toată prevalența unidirecționalității, se constată că o parte însemnată a mobilității migranților este marcată de caracter temporar, emigranții menținând legături financiare, culturale, uneori, politice, cu țara de origine. Aceasta poate reprezenta un impediment în calea integrării, care s-ar aștepta să se realizeze în țările-gazdă.

Remitențele constituie în prezent o sursă primordială a finanțării exterioare pentru țările în curs de dezvoltare, concurând cu bugetele naționale și depășind, în numeroase cazuri, investițiile străine directe în economia acestor țări.

Există păreri ale experților, conform cărora, migrația trăiește “din și pentru remitențe” [5]. În țările cu o economie insuficient dezvoltată remitențele pot reprezenta câteva procente din PIB, dar pot atinge și cifre mult mai mari, cum ar fi 26,5 % (Lesoto), 16,2 % (Nicaragua), 16,1 % (Yémen) [6]. Pentru Republica Moldova, estimările indică asupra unei cote destul de semnificative a remitențelor în acest caz – de la o treime și mai mult din PIB.

Ultimele date statistice disponibile indică, în conformitate cu estimările Băncii Mondiale, 316 miliarde de dolari de remitențe transferate, pe plan global, pe parcursul anului 2009, exprimând, respectiv, o creștere de 99 % în raport cu transferurile efectuate în anul 2002, la care ar trebui adăugate și cele transmise pe canale “neformale”, apreciate în valoare de la 50 la 100 de miliarde de dolari USA [7].

Aceste remitențe contribuie la menținerea sectorului economic al țării în cauză; firește, este binevenită direcționarea acestor resurse nu atât spre con-

sum curent, cât spre dezvoltarea locală, spre investire în economie, pentru a maximiza potențialul pe care-l au, din perspectiva dezvoltării.

În orice caz, de la migrație se așteaptă ca să imprime economiei și societății un dinamism pronunțat, cu atât mai mult, în circumstanțele în care unele țări se confruntă cu probleme serioase de ordin demografic [8]. Soluția este căutată astfel și în încercarea de a gestiona un proces controlat de imigrație a forței de muncă.

În consecință, o importanță aparte obține problema reglementării fluxurilor migraționale, promovării unei politici chibzuite de angajare, de asigurare a protecției sociale, de promovare a acțiunilor ce ar facilita procese de integrare. Provocările cu care se confruntă imigranții (atât temporari, cât și cei ce intenționează să rămână în țara-gazdă) reprezintă o problemă care necesită o abordare complexă, pentru a evita vulnerabilitățile proprii procesului dat.

În procesul de gestionare a migrației își fac apariția noi actori – de rând cu oficialitățile, se observă, în toate regiunile lumii, ponderea crescută a actorilor privați. Astfel, devine evidentă necesitatea conjugării eforturilor, elaborării unor politici adecvate în acest sector.

Prin însăși natura sa, migrația internațională antrenează mai mult decât o singură țară. Odată cu creșterea mobilității, în particular, a celei ilegale, cooperarea internațională în problema gestionării migrației apare drept una foarte importantă. Elaborarea unui cadru juridic adecvat și aplicabil pe plan internațional este, astfel, oportună și imperativă [9]. Aceasta ar ajuta la o mai bună înțelegere a fenomenului și la aplicarea, în cooperare, unor acțiuni rezonabile.

În concluzie, liberalizarea mondială a schimburilor financiar-comerciale și amploarea dobândită de flexurile migraționale se repercutează direct asupra populației. Problemele în această sferă persistă, și practicile actuale privind migrația forței de muncă demonstrează că dilemele politice fundamentale pentru guvernanți, societate în ansamblu, societate civilă continuă să rămână probleme de prim rang.

În acest context, este evident că migrația trebuie privită drept parte integrantă a proceselor de transformări cu caracter global, în cadrul cărora migrația resimte influența schimbărilor social-politice și economice, și, la rândul său, contribuie la aprofundarea acestor schimbări.

Referințe și note:

- [1]. <http://www.ziare.com/international/stiri-externe/in-lume-exista-214-milioane-de-imigranti-973861>. Accesat 24.03.2010.
- [2]. James F. Hollifield. The Emerging Migration State. În: *L'évolution de l'étude de la migration internationale*. – New Jersey: Princeton, 2003.
- [3]. Un exemplu în acest sens pot servi rezultatele implementării Programului “Migrații pentru dezvoltare în Africa” (MIDA), care viza transferul competențelor și al

resurselor diasporei africane pentru a fi puse în serviciul dezvoltării țării de proveniență. Consolidarea capacităților instituționale a avut drept punct de reper, astfel, sinergia dintre profilul migranților și necesitățile țării de origine. Cf.: “MIDA – Migrations pour le développement en Afrique”. – OIM, 2002.

[4]. Elocventă, în această ordine de idei, este, de exemplu, ipoteza “oraș mondial – oraș dual”, susținută de Saskia Sassen și Kwame Anthony Appiah în lucrarea “Globalization and its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money” (New York: New Press, 1998). În realitate, Rapoartele dezvoltării umane, elaborate anual de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, indică cu umplacabilitate asupra faptului că, tendențial, bogații devin mai bogați, iar săracii – tot mai săraci.

[5]. Guido Bolaffi. *L’immigrazione del terzo millennio – l’economia delle rimesse*. - <http://www.west-info.eu/it/2-l%E2%80%99immigrazione-del-terzo-millennio-%E2%80%93-l%E2%80%99economia-delle-rimesse/>. Accesat 26.07.2010.

[6]. Global Development Finance. Striving for Stability in Development Finance. - Banque Mondiale, 2003, p.157.

[7]. Guido Bolaffi, Op. cit.

[8]. Pentru majoritatea țărilor Europei Occidentale, de exemplu, experții prevăd o diminuare pronunțată a numărului populației în vârstă activă în perioada de până în 2025. Iar până în anul 2050, diminuarea ar putea atinge cote foarte importante, în special, în astfel de țări ca Germania, Polonia, Italia, Spania, mai ales, datorită unei reduceri persistente a natalității. – Cf.: “Migration de remplacement: Est-ce une solution pour les populations en déclin et vieillissantes?” - New York: Division de la population des Nations Unies, 2000.

[9]. Alexander Aleinikoff, Vincent Chetail. *Les normes juridiques internationales en matière de migration*. - New York: Asser Press, 2003.

Imigrarea în Italia: datele problemei

Imigrarea în Italia este un fenomen relativ recent, care s-a manifestat în dimensiuni semnificative la începutul anilor șaptezeci ai secolului trecut, pentru a deveni mai apoi un fenomen caracteristic al situației demografice italiene a secolului XXI. Istoria Italiei, în mare parte a fazelor recente de dezvoltare, a fost a unui stat care dintr-o țară a emigrației a devenit o țară a imigrației. Se estimează că între anii 1876 și 1976 din Italia au plecat 24 milioane de persoane (atingând nivelul maxim în anul 1913, cu peste 870.000 de plecări), astfel încât s-a ajuns a califica fenomenul drept mare emigrare a italienilor și de existența în lume a unei extinse diaspore italiene.

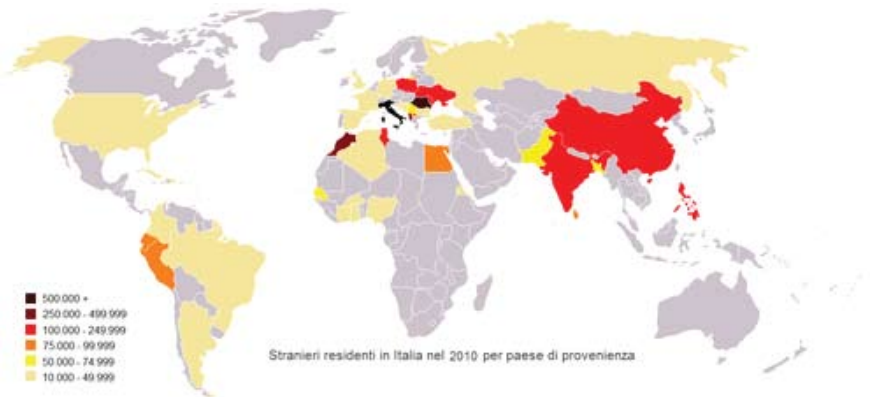

Fig. 1. Străinii rezidenți în Italia în 2010 conform țărilor de proveniență

În toată această perioadă, fenomenul imigrării în cadrul Italiei era, dimpotrivă, practic, inexistent, dacă facem abstracție de migrațiile datorate consecințelor celui de-al Doilea război mondial, ca exodul istriean sau reîntoarcerea italienilor din ex-coloniile africane. Totuși, astfel de procese aveau un caracter episodic și nu comportau probleme serioase în ceea ce privește integrarea, din punct de vedere social sau cultural.

Italia rămânea tendențial o țară cu rată migratorie negativă; fenomenul emigrării începu să se estompeze hotărât începând cu anii șaizeci, după perioada miracolului economic. În particular, în 1973, Italia a înregistrat pentru prima dată o avansare ușoară a ratei imigrației (101 intrări la fiecare 100 plecări), tendință ce va deveni constantă pe parcursul anilor, amplificându-se mereu. De menționat, totodată, că în acea perioadă intrările în țară erau încă, în mare parte, constituite din italienii care, după o perioadă de absență, reveneau în țară, și nu din cetățenii străini.

Fluxul imigrațional al “stranierilor” a început să prindă consistență doar spre sfârșitul anilor șaptezeci ai secolului trecut, fie datorită “politicii ușilor deschise”, practicat de guvernarea italiană, fie determinat de natura politicilor migraționale, adoptate de alte state. În anul 1981, primul recensământ Istat al străinilor în Italia înregistra prezența în țară a 321.000 de cetățeni străini, dintre care circa o treime “stabili” și celelalte două treimi - “temporari”. Cu un an mai târziu, în 1982 a fost propus un prim program de reglementare a aflării în țară a imigranților ce nu aveau acte, iar în 1986 a fost adoptată prima lege în materie (Legea 943 din 30 decembrie 1986) care avea drept obiectiv garantarea pentru muncitorii extracomunitari a acelorași drepturi ca și muncitorilor italieni. În anul 1991, numărul străinilor rezidenți a crescut până la 625.000 de persoane.

În anii nouăzeci, rata migrației a continuat să crească și, din anul 1993 (an în care pentru prima dată numărul înregistrat al imigrărilor a depășit numărul emigrărilor) a devenit sursa principală de sporire a numărului populației italiene. În anul 1990 a fost emisă așa-zisa “Lege Martelli”, prin care se încerca, în premieră, introducerea unei programări a fluxurilor de intrare, concomitent reprezentând și o “sanatoria” pentru acele persoane care se aflau deja în teritoriul italian: la sfârșitul celor șase luni prevăzute de lege s-au produs în jurul a 200.000 de regularizări ale străinilor, proveniți, preponderent, din Africa de Nord. În anul 1991 Italiei i-a revenit să se confrunte cu prima “imigrare în masă”, din Albania (determinată de destrămarea blocului comunist), soluționată prin acorduri bilaterale. În anii ce au urmat, acorduri bilaterale au fost încheiate și cu alte state, în principal, din zona mediteraneană. Conform datelor estimate de Caritas, în anul 1996 erau prezenți în Italia 924.500 străni.

Anul 1998 a fost marcat prin adoptarea “Legii Turco-Napolitano”, prin care se încerca aprofundarea reglementării în domeniu, vizând problema fluxurilor de intrare, urmărind, printre altele, descurajarea imigrației clandestine și instituind, pentru prima dată în Italia, centre de ședere provizorie pentru acei străini care cădeau sub incidența “procedurii de expulzare”. Domeniul va fi supus unor reglementări suplimentare în anul 2002, prin așa-zisa “Lege Bossi-Fini”, care prevedea, printre altele, posibilitatea expulzării imediate a clandestinilor, efectuate de forțele ordinii publice.

Recensământul populației, desfășurat în anul 2001, constata prezența în Italia a 1.334.889 de străini, iar comunitățile cel mai puternic reprezentate erau cea marocană (180.103 de persoane) și albaneză (173.064 de persoane).

Datele recensământului din 2001 arătau că cea mai mare parte a imigranților este stabilită în Nordul Italiei, este de vârstă tânără și provine dintr-o țară europeană. Numărul imigranților era, astfel, la acea dată, aproape cu un milion mai mare în raport cu recensământul precedent din 1991 (atunci numărul acestora peste 300.000 de persoane), adică, 2,3 cetățeni străini la 100 de persoane rezidente (comparativ cu 0,6 din 1991). 35,1% din străini erau stabiliți în Nord-Vestul țării: în particular, provinciile Milano, Torino și Brescia încorporau 53,5% dintre aceștia. În Nord-Estul erau prezenți 26,7%, iar procentajul cel mai înalt al străinilor revenea provinciilor Veneto și Emilia Romagna (respectiv, 42,9% și 37,9%) 25,0% din cetățenii străini aveau ca loc de reședință Centrul Italiei. Cota străinilor proprie provinciei Roma era destul de relevantă, înglobând 38,8% din categoria de referință. În regiunile Sudului, dimpotrivă, procentajul străinilor a fost mai puțin pronunțat (13,2%) și rezulta a fi, în medie, mai puțin de un străin la 100 de locuitori. În provinciile Napoli, Bari și Palermo erau înregistrate prezențe destul de însemnate de străini (27,4%, în ansamblu, pe zonă). De remarcat că componenta feminină denota o 'importanță crescândă în cadrul fluxurilor migraționale îndreptate spre Italia. Femeile străine erau în număr de 674.195 de persoane și constituiau circa două treimi printre cetățenii - rezidenți în Italia, ce-și aveau originea în Peru (62,7%) și provenind din Germania (64,7%), sau din Filipine (61,1%), aproape jumătate din străinii veniți în peninsula din China (48,5%), ori 15,5% din originarii din Senegal. Topul primelor zece comunități străine cu prezență feminină majoră era constituit, după cum urmează, din Albania și Maroc, cu mai mult de 70 de mii de persoane, urmate de România, Filipine, Jugoslavia, China, Germania, Polonia, Franța și Peru. Vârsta medie a femeilor imigrante reprezenta ceva mai mult de 30 de ani, o cincime revenea pe seama minorelor. 78,0% dintre ele erau de vârstă activă pentru sfera muncii (15-64 ani). Femeile de vârstă reproductivă (15-49 ani) constituiau 69,3% din totalul femeilor-imigrante. Procentajul înalt al minorelor se remarcă la originarele din Africa (30,8%), iar cel mai puțin procentaj, în această categorie, le revenea americanelor (11,2%). Femeile străine erau celibatate la nivel de 51,7% și căsătorite în 40,6% din cazuri.

Tabelul 1

**Procentajul rezidenților străini pe regiuni în raport
cu populația regiunii (datele ISTAT 2009)**

Regiunea	%
Emilia-Romagna	10,7%
Umbria	10,4%
Lombardia	10,1%
Veneto	9,9%
Toscana	9,1%

Marche	9,0%
Lazio	8,8%
Piemonte	8,6%
Friuli-Venezia Giulia	8,4%
Trentino-Alto Adige	8,3%
Liguria	7,2%
Valle d'Aosta	6,5%
Abruzzo	5,7%
Calabria	3,3%
Sicilia	2,6%
Molise	2,5%
Campania	2,5%
Basilicata	2,2%
Puglia	2,0%
Sardegna	2,0%

Conform datelor Istat, care se referă la 1 ianuarie 2010, sunt prezenți în Italia 4.279.000 de străini, ceea ce reprezintă 7,1% a totalului populației, înregistrând o creștere, în raport cu anul precedent, de 10% (388.000 persoane, un spor inferior în comparație atât cu anul 2007 cât și anul 2008).

Aceste cifre nu includ referințe la naturalizări (59.000 de persoane, fenomen, cum se vede, deocamdată relativ limitat, chiar dacă în creștere constantă în ultimii ani), și nu reflectă, firește, persoanele aflate în teritoriul Italiei în mod ilegal.

Categoria populației în cauză reprezintă o serie de trăsături care se rezumă la: vârsta medie categoric mai tânără decât cea a italienilor; minorii sunt înregistrați în număr de 862 de mii de persoane (între o pătrime și o cincime din total), în timp ce străinii născuți în Italia (așa-zisele cele de-a doua generații) sunt acum 519 mii persoane, adică, 13,3% din totalul cetățenilor străini, aflați legal în Italia.

Analizând zonele de proveniență, de notat că în ultimii ani s-a produs o creștere hotărâtă a fluxurilor imigraționale ce-și au originea în Europa Orientală, cu o depășire manifestă a unor astfel de fluxuri provenite din țările Africii de Nord, de altfel, destul de însemnate până în anii nouăzeci.

Această tendință se datorează, în particular, creșterii rapide a comunității române care, în special, în anul 2007, practic s-a dublat ca număr, înregistrând un spor de la 342.000 cu 625.000 persoane, devenind, astfel principala comunitate de străini în Italia. La aceasta a contribuit, cu o mare doză de verosimilitate, accesarea României în Uniunea Europeană, fapt care a facilitat fluxurile respective. Pe lângă cea română, principalele comunități străine prezente în Italia sunt cea albaneză, marocană, chineză și ucraineană.

Conform dosarului statistic prezentat de Caritas și Fundația “Migrantes” în noiembrie 2008, la 31 decembrie 2007, persoanele de confesiune creștină configurau cea mai importantă comunitate de străini în Italia: 2.099.564 de persoane (în majoritate ortodocși), urmați ca număr de 1.253.704 musulmani, care reprezintă cel de-al doilea grup în acest sens.

Principalele comunități străine rezidente în Italia (datele ISTAT)

	2005	2010	+
 România	248.849	953.000	283
 Albania	316.659	472.000	49
 Maroc	294.945	433.000	46,8
 China	111.712	181.000	62
 Ucraina	93.441	172.000	84,1
 Filipine	82.625	120.000	45,2
 Moldova	37.971	109.000	187,1
 Polonia	50.794	107.000	110,6
 Tunisia	78.230	105.000	34,2
 India	54.288	104.000	91,6
 Macedonia	58.460	98.000	67,6
 Ecuador	53.220	85.000	59,7
 Peru	53.378	83.000	55,5
 Egipt	52.865	78.000	47,5
 Sri Lanka	45.572	75.000	64,6
 Bangladesh	37.785	74.000	95,8
 Serbia			
 Montenegro	58.174	71.000	22
 Kosovo			
 Senegal	53.941	71.000	31,6
 Pakistan	35.509	60.000	69
 Nigeria	31.647	48.000	51,7

Notă: comunitățile sus-menționate constituie ca număr peste 80% din străinii rezidenți în Italia la 1 ianuarie 2010.

Cât privește distribuția cetățenilor străin în teritoriul italian, ea continuă să rămână pronunțat neomogenă: în Nord-West sunt stabilite, la data studiului referitor la începutul anului 2010, 35% din imigrați, în Nord-Est - 26,8%, în Centru - 25,3% și în Sudul Italiei și în insule - 13%. În interiorul acestei

distribuții se remarcă o destul de mare disproporție, ca prezență a străinilor, dintre localitățile urbane – centre ale provinciilor, unde se atestă o prezență majoră a străinilor, și, pe de altă parte, localitățile rurale. Dintre provinciile italiene, întâietatea, cu cea mai mare comunitate de imigranți, o deține Milano (371.670), urmată de provincia Roma (366.360), apoi Torino (185.073) și Brescia (149.753). Cu toate acestea, provinciile care au înregistrat creșteri procentuale majore în această privință, sunt cele central-sudice și insulare (Latina: +30,2%; Caltanissetta: +24,7%; Nuoro: +24,4%; Enna: +23,1%).

Localitățile italiene cu prezența unui număr semnificativ de cetățeni străini sunt, după cum urmează: Roma (242.725), Milano (181.393), Torino (114.710), Genova (42.744), Florența (40.898), Bologna (39.480), Verona (34.465), Brescia (31.512), Padova (25.596), Napoli (24.384), Reggio Emilia (24.401), Prato (24.153), Veneția (23.928) și Modena (22.857).

Literatura:

1. Stefano Baldi, Raimondo Cagiano de Azevedo. La popolazione italiana verso il 2000. Storia demografica dal dopoguerra ad oggi. – Bologna: Il Mulino, 1999.
2. Dossier Statistico Immigrazione 2009 Caritas. Roma: Nuova Anterem 2010.
3. Dossier Statistico Immigrazione Caritas / Migrantes 2006 / Elaborazioni su dati del Ministero dell'Interno. - Roma: Nuova Anterem 2007.
4. Immigrazione_in_Italia. - <http://it.wikipedia.org/wiki>.
5. Riccardo Maccioni. Ortodossi d'Italia. In: Avvenire, 2009, 19 aprile.
6. Rapporto Istat - 14° Censimento della popolazione: dati definitivi. Cittadini stranieri residenti (dati 2001).
7. Rapporto Istat - La popolazione straniera residente in Italia al 1° gennaio 2010.
8. Rapporto Istat - La presenza straniera in Italia - Dati 2005.
9. Gianfausto Rosoli. Un secolo di emigrazione italiana 1876-1976. – Roma: CSER, 1978.
10. G. Zincone. L'immigrazione in Italia: flussi e consistenza. - www.fieri.it, 2010.
11. <http://www.migranti.torino.it/Documenti%20PDF/italianial%20ster05.pdf>.

Problemele moldovenilor în Italia

Potrivit datelor oficiale ale Guvernului italian, de care dispunem pentru moment, pe teritoriul Italiei se află legal 132 mii de cetățeni ai Republicii Moldova. Această cifră a fost confirmată și de ministrul de Externe al Italiei în cadrul vizitei sale la Chișinău. Conform datelor Ambasadei Republicii Moldova în Italia, numărul cetățenilor moldoveni în Italia este de aproximativ 200 de mii. Italia este a doua țară după mărimea diasporei moldovenești. Majoritatea din cetățenii moldoveni au venit în Italia ilegal. Din an în an însă crește numărul moldovenilor care reușesc să-și legalizeze aflarea în această țară. Dacă în 2006 au fost acordate 5 mii de locuri de muncă pentru cetățenii moldoveni, în Decretul Flussi-2007, cota Republicii Moldova a crescut până la 6.500. Dar pentru aceste locuri de muncă au depus cereri circa 38 mii de moldoveni. Astfel, ne apropiem de datele statistice confirmate – 132 de mii plus alte 38 de mii.

Cetățenii moldoveni din Italia remarcă deseori lipsa posibilităților de a avea acces la informație. În această privință se încearcă a extinde anumite oportunități. Ceea ce face canalul tv „Moldova Internațional” este un pas înainte, dar, cu părere de rău, puțini sunt cei care au acces la postul dat. Ar trebui fortificată reflectarea mediatică a prezenței moldovenești în Italia prin corespondenți care ar putea să difuzeze informații și în Republica Moldova. Rușii, ucrainenii, românii au ziarele lor în Italia, prezintă realitatea de acasă și cea italiană, oferă multe consultații juridice, vorbesc despre drepturile omului, posibilitățile de a pleca și reveni în țară, asistență socială și cea de sănătate. Asociațiile de moldoveni remarcă faptul că nu au nici un fel de sprijin financiar în activitatea lor. Problemele date se discută la Guvern, se căuta modalități pentru acordarea mijloacelor financiare întru susținerea asociațiilor culturale moldovenești peste hotare.

În apropiere de aeroport, la periferia Romei, este un loc unde moldovenii se adună și așteaptă să fie luați la lucru cu ziua. Se adună aici, de obicei, bărbați de 40-50 de ani. Azi este luat cu ziua la lucru (dacă are noroc), iar mâine nu știe ce va fi cu el. În fond, să nu-și închipuie nimeni că în Italia se fac ușor banii, se încarcă în valize și se expediază acasă. Într-adevăr, moldovenii trimit bani acasă, și nu puțini, dar sunt bani munciți la negru, în condiții greu de închipuit pentru cei de acasă.

Cei care și-au legalizat aflarea în Italia pot merge acasă. Există însă concetățeni de-ai noștri care nu au fost acasă de șapte-nouă ani. Apar probleme

legate de familie și copiii acestora. Moldovenii care sunt în Italia au venit aici nu la odihnă, ci pentru a munci. Prin munca lor, ei contribuie, într-un fel, la stabilitatea economică a țării noastre. În 2007, 1 miliard 220 milioane euro au venit în republică prin transfer din partea celor care se află peste hotare. Să fie clar pentru cei care au rămas acasă - banul care se face aici nu se face ușor, dar cu multe sacrificii, nu doar din punct de vedere fizic, dar și moral, psihologic și intelectual. Mulți din moldovenii aflați la muncă în Italia sunt chinuiți și oropsiți, fără familie, în țară străină. Sunt cazuri când soția lucrează în Italia, soțul în Rusia, iar copii în Grecia. Și aici există riscuri de destrămarea a familiei. Acesta este unul din riscurile mari ale plecării în străinătate.

Problemele moldovenilor, aflați la muncă în Italia, sunt multe și complicate. Probleme de ordin uman, în primul rând. În anul 2007, pe teritoriul Italiei s-au născut mai mulți copii moldoveni în comparație cu anul 2006, s-au produs peste 1.400 de căsătorii (87 la sută din căsătoriile efectuate au fost mixte). Dar, există și alte situații: în anul 2007 au fost expediați din Italia în țară 57 de decedați. Majoritatea au murit din cauza bolilor de care sufereau (cancer ș.a.), alții în accidente rutiere.

Un alt aspect – probleme ce țin de implicarea cetățenilor noștri în acțiuni sancționate de legea italiană. Într-un timp, 190 de moldoveni se aflau în închisorile din Italia. Există diferite cazuri complicate, gen cunoscutul caz de la Milano, în care au fost suspectate de implicare o tânără și mama acesteia din Republica Moldova. Un alt caz, mediatizat pe larg în Italia, dar despre care la Chișinău s-a scris mai puțin, este cel al unei tinere din Republica Moldova care a salvat de la moarte doi bătrâni din Veneția. Luase foc apartamentul acestora. Administrația din Veneția, în semn de recunoștință, a pornit ideea despre acordarea cetățeniei de onoare pentru această cetățeană a Moldovei.

În prezent, este foarte importantă stabilirea relațiilor de colaborare economică între Republica Moldova și oamenii de afaceri italieni. În timpul unei vizite am întâlnit reprezentanții unei companii care se ocupă de purificarea apei și de prelucrarea deșeurilor, problemă foarte importantă pentru ecologia Italiei, și, în egală măsură, pentru cea a Republicii Moldova. Ca pondere, această companie este a cincea societate din Italia în acest domeniu. În ultimii doi ani, compania respectivă a prelucrat mai mult de 3 milioane tone de deșeuri. Se cunoaște situația ecologică reală în centrele raionale și în satele noastre. Astfel, o investiție a unei atare companii în Republica Moldova ar fi binevenită. De altfel, există companii de producere a energiei electrice și termice baza folosirii deșeurilor de la fabricile de mobilă, gata să facă propuneri concrete de investiții în Moldova.

Există și alte exemple de colaborare în perspectivă. Aeroportul din Brescia este dispus să acorde servicii cetățenilor moldoveni prin înființarea unei rute Chișinău-Brescia. Regiunea Lombardia, din care face parte și orașul Brescia, este plasată pe locul al doilea după numărul cetățenilor moldoveni, imediat după regiunea Veneto. Ambasada Republicii Moldova poate fi o punte de legătură cu factorii de decizie în domeniu din Moldova pentru a discuta propunerile italiene de investiții sau colaborare.

Fluxurile migraționale necesită reglementare de stat

De rând cu dezvoltarea comerțului și mișcarea de capital, migrația internațională a resurselor de muncă comportă beneficii reciproce, atât pentru țara-sursă a migrației, cât și pentru țara-gazdă. Productivitatea muncii demonstrată de migranți este, de multe ori, destul de înaltă, influențând, astfel, costul forței de muncă în țara gazdă. Totodată, o importanță deosebită o au transferurile de bani acasă, provenite de la migranți, fapt care determină o sporire a veniturilor în țara lor de origine. Totuși, unele aspecte ale migrației provoacă îngrijorări, respectiv, statele trebuie să se implice în reglementarea exportului și importului forței de muncă.

Țara-sursă a migrației obține profituri considerabile, în special, pe contul transferurilor bănești. În unele țări, transferurile bănești reprezintă o cotă importantă a produsului național brut – de la 10% la 50%. Raportul dintre transferurile bănești și volumul exportului atinge în anumite țări cifra de 25-50%. Întrucât în țările lumii există diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul salarizării, sumele transferate sau trimise acasă din străinătate deseori depășesc de multe ori veniturile pe care migranții le-ar fi putut obține în patrie.

De regulă, migrația corespunde interteselor țărilor gazdă, mai ales celor industrializate. Practic, întregul aflux al resurselor forței de muncă în țările industrial dezvoltate este stimulat de aceste țări. Beneficiul generat de antrenarea în producție a muncitorilor-migranți calificați rezidă în favorizarea concentrării industriei, Afluxul migranților necalificați convine proprietarilor de capital și forței de muncă de calificare superioară, dar poate să afecteze nivelul salarizării muncitorilor necalificați locali.

Limitarea exportului și importului forței de muncă reprezintă o sarcină complexă. Dacă politica migrațională promovată creează condiții pentru încălcarea legislației și exploatarea oamenilor, consecințele pot fi dintre cele mai negative. Obiectivul principal constă în găsirea modalităților de reglementare a situațiilor, în imprimarea unei atractivități proceselor în care sunt antrenați migranții potențiali, anulând premisele activității ilegale.

În Europa Occidentală se află aproximativ 3 milioane de imigranți ilegali, în mare parte, din Africa și din Europa de Est. Situația imigranților ilegali este

foarte nestabilă, deoarece ei pot fi supuși deportării în orice moment, și aceasta determină exploatarea lor de către patronii iresponsabili.

În condițiile actuale, pentru Republica Moldova exportul forței de muncă reprezintă un element al strategiei economice și a reglementării la nivel de stat. Reglementarea de stat a exportului forței de muncă trebuie să prevadă: a) apărarea drepturilor și intereselor muncitorilor-emigranți în țările în care muncesc. Problemele existente în acest domeniu sunt generate de discriminarea – deschisă sau camuflată – a acestor persoane în țările-gazdă; b) compensarea pierderilor de la plecarea forței de muncă autohtone dincolo de hotarele țării: în anumite cazuri exodul forței de muncă aduce prejudicii economice țărilor de origine, atât pentru un termen scurt, cât și pentru termen lung.

Baza politicii migraționale, în viziunea noastră, este reglementarea tuturor fazelor ciclului emigrațional, inclusiv, plecarea persoanei din țară, aflarea în străinătate și revenirea în patrie. Din perspectiva practică, aceasta înseamnă luarea în considerare a următoarelor principii: respectarea drepturilor general recunoscute ale cetățenilor vizând libertatea mobilității și a angajării la lucru; garanția posibilității de a reveni în patrie; asigurarea unui caracter stabil pentru recepționarea în țară a transferurilor în valută, provenite de la emigranți și utilizarea eficientă a acestor transferuri; depunerea efortului necesar pentru diminuarea șomajului; «descărcarea» pieței interne în urma facilitării mobilității acelor contingente ale populației care nu dispun de oferte ale pieței muncii în țară; limitarea plecării persoanelor, ocupate în acele sectoare ale economiei care nu sunt asigurate de forța de muncă necesară; asanarea pieței interne a muncii în baza reintegrării repatrianților care au obținut în străinătate abilități profesionale, necesare pentru dezvoltarea economiei naționale; oferirea garanțiilor sociale pentru lucrătorii-emigranți.

Baza normativ-legislativă care ar asigura reglementarea migrației forței de muncă trebuie să includă articolele respective ale Constituției țării, legislația națională vizând problemele migrației, acorduri bilaterale și multilaterale în domeniu. Totodată, este necesară existența actelor normative integrate în sistemul general al legislației administrative, vamale, fiscale, bancare, investiționale ș. a.

Acțiunile concertate ale structurilor migraționale ale statului contribuie la crearea premiselor pentru gestionarea eficientă a proceselor de export și import a forței de muncă. Complexul de măsuri care țin de politica migrațională trebuie să includă atât metode «flexibile» de reglementare, menite să configureze un climat migrațional favorabil, cât și metode «dure», orientate spre reglementarea volumelor și structurii fluxurilor migraționale.

Sarcina perfecționării managementului exportului și importului forței de muncă constă în prezent în stabilirea unui climat economic care să contribuie la soluționarea problemelor existente în sfera migrației. De aici derivă necesitatea efectuării anumitor măsuri de influențare indirectă a agenților economici și susținerii funcționării adecvate a infrastructurii specifice a migrației forței de muncă în exteriorul țării.

Literatura:

1. Legea Republicii Moldova «Cu privire la ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă» №102–XV din 13.03.2003.
2. А. З. Онофрей. Предпосылки интеграции рынка труда Молдовы в Европейский союз. - Комрат, 2004.
3. Ю.К. Балашев. Интеграционные процессы и развитие трудовых ресурсов в рыночной экономике // Труд за рубежом, 1995, №1.
4. Н. Барра. Рынок труда и социальная политика в Центральной и Восточной Европе. - Москва, 1997.
5. Е. И. Хрищев. Экономическая стратегия малых стран в условиях глобализации. – Кишинэу, 2002.

Particularitățile reglementării proceselor migraționale

Schimbările care au intervenit în ultimele două decenii în plan politic, economic și social în Republica Moldova au creat premise pentru intensificarea proceselor migraționale. Proporțiile migrației și, în special, caracterul neregular al acesteia, au scos în vizor multiple probleme cu repercusiuni de durată asupra drepturilor sociale individuale ale migranților, dar și pentru sistemul de protecție socială din țară.

Sub măsurile de protecție socială a lucrătorilor migranți se subînțelege complexitatea tuturor tipurilor de asistență, menite să asigure protecția migranților de la riscurile sociale unanim recunoscute, cum ar fi: necesitatea în asistență medicală, asistență în caz de îmbolnăvire, de șomaj, asigurare socială la bătrânețe, asistență în caz de accidente de muncă sau boală profesională, în caz de invaliditate, de pierdere a întreținătorului etc.

Datele statisticii oficiale indică asupra faptului că peste hotare se află circa 12% din totalul populației, sau 24% din populația aptă de muncă. Mai bine de $\frac{3}{4}$ dintre migranți sunt persoane între 25-54 de ani, vârsta medie a migranților este de 35 de ani. În distribuția de sexe ponderea cea mai mare a migranților o constituie bărbații, iar în distribuția după medii de reședință ponderea cea mai mare a persoanelor o constituie persoanele din mediul rural (vezi diagrama 1).

Pe lângă caracteristicile socio-demografice, un alt indicator important care prefigurează impactul migrației asupra proceselor socio-economice și demografice din țară, constituie *perioada aflării migranților peste hotare, precum și intenția lor de a reveni în țară* sau de a se stabili definitiv cu traiul peste hotare. Studiile efectuate¹ indică că migranții se află peste hotare în medie 2,1 ani, iar femeile se află peste hotare o perioadă de timp mai îndelungată decât bărbații - 2,3 ani față de 2,0 ani. Perioada aflării peste hotare diferă și în dependență de vectorul migrațional. Astfel, perioada medie de ședere în Federația Rusă constituie 1,8 ani, în țările Uniunii Europene - 2,7 ani. Peste 17% din numărul

¹ Cercetarea *Migrația forței de muncă*, Biroul Național de Statistică Republicii Moldova, 2009.

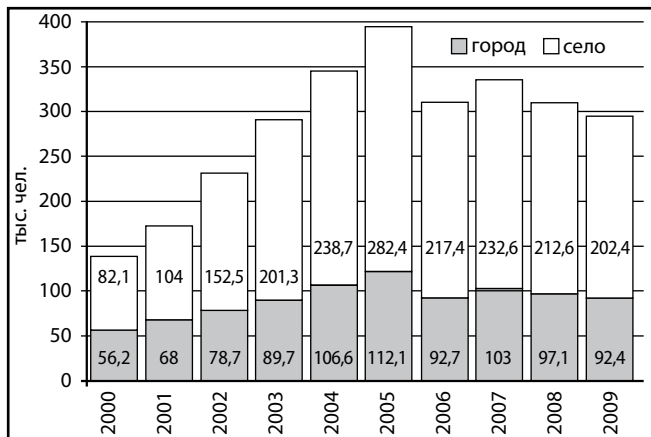

Diagrama 1. Dinamica proceselor migraționale în dependență de mediul de trai (rural-urban)

Sursa: Datele Biroului Național de Statistica pentru anii 2000-2009

migranților din Moldova deja se află peste hotare o perioadă ce depășește trei ani, iar mai mult de 33% din numărul total al migranților intenționează să rămână în țările de destinație o perioadă mai îndelungată de trei ani. Studiile efectuate de către Organizația Internațională pentru Migrație constată că traiul separat timp de trei ani al cuplului familial constituie o perioadă critică pentru menținerea relațiilor de familie și a celor conjugale, conduce la un grad mai avansat de divorțialitate, la înlesnirea integrării migranților în societatea țării gazdă, cu reducerea din intenția lor de a reveni în țară.

Procesele recesiunii financiare globale din 1998 și 2009 nu au influențat semnificativ procesele migrației forței de muncă din Republica Moldova. Având în vedere intensitatea, caracteristicile socio-demografice ale fluxului migrațional, precum și perioada aflării migranților peste hotare putem conchide pierderi directe ale populației apte de muncă în cazul în care migranții nu revin de peste hotare, dar și presiunea puternică asupra fondurilor sociale, dependente de reducerea numărului persoanelor angajate și a contribuțiilor sociale colectate, precum și lipsa defalcărilor în fondurile sociale pentru persoanele plecate peste hotare în mod neregulamentar.

Examinarea problemelor ce țin de migrație oferă posibilitatea unor precizări de ordin demografic: astfel, prognozele efectuate de cercetătorii Academiei de Științe a Moldovei relevă tendința constantă de reducere a numărului populației precum și o creștere permanentă a numărului populației îmbătrânite¹. Potrivit prognozei, în perioada anilor 2014 - 2024 numărul persoanelor care depășesc

¹ Gheorghe Paladi, Olga Gagauz, Olga Penina. Îmbătrânirea populației în Republica Moldova: consecințe economice și sociale. - Chișinău, 2009, pag.180.

vârsta de 60 de ani în Republica Moldova va crește de la 559,3 mii de persoane pînă la 682,3, față de reducerea numărului total al populației de la 3 543,7 mii. pînă la 3 401,9 mii persoane, coeficientul de îmbătrînire a populației va crește de la 16 pînă la 20 procente, sporind gradul de dependență demografică și, drept consecință, presiunea asupra fondurilor sociale.

Puține state dezvoltate pot suporta o asemenea presiune demografică asupra fondurilor sociale, situația fiind și mai dramatică în cazul Republicii Moldova, cu o economie precară, un sistem nereformat al domeniului de asigurări sociale, în lipsa estimării consecințelor economice și sociale ale migrației de muncă externe. De remarcă, că prognoza demografică sus-menționată s-a efectuat fără a fi luat în calcul factorul migrațional. Fiind însă privite în corelare cu procesele migraționale, tendințele demografice vor avea un caracter mult mai pronunțat și un impact negativ sporit asupra situației socio-economice în ansamblu, dar și în mod particular asupra lucrătorului migrant și, drept consecință, asupra sistemului de asigurări sociale al țării.

Minimizarea efectelor negative ale migrației externe cere intervenții de ordin politic, în special, în partea ce ține de protecția socială a lucrătorilor migranți și a politicilor sociale pe țară în ansamblu. Eficiența intervențiilor depinde de cunoașterea:

- ⊕ particularităților diferitor etape cronologice ale migrației externe din Moldova și a existenței reglementărilor legale naționale și internaționale pentru perioada examinată în partea ce ține de protecția socială a lucrătorilor migranți;
- ⊕ caracteristicilor sociale și demografice ale fluxului și ale vectorilor migraționali;
- ⊕ particularităților statutului migranților în țările de destinație;
- ⊕ accesului migranților la măsurile de ordin social și gradul lor de protecție socială în țările de destinație și în Republica Moldova.
- ⊕ perioadei aflării migranților peste hotare, intențiilor lor de a rămîne în țara de destinație sau de a reveni în patrie;
- ⊕ deosebirilor de bază în mecanismele de asigurare a măsurilor de protecție socială, reglementate de diferite convenții regionale, la nivel CSI și global.

În URSS, parte a căreia a fost Republica Moldova, pînă în anii cincizeci ai secolului trecut existau restricții dure privind emigrarea. Doar în anii 60 – 70 anumite categorii de cetățeni (de exemplu, cercetătorii științifici) au obținut dreptul la deplasări de scurtă durată în scop de serviciu peste hotare. La fel ca și pentru unii specialiști din țările socialiste, a fost obținut dreptul de a participa la șantiere de construcție unională cum ar fi conductele de gaz și petrol „Drujba” sau „Bratstvo”¹. Reglementarea acestor procese se efectua la nivel unional,

¹ Всероссийский чрезвычайный съезд в защиту мигрантов 20-21 июня 2002 г.: Стенограммы и др. материалы. - Москва, 2002. С. 272-273.

astfel, experiență proprie în reglementarea migrației de muncă interstatale a fost ca și inexistentă pentru oficialitățile Republicii Moldova.

Odată cu dezmembrarea URSS și apariția proceselor migrației în interiorul fostei uniuni, iar apoi și în raport cu alte state, a apărut necesitatea reglementării proceselor în cauză și pentru Republica Moldova. În perioada ultimelor două decenii reglementarea proceselor migraționale a cunoscut mai multe etape, fiind influențată și de politicile internaționale în domeniu.

Prima etapă (anii 90 – anii 94 din sec. XX) după dezmembrarea URSS se caracterizează prin migrația etnică (plecarea cu traiul permanent peste hotare sau repatrierea cetățenilor Republicii Moldova), dar și apariția fenomenului migrației temporare economice, comerciale (navetiste), flotante. Primul tip de migrațiune reprezintă o schimbare definitivă a raportului juridic dintre migranți și statul de origine, plecarea cu traiul permanent peste hotare. Acest tip de migrație a fost luat la evidență, cuantificat și reflectat de actele normative a perioadei și poate fi calculat din punct de vedere al consecințelor economice, sociale și demografice. Cel de-al doilea tip - migrația temporară sau provizorie - a introdus multiple categorii noi de persoane în circulația externă a forței de muncă. Spre deosebire de migrația etnică, migrația provizorie în scop de muncă era reglementată cu mare întârziere prin norme reactive (de răspuns), fără a lua în calcul consecințele de durată ale fenomenului pentru persoanele fizice nemijlocit, dar și pentru societate în ansamblu. Procesele migrației temporare în această perioadă, în fond, aveau loc în perimetrul statelor CSI și, logic, necesitau reglementare interstatală prin convenții multilaterale și/sau bilaterale. În această perioadă au fost elaborate și semnate primele acorduri la nivel CSI cu valență la mecanismele de reglementare a migrației forței de muncă¹. Pentru acordurile elaborate la nivelul CSI în această perioadă sunt prioritare problemele ce țin de garanțiile în domeniul asigurării cu pensii per ansamblu², dar, în special, pentru anumite categorii de persoane³, cum ar fi militarii și foștii militari. La semnarea Acordului ce ține de garanțiile de asigurare cu pensii, Republica Moldova a avut rezerve, potrivit cărora reglementarea problemelor urma să se efectueze în baza acordurilor bilaterale. Astfel, pentru viitor, soluționarea problemelor ce țin de măsurile de protecție socială, inclusiv asigurarea cu pensii, în cazul schimbării locului de trai al persoanelor, dar și în

---

¹ Соглашение о безвизовом передвижении граждан государств СНГ по территории его участников (Бишкек, 9 октября 1992 года)

² „Соглашение о гарантиях прав граждан государств - участников Содружества Независимых Государств в области пенсионного обеспечения „ (13 марта 1992).

³ „Соглашение о государственной социальной помощи членам семей военнослужащих, погибших в Афганистане и других государствах, в которых велись боевые действия“ (24 сентября 1993 г., Москва); „Соглашение о порядке пенсионного обеспечения и государственного страхования сотрудников органов внутренних дел государств – участников Содружества Независимых Государств“ (24 декабря 1993 г., Ашгабат), ratificat de Republica Moldova la 6 noiembrie 2002

cazul migranților de muncă, depinde de reglementările acordurilor bilaterale ce țin de asigurarea cu pensii și/sau acordurile ce țin de migrația forței de muncă și protecția socială a lucrătorilor migranți.

Etapa a doua (anii 95 - 98 ai secolului XX) a evidențiat schimbarea caracteristicilor cantitative și calitative ale migrației de muncă, intensificarea acestor procese. În această perioadă ia avânt migrația pentru o durată mai îndelungată: sezonieră la lucrările agricole sau de construcție, ocuparea migranților în activități ce țin de sfera de deservire, în industria turistică și hotelieră, în activități neformale (în gospodăriile casnice, de exemplu). Procesele migraționale atrag deja populația atât din mediul urban cât și din mediul rural - în special, persoane tinere și cu un înalt nivel de instruire și calificare. Se determină direcțiile vectorilor migraționali din Moldova: unul - spre Rusia și țările CSI (circa 61,4% din totalul migranților), altul - spre țările UE. O parte din populație, în special, de la sudul republicii, se orientează spre Turcia, Cipru, mai puțin în țările arabe.

Deși procesele migraționale iau amploare, evidența și cuantificarea migrației externe în scop de muncă pentru Republica Moldova rămîne a fi o problemă. Statisticile oficiale privind migrația temporară lipsesc, iar estimările neoficiale ale numărului persoanelor plecate temporar peste hotare în scop de muncă variază de la 600 000 persoane pînă la un milion de persoane. În mod oficial este ținută doar evidența persoanelor plecate cu traiul permanent peste hotare și a persoanelor plasate în cîmpul muncii peste hotare în baza contractelor de muncă prin intermediul structurii statale. Numărul celor din urmă este mic și nu reflectă amploarea fenomenului. Mecanismele de reglementare a proceselor migrației în scop de muncă și a măsurilor de protecție socială a lucrătorilor migranți în această perioadă sunt diferite și depind în mare măsură de politica națională a statelor de destinație a migranților.

Pentru acel moment, reglementarea proceselor migrației de muncă între Republica Moldova și țările Uniunii Europene era la etapa de inițiere, nu erau semnate și ratificate convențiile multilaterale de bază în domeniul migrației forței de muncă și de protecție socială a lucrătorilor migranți. În raport cu spațiul CSI, în această perioadă, situația aparent este mai avantajoasă, deoarece amploarea proceselor migraționale în interiorul comunității a impulsionat semnarea de către Republica Moldova a Convenției multilaterale la nivel CSI privind colaborarea în domeniul migrației de muncă și protecție socială a lucrătorilor migranți¹, precum și a acordurilor bilaterale în domeniu cu Federația Rusă, Ucraina și Belarusia. Tot în această perioadă se semnează acordurile bilaterale ce țin de garantarea asigurării cu pensii în cadrul CSI cu Federația Rusă (1995), Ucraina (1995), Belarusia (1995), Uzbekistan (1995), Azerbaidjan (1997), apoi și cu alte țări - Bulgaria² și România.

¹ Соглашение о сотрудничестве в области трудовой миграции и социальной защиты трудящихся-мигрантов (15 апреля 1994 г., Москва), ratificat de Republica Moldova la 11 august 1995.

² Denunțat la 1 ianuarie 2005ю

De remarcat faptul că Convențiile semnate la nivel CSI, ca principii și mod de reglementare a problemelor ce țin de asigurarea cu pensii, diferă de modul de reglementare a problemelor prin instrumentele juridice comunitare. Acordurile CSI sunt constituite pe *principiul teritorialității*. În baza lor, pensiile pot fi stabilite și plătite din mijloacele financiare ale acelei părți contractante, pe teritoriul căreia persoana își are domiciliul, *indiferent de contribuția la sistemul public de asigurări sociale al statului de reședință*. Acordurile în cauză au avut la bază principii care nu sunt adecvate relațiilor economice existente, normele acestor acorduri fiind depășite. În mare măsură aceasta se explică prin faptul că nu s-a ținut cont de trecerea economiei fostelor state sovietice și cele socialiste de la sistemul de planificare centralizată la cea liberalizată, fapt ce a condus la un grad sporit de mobilitate a forței de muncă, inclusiv interstatale.

Practica de aplicare a acordurilor date a scos în vedere mai multe deficiențe, spre exemplu, pentru raporturile cu Federația Rusă, unde lucrează o considerabilă parte a migranților din Moldova. În perioada examinată, Federația Rusă nu a fost parte la Convențiile internaționale în domeniul migrației forței de muncă și protecția socială a lucrătorilor migranți, respectiv, legislația națională rusă conține anumite discrepanțe față de normele date. Există anumite diferențe în aplicarea noțiunilor, în abordarea diferită a vârstei de la care la persoană apare dreptul la pensie, în calcularea vechimii de muncă efectuate în baza contractelor de muncă sau a activităților efectuate în baza contractelor de drept civil etc. Iar clauzele legislației ruse, care stabilesc că dreptul la asigurarea cu pensii îl au doar persoanele care locuiesc *permanent* pe teritoriul Federației Ruse, prin tălmăcire reduc pentru migranți, care nu dispun de un asemenea statut de permanență, dreptul la asigurarea cu pensii de stat potrivit legislației Federației Ruse.

Perioada a treia (sfârșitul anilor 90 – prezent), în fond, prezintă „o realitate conturată și confirmată” a fluxurilor. În această perioadă se cuantifică și se stabilizează direcțiile vectorilor migraționali către țările CSI și UE, se determină caracteristicile de bază ale fluxurilor din punctul de vedere al populației implicate în procesele respective (vârstă, sex, statutul matrimonial, nivelul de instruire, locul de trai etc.), se „osifică” rețelele sociale ale migranților, se creează așa-numita „cultură migrațională”, care implică în circuitul migrației externe categorii noi de persoane, crește durata aflării acestor persoane peste hotarele țării.

Crizele economice din 1998 și 2008, asigurând, într-un fel, trierea migranților din punctul de vedere al rezistenței acestora față de circumstanțe de criză, nu au redus esențial din tendințele migraționiste. La această etapă una dintre prioritățile statale devine cuantificarea fluxurilor migraționale, asigurarea gestionării complexe a proceselor migrației externe, minimizarea efectelor negative ale migrației necontrolate.

Organele de stat ale Republicii Moldova, în această perioadă, tot mai activ se implică în gestionarea fluxurilor migraționale, dar eficacitatea acestor politici este

redusă, fiind dependentă de factorii externi. Piețele externe ale forței de muncă, atît în țările CSI cît și cele din UE, oferă multiple nișe ocupaționale și asigură angajarea ilegală a migranților din Moldova. În același timp, politicile naționale ale statelor recipiente se axează pe restricționarea excesivă a migrației legale a forței de muncă, ce conduce la sporirea numărului migranților ilegali.

Schimbarea configurației geo-politice în Europa în 2004 și 2007 (extinderea hotarelor Uniunii Europene) au condus la înăsprirea condițiilor de securizare a frontierei cu Uniunea Europeană, precum și a politicilor migraționale. În aspirațiile sale de aderare la Uniunea Europeană, Republica Moldova a acceptat politica asimetrică în domeniul migrației, preluînd modelul european de gestionare a migrației de muncă (restricționarea migrației forței de muncă și abordarea sub aspect criminalizant a migrației ilegale). Deși se ratifică Convențiile internaționale de bază ce țin de migrațiune și securitatea lucrătorilor migranți¹, negocierea acordurilor bilaterale privind plasarea în cîmpul muncii a lucrătorilor migranți inițiate în 2004 cu 19 state² europene, practic, a fost sistată. Din acordurile inițiate privind plasarea în cîmpul muncii a lucrătorilor migranți au fost semnate doar acordurile cu Italia în 2003 și cu Azerbaidjan în 2005.

Cadrul normativ și instituțional intern ce ține de reglementarea proceselor migrației de muncă și măsurile de protecție a lucrătorilor migranți în această perioadă a cunoscut schimbări esențiale ce derivă din planurile de asociere la Uniunea Europeană. În mod special urmează de remarcat: Politica de vecinătate cu Uniunea Europeană – elaborată după extinderea hotarelor Uniunii Europene din 2004 și Parteneriatul de mobilitate a forței de muncă, semnat după cea de a doua extindere a UE din 2007.

În scopul realizării *Politicii de vecinătate* au fost elaborate Planuri individuale de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Potrivit acestora, în partea ce ține de regularizarea migrației au fost realizate mai multe măsuri ce țin de securizarea frontierei, criminalizarea migrației ilegale, adoptarea cadrului normativ de prevenire a traficului de ființe umane, perfectarea cadrului normativ ce ține de acordarea statutului de refugiat sau a celui de protecție temporară etc.

*Parteneriatul de mobilitate*³ între Republica Moldova și Uniunea Europeană a introdus în uz termenul de mobilitate (migrație) circulară. Acest termen,

¹ Convenția nr. 97 a Organizației Internaționale a Muncii privind migrația în scop de angajare (ratificată prin Legea RM nr.209-XVI din 29.07.2005); Convenția europeană cu privire la statutul juridic al lucrătorilor migranți (ratificată prin Legea RM nr. 20 din 10.02.2006); Convenția nr. 181 a Organizației Internaționale a Muncii privind agențiile private de ocu-pare a forței de munca.

² În 2004 au fost inițiate acordurile de colaborare în domeniul migrației forței de muncă și protecție socială a lucrătorilor migranți cu Italia, Franța, Germania, Grecia, Portugalia, Spania, Cehia, Bulgaria, Ungaria, Elveția etc.

³ Declarația comună privind semnarea Parteneriatului de mobilitate între Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost semnată la 5 iunie 2008, Luxemburg, în cadrul ședinței Miniștrilor de justiție și a Miniștrilor afacerilor interne.

propus de Comisia Europeană, constituie elementul de bază pentru elaborarea strategiilor în reglementarea proceselor migraționale între UE și țările de origine a migranților. Programele de migrație circulară sunt îndreptate spre atingerea efectelor pozitive în dezvoltarea resurselor financiare și umane ale migranților, transferul internațional de competențe și abilități, crearea condițiilor pentru comerțul și investițiile transfrontaliere, prevenirea separării familiei etc. De remarcat, că acest program în mare măsură este axat pe atragerea în UE a specialiștilor de calificare înaltă și mai puțin se referă la încadrarea migranților necalificați. La fel, Programul se referă la persoanele angajate legal pe piața forței de muncă din UE și nu propune mecanisme de legalizare a migranților care deja sunt prezenți pe piața respectivă. Republica Moldova, de rînd cu Capo Verde, a fost selectată drept țară pilot pentru realizarea programului dat.

Spre deosebire de măsurile prevăzute în Acordul de vecinătate cu Uniunea Europeană, care au reformat sistemului legislativ și instituțional ce ținea de securizarea frontierelor, reducerea migrației ilegale și contracararea traficului de ființe umane etc., scopurile Parteneriatului de mobilitate țin de reglementarea proceselor migrației de muncă: asigurarea și dezvoltarea procedurilor ce țin de angajarea legală a migranților în cîmpul muncii peste hotare și asigurarea măsurilor de protecție a lucrătorilor migranți; minimizarea efectelor negative ale migrației; folosirea mecanismelor eficiente de control intern și extern în scopul reducerii migrației ilegale; dezvoltarea mecanismelor de cooperare cu UE în domeniul migrației ș.a. După semnarea Parteneriatului de mobilitate au fost intensificate activitățile în domeniul: (1) elaborarea mecanismelor de gestionare și control a migrației forței de muncă; (2) colaborarea cu țările de bază de destinație a migranților, (3) realizarea programelor de atragere a re-mitențelor pentru dezvoltarea economică.

Pentru realizarea scopurilor propuse, în Republica Moldova a fost adoptată Legea privind migrația forței de muncă, în vigoare de la 1 ianuarie 2009. Fiind elaborată în corespundere cu cerințele Convențiilor multilaterale în domeniu, Legea determină procedura legală de angajare în cîmpul muncii peste hotare prin intermediul agențiilor private de plasare în cîmpul muncii, clauzele de bază ale contractelor individuale de muncă ce conțin măsuri de protecție a lucrătorilor migranți etc. Deoarece perioada de aplicare a Legii este relativ mică și lipsesc date statistice comparabile, deocamdată este dificil de a aprecia eficacitatea actului normativ în cauză.

Cît privește realizarea celei de a doua direcții de activitate în baza Parteneriatului de mobilitate, Republica Moldova a inițiat negocieri ce țin de protecția socială cu țările de bază de destinație a migranților. Cuantificarea fluxurilor migraționale și caracteristicile de bază ale vectorilor migraționali au evidențiat problemele prioritare care urmează să fie rezolvate. Una dintre acestea este necesitatea încheierii unor acorduri interstatale în domeniul protecției sociale, bazate pe principii noi, moderne. Practica mondială cunoaște tipuri de acorduri bazate pe *principiul proporționalității*. Spre deosebire de acordurile

CSI, bazate pe principiul teritorialității, fiecare stat parte la acordul bazat pe principiul proporționalității va achita partea de pensie calculată pentru perioada de cotizare la sistemul public de asigurări sociale realizat pe teritoriul propriu. Acest principiu se află la baza legislației internaționale în domeniul securității sociale și este aplicat în statele europene, asigurând un cadru de garanții sporite de securitate socială pentru viitorii pensionari.

În scopul optimizării procedurilor de negociere, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1170 din 29.10.2007 a fost adoptat modelul-tip al Acordului interguvernamental în domeniul securității sociale, elaborat în baza Convenției Europene de Securitate Socială și în corespundere cu regulile generale stabilite în Regulamentul nr. 1408/71/CEE cu privire la coordonarea sistemelor de securitate socială pentru persoanele angajate, lucrătorii independenți și membrii familiilor acestora care se deplasează în Comunitatea Europeană. Acest model conține prevederi nediscriminatorii pe principiul cetățeniei sau domiciliului; persoana îndreptățită va beneficia de prestații indiferent de cetățenie și indiferent dacă domiciliază pe teritoriul celui alt stat contractant. Semnarea unor astfel de Acorduri bilaterale permite încadrarea persoanelor în astfel de *prestații de asigurări sociale cum ar fi*: prestații în caz de boală și maternitate, accidente de muncă și boli profesionale, prestații de invaliditate (pensii și indemnizații), pensii pentru limită de vîrstă, pensii de urmaș, ajutoare de deces, ajutoare de șomaj. Beneficiari, în urma semnării Acordului, vor fi persoanele care sunt sau au fost asigurate în conformitate cu legislația unuia dintre statele parte la acord (angajații, lucrătorii independenți, muncitorii detașați, personalul misiunilor diplomatice și posturilor consulare), precum și membrii familiilor acestor persoane (protecția lor este limitată la drepturile care derivă din calitatea de membru al familiei lucrătorului). Principiile de bază, determinate de modelul Acordului sunt:

- *obligativitatea la plata contribuțiilor de securitate socială într-un singur stat contractant*, și anume, statul în care lucrătorul migrant își desfășoară activitatea.

- *egalitatea de tratament* între cetățenii fiecărei părți contractante și cetățenii celeilalte părți - acordarea acelorași drepturi și impunerea acelorași obligații de securitate socială între cetățenii proprii și ai celeilalte părți contractante, indiferent de deplasările pe care persoanele le-ar efectua pe teritoriul părților, în vederea desfășurării unei activități profesionale sau a stabilirii domiciliului;

- *determinarea legislației aplicabile*, constînd în rezolvarea conflictului de legi prin determinarea legislației statului competent, astfel încît lucrătorii migranți, în exercitarea activității profesionale, să fie supuși prevederilor legislației unui singur stat, pe teritoriul căruia sunt angajați;

- *totalizarea perioadelor de asigurare* în vederea stabilirii și acordării drepturilor, ceea ce presupune ca instituția competentă, la calcularea drepturilor ce îi revin unui lucrător migrant, să ia în considerare atît perioadele de asigurare realizate în propriul stat, cît și perioadele realizate în celălalt stat (menține-

rea drepturilor în curs de dobândire). În acest caz, fiecare dintre instituțiile competente achită partea de pensie proporțional perioadei de contribuire la propriul sistem;

- *exportul prestațiilor*, care presupune dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestațiile dobândite în statele în care și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu (menținerea drepturilor dobândite).

Negocierile intense în perioada anilor 2008-2009 au permis semnarea unor asemenea acorduri cu Republica Portugheză, Republica Bulgară, România. Sunt în curs de negociere acorduri similare cu Republica Cehă, Grecia, Italia, Letonia, Marele Ducat de Luxemburg, Austria, Polonia, Turcia, Estonia, Letonia.

Eficiența măsurilor de protecție socială a lucrătorului migrant, în mare măsură, este condiționată de statutul deținut de migrant (legal/illegal), existența acordurilor bilaterale care reglementează raporturile respective, precum și de eficiența funcționării sistemelor de protecție socială în țările de destinație a migranților.

Vectorii migraționali din Republica Moldova împart fluxul migrațional în proporție de 60 la 40 procente între țările CSI, în special, Federația Rusă, și țările UE, în special, Italia. Majoritatea migranților de muncă din Moldova se află în țările de destinație ilegal. În urma cercetării efectuate de Biroul Național de Statistică doar o treime din migranți au indicat că se consideră angajați legal în câmpul muncii, inclusiv persoanele care lucrează provizoriu în Federația Rusă în baza patentelor procurate.

De observat, că acordurile bilaterale de plasare a migranților în câmpul muncii, ce asigură angajările legale a migranților, sunt semnate doar cu Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Azerbaidjan, Italia. Acordurile de asigurare cu pensii de stat sau în domeniul securității sociale au fost semnate cu Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Azerbaidjan, Uzbekistan, Republica Portugheză, Republica Bulgară și România.

Tabelul 1.

Persoane declarate plecate la lucru peste hotare pe țări de destinație

Țări de destinație	total
Total	309,7
Grecia	2,5
Israel	8,0
Italia	55,4
Portugalia	5,6
Romania	2,1
Rusia	191,1
Turcia	7,9
Ucraina	10,9
Alte țări	26,3

Sursa: Forța de muncă a Republicii Moldova, ocupare și șomaj, BNS, 2009

Cu țările de destinație a migranților cum sunt Israelul, Portugalia, Turcia - reprezentative din punct de vedere a prezenței migranților din Moldova - nu sunt semnate și nu se negociază acorduri de plasare în cîmpul muncii a lucrătorilor migranți, acorduri, care creează premise de extindere a posibilităților de angajare legală a migranților în cîmpul muncii. Iar acordurile ce țin de securitatea socială, în mod logic, se referă doar la migranții angajați legal în țara de destinație și sunt încheiate cu țările în care prezența migranților din Moldova este mai puțin observată (Cehia, Portugalia, Marele Ducat de Luxemburg).

Cît privește Convențiile multilaterale și acordurile bilaterale, semnate cu statele din cadrul CSI, acestea rămîn a fi puțin eficiente din punct de vedere a asigurării migrației legale și măsurilor de protecție socială a lucrătorilor migranți din Moldova. În primul rînd, între convențiile CSI și convențiile multilaterale la nivel ONU și UE la care a aderat Moldova există anumite discrepanțe, în special, în partea ce ține de activitatea agențiilor de angajare, mecanismelor de asigurare a măsurilor de securitate socială etc. În rîndul al doilea, schimbările legislative și instabilitatea instituțională din Federația Rusă, țară ce prezintă interes deosebit prin prezența unui număr impunător al migranților din Moldova, nu permit elaborarea unor mecanisme eficiente de evidență nominală și continuă a persoanelor aflate provizoriu pe teritoriul acestei țări în scop de muncă, asigurarea evidenței plăților efectuate către fondurile sociale etc.

Astfel, în pofida existenței instrumentelor juridice multilaterale și bilaterale, asigurarea premiselor pentru angajarea legală a migranților la muncă și asigurarea măsurilor de protecție socială a lucrătorilor migranți din Republica Moldova în țările de destinație continuă a fi o problemă.

Asigurarea măsurilor de protecție socială pentru lucrătorii migranți în mare măsură depinde și de nivelul de dezvoltare a sistemului de protecție socială din țara de destinație. Spre exemplu, procentul migranților legali din Federația Rusă care beneficiază de anumite măsuri de protecție socială cum ar fi asigurarea medicală, prezentarea concediului de bază plătit precum și efectuarea contribuțiilor la fondul de pensionare este de 4-5 ori mai mic decît cel pentru cei ce beneficiază de măsuri similare în Italia (tabelul 3).

Tabelul 3.

Ponderea migranților care au parte de anumite beneficii la locul de muncă în străinătate, pe grupe de țări (în %)

	Total	Țara gazdă			
		Statele UE-27		Rusia	Restul lumii
		Total	Inclusiv Italia		
Asigurarea medicală	12,5	33,1	35,0	9,1	9,0
Concediu de boală plătit	9,3	26,1	28,8	6,5	6,5
Contribuții la fondul de pensii	6,8	19,7	21,7	4,5	5,9

Indemnizații pentru accidente de muncă	7,4	18,5	18,6	5,5	6,2
Indemnizații de șomaj	3,5	11,1	9,2	2,3	1,9
Concediu anual plătit	12,9	30,0	36,0	9,9	11,7
zile de odihnă săptăminal	82,7	90,5	90,2	80,7	86,4

Sursa BNS, Studiul Migrația Forței de muncă, 2008

Putem constata că pe parcurs a două decenii Republica Moldova a parcurs calea de dezvoltare a cadrului legislativ și instituțional de reglementare a migrației de muncă și de protecție socială a lucrătorilor migranți de la forme incipiente pînă la asigurarea standardelor internaționale în domeniu. Deși dezvoltarea legislației era adesea reactivă (cu întârziere) și conține anumite lacune, aceasta reflectă intensitatea proceselor migraționale în plan regional și global. În acest context, regularizarea fluxurilor migraționale poate fi efectuată prin efortul țărilor de destinație și de origine a migrației, cu excluderea standardelor duble față de anumite aspecte a fenomenului. În același timp, este rezonabil:

- de a perfecția mecanismele de colectare, agregare și sinteză a datelor statistice și administrative privind migrația provizorie în scop de muncă, utilizate pentru analiză, determinarea priorităților, elaborarea și monitorizarea politicilor în domeniu;
- de a perfecționa mecanismele de coordonare a activităților instituțiilor naționale în domeniu pentru a asigura consecvența în elaborarea și implementarea politicilor interne și externe, a proceselor de negociere în domeniul migrației în scopul evitării abordării unilaterale (asimetrice) a problemelor date și care nu corespund priorităților naționale;
- de a revitaliza negocierile cu țările din cadrul CSI în problemele ce țin de măsurile de protecție socială a lucrătorilor migranți, ținînd cont de noile modele și principii de asigurare a securității sociale, precum și de faptul că unele state din cadrul CSI sunt la etapa de reformare și de trecere de la sistemul solidar la cel proporțional de asigurări sociale;
- de a întreprinde măsuri pentru dezvoltarea sistemelor de asigurare medicală a migranților și de asigurare în cazul accidentelor de muncă;
- de a continua perfectarea politicilor ocupaționale pe piața internă prin măsuri diferențiate pentru anumite segmente ale migranților și populației predispuse migrației și reieșind din caracteristicile socio-demografice ale fluxului migrațional: pentru femei, studenți, pentru specialiștii de calificare înaltă, în dependență de perioada aflării peste hotare etc.;
- de a dezvolta colaborarea internațională bilaterală privind crearea bazelor de date a lucrătorilor migranți și membrilor familiei acestora și asigurarea schimbului informațional între Republica Moldova și țările recipiente;
- de a perfecția reglementarea activității agențiilor private de plasare în câmpul muncii peste hotare în partea ce ține de asigurarea responsabilității reciproce

dintre agențiile private de plasare în câmpul muncii din Republica Moldova și din țările recipiente față de lucrătorul migrant.

Literatura:

1. Lucke M., Mahmoud T.O., Pinger P. Patterns and Trends of Migration and Remittances in Moldova. – Chișinău: SIDA, IOM, 2007.
2. Mansoor A., Quillin B. (eds.). Migration and Remittances: Eastern Europe and the Former Soviet Union. - Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2007.
3. Molodikova I. Transformation of Migration Patterns in Post-Soviet Space: Russian New Migration Policy of “Open Doors” and its Effect on European Migration Flows // Review of sociology, 2007, Vol.13.
4. Pribytkova I. Regular and Irregular Migration in Ukraine, Belarus and Moldova, 2004-2006 // Migration Trends 2004-2006. Soderkoping Process Countries. – Kiev: European Commission, 2007.
5. Зайончковская Жанна. 10 лет СНГ – десять лет миграции между странами участниками//Население и общество, 2002, N 62.
6. Зайончковская Жанна. Почему России необходима иммиграционная политика?//Методология и методы изучения миграционных процессов. Под редакцией Жанны Зайончковской, Ирины Молодьковой, Владимира Муккомеля. Центр миграционных исследований. - Москва, 2007.
7. Ивахнюк И. В. Евразийская миграционная система: теория и политика // Доклады и статьи ведущих секций и докладчиков международной конференции «Миграция и развитие», Москва, 13-15 сентября 2007 г. . Москва, 2007.
8. Ионцев В. А. Международная миграция населения. – Москва: МГУ, 1999.
9. Спиридонов А. Н. Миграционная политика в России, ее эволюция и пути совершенствования. - Москва, 2007.

Abordarea prin modelare a proceselor migraționale în regiunile frontaliere

În ultimele decenii problema migrației ilegale a fost obiectul mai multor studii consistente. Începând cu lucrarea de pionierat a lui W. J. Ethier, în care au fost puse bazele analizei migrației în regiunile frontaliere [1], câmpul de cercetare a fenomenului s-a extins considerabil. Unele cercetări recente au abordat problema limitărilor financiare ale contrabandei cu oameni [2]; a fost propus un model care a configurat particularitățile expoatării migranților [3]; în urma unei analize pertinente au fost discutate recomandările pentru combaterea migrației ilegale [4]; au fost examinate condițiile în care se produce trecerea ilegală a hotarului [5].

Cu toate acestea, considerăm insuficient numărul investigațiilor care ar putea da un răspuns complex la întrebarea: „Ce se întâmplă la hotarele țării?”. În special, constatăm lipsa ealborării unor modele care s+ar axa pe problema propri-zis a actului de trecere ilegală a hotarului de stat. Într-un astfel de model, ar fi oportună analiza integrată a celor trei actori: grăniceri, migranți și contrabandiști (intermediari), reduși, de obicei, la doar doi protagoniști – agenți și contragenți, și a celor trei tipuri de interacțiuni: confruntare, respingere și urmărire.

Datorită faptului că numărul punctelor de control de grăniceri a crescut în ultimii ani, imigranții ilegali recurg, deseori la serviciile contrabandiștilor [6]. Contrabanda cu oameni manifestă acum tendințe spre organizare a unor syndicate internaționale în baza unui profesionalism destul de elevat. Mai mulți autori indică asupra acestui fapt [7]. În viziunea noastră, structurile contrabandiste nu reprezintă niște ierarhii de tipul mafiei. Acesta este, mai degrabă, un mit. Mai aproape de realitate este interpretarea acestor structuri drept rețele cu caracter linear-orizantal, care colaborează pe plan internațional [8].

O cercetare complexă a problemei traficului de ființe umane a fost efectuată în comun de Institutul pentru Migrație și Studii Etnice al Universității din Amsterdam și Forul European pentru cercetarea migrației de pe lângă Universitatea din Bamberg. La cercetări au luat parte și experți din Olanda,

Germania, Italia și Austria. Au fost examinate în profunzime o serie de dosare penale, au fost efectuate interviuri cu migranții și experții. Datele cercetării au atestat faptul că migranții intrau în contact numai cu indivizii care apăreau în rol de intermediari și nu contactau niciodată cu organizatorii nemijlociți ai contrabandei [9]. S-a constatat că operațiile de contraband umană se manifestă prin mai multe funcții specializate. Persoanele care conduc nemijlocit persoanele spre trecerea frontierei sunt lementele care formează nivelul de jos al organizației. Alte niveluri include recrutanții, persoanele specializate în pregătirea documentelor false ș. a. m. d. [10]. O prezentare a diviziunii muncii în schema desfășurării traficului este descrisă în lucrarea lui Andreas Schloenhardt "Organised Crime and The Business of Migrant Trafficking - An Economic Analysis" [11]

Aplicarea unor modele matematice pentru examinarea situațiilor legate de traficul de ființe umane în circumstanțele trecerii frontierei de stat poate fi oportună pentru contracararea unor astfel de acțiuni ilegale.

Din punct de vedere matematic, pentru model sunt importanți doi agenți ai interacțiunii (grănicer și migranții potențiali) care interacționează în anumit spațiu. Această interacțiune este caracterizată prin integrarea a trei tipuri de acțiuni: confruntare (A), respingere (B), urmărire (C).

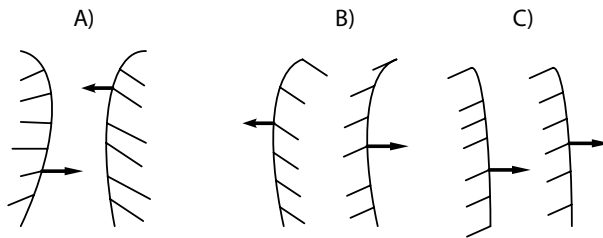

Figura 1.

Să admitem că evenimentele se vor derula în spațiul frontalier și în anumite intervale de timp (cuantificarea timpului: $t = 0, \dots, t, T$).

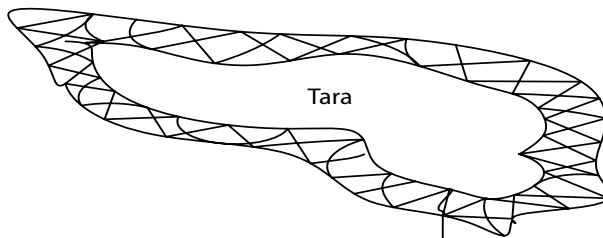

Figura 2.

Spațiul frontalier poate fi divizat în zone (parametrul numerotației: indicatorul $i=0, \dots, I$);

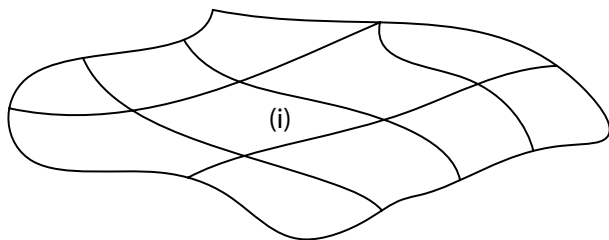

Figura 3.

Dacă în fiecare zonă (i) în intervalul de timp t sunt concentrați următorul număr de agenți și contragenți: $m_i^t(x)$ – numărul emigranților potențiali și $n_i^t(x)$ – numărul de grăniceri, unde x – coordonatele spațiului (i). Atunci numărul migranților potențiali în segmentul de timp t în zona frontalieră va fi:

$$M^t(x) = \sum_{i=0}^I m_i^t(x), \text{ iar al grănicerilor:}$$

$$N^t(x) = \sum_{i=0}^I n_i^t(x)$$

Examinarea raporturilor:

$$p_i^t(x) = \frac{m_i^t(x)}{M^t(x)} \text{ și } q_i^t(x) = \frac{n_i^t(x)}{N^t(x)}$$

conduce la situația în care p_i^t și q_i^t pot fi interpretați ca eventualitate a apariției agenților respectivi în apropiere de zona (i) în perioada de timp t:

$$0 \leq p_i^t, q_i^t \leq 1, \sum_{i=0}^I p_i^t = 1, \sum_{i=0}^I q_i^t = 1$$

Astfel, p_i^t și q_i^t ilustrează informația despre numărul de agenți în regiune (i) în perioada de timp t. O astfel de trecere în care apar $\{m_i^t(x)\}$ și $\{p_i^t\}$ poate fi numită normalizare a sistemului de valori $\{m_i^t(x)\}$. În segmentul de timp t în spațiul i întâlnirea potențialilor migranți cu grănicerii nu s-a produs. Atunci persoanele date pot să părăsească (sau parțial să părăsească) spațiul (i): să treacă hotarul, astfel numărul acestora în următoarea perioadă de timp să scadă. Atunci este rezonabil a lua ca p_i^{t+1} următoarea valoare:

$$P_i^{t+1} = \frac{P_i^t(1-q_i^t)}{V^t}, \text{ unde}$$

$$V^t = \sum_{i=0}^I P_i^t(1-q_i^t)$$

adică. P_i^{t+1} este obținut prin normalizarea sistemului de valori $\{P_i^t(1-q_i^t)\}$. Următoarea operație va fi $p_i^t(1-q_i^t)$: $p_i^t(1-q_i^t) = p_i^t - p_i^t \cdot q_i^t$.

Putem admite în continuare că expresia $p_i^t \cdot q_i^t$ caracterizează ”interacțiunea” dintre agent și contragent: în acest caz, prin ea este exprimată deplasarea emigranților potențiali din spațiul (i) în segmentul de timp t+1. Reieșind din

aceste constatări, poate fi efectuată estimarea probabilității următorului eveniment: în spațiul (i) în timpul t se produce întâlnirea grănicerilor cu potențialii emigranți. Atunci, în timpul t+1 numărul grănicerilor (sau cantitatea resurselor care trebuie antrenate), va trebui să sporească ceea ce oferă posibilitatea considerării următoarei expresii ca inițiale la estimarea probabilității evenimentului în cauză: $q_i^t + p_i^t q_i^t$.

În continuare: $q_i^t + p_i^t q_i^t = q_i^t(1 + p_i^t)$. Este obținut, astfel, sistemul de valori $\{q_i^t(1 + p_i^t)\}$. Din continuarea normalizării sistemului rezultă:

$$q_i^{t+1} = \frac{q_i^t(1 + p_i^t)}{w^t}, \text{ где}$$

$$w^t = \sum_{i=0}^I q_i^t(1 + p_i^t)$$

Este obținut, respectiv, sistemul dinamic:

$$\left\{ \begin{array}{l} p_i^{t+1} = \frac{p_i^t(1 - q_i^t)}{v^t} \\ q_i^{t+1} = \frac{q_i^t(1 + p_i^t)}{w^t} \end{array} \right\} \quad (1.1)$$

$i = 0, I; t = 0, T.$

Din considerațiile de mai sus devine evident că este ilustrată astfel descrierea procesului "de urmărire a agentului de către contragentul".

Rezultă, de asemenea, că procesul confruntării poate fi descris prin sistemul:

$$\left\{ \begin{array}{l} p_i^{t+1} = \frac{p_i^t(1 + q_i^t)}{\tilde{v}^t} \\ q_i^{t+1} = \frac{q_i^t(1 + p_i^t)}{\tilde{w}^t} \end{array} \right\} \quad (1.2)$$

unde $\tilde{v}^t = \sum_{i=0}^I p_i^t(1 + q_i^t)$; $\tilde{w}^t = \sum_{i=0}^I q_i^t(1 + p_i^t)$; $i = 0, I; t = 0, T.$

Procesul de respingere va fi descris prin sistemul:

$$\left\{ \begin{array}{l} p_i^{t+1} = \frac{p_i^t(1 - q_i^t)}{\tilde{\tilde{v}}^t} \\ q_i^{t+1} = \frac{q_i^t(1 + p_i^t)}{\tilde{\tilde{w}}^t} \end{array} \right\} \quad (1.3)$$

unde: $\tilde{\tilde{v}}^t = \sum_{i=0}^I p_i^t(1 - q_i^t)$, $\tilde{\tilde{w}}^t = \sum_{i=0}^I q_i^t(1 - q_i^t)$, $i = 0, \dots, I; t = 0, \dots, T.$

În sistemul examinat (1), totalitatea valorilor $\{P_i^t\}$ și $\{Q_i^t\}$ pot fi determinate drept variabile regulate. La examinarea posibilităților de influență ale operatorilor strategiilor A și B în spațiul variabilelor regulate

După cum a fost menționat mai sus, totalitatea valorilor $\{P_i^t * Q_i^t\}$ însușează informația despre interacțiunea celor doi agenți: imigranți potențiali

(sau grupări care acționează în vederea transferului persoanelor peste hotare) și grăniceri. De remarcat, că este posibilă și substituirea celor doi agenți prin resursele materiale și finanțare ale agenților respectivi.

Vom recurge, pentru clarificări, la analiza unei situații ipotetice în care un grup de imigranți potențiali, condus de un sindicat de contrabandiști, a trecut cu succes spațiul (i) în intervalul de timp $[t, t+1]$. În consecință, probabilitatea faptului că grupul de „bejenari” se află în spațiul (i) în momentul de timp $t+1$ este egală cu:

$$0 = P_i^{t+1} = P_i^{t*}(1 - A_i * q_i^t) = P_i^t - P_i^t(A_i * q_i^t),$$

unde A_i – indicatorul eficienței activității sindicatului de contrabandiști: acesta influențează gradul de eficiență a acțiunilor serviciilor de frontieră, reducând, eventual, probabilitatea capturării de către grăniceri a grupului de imigranți potențiali.

În cazul misiunii reușite a contrabandiștilor, eficiența A_i este apreciată ca:

$$P_i^t - P_i^t(A_i q_i^t) = 0. \quad 1 = A_i * q_i^t \rightarrow A_i = 1/q_i^t.$$

Pentru schema dată a ”urmăririi” valorile A_i trebuie să fie pozitive și să satisfacă ecuația $1 - A_i * q_i^t >= 0$, $i = 0, I$. În mod analogic, includem sistemul de valori $\{B_i\}$, care caracterizează eficiența acțiunilor serviciului de frontieră. De remarcat, că sistemelor de valori la care se face referință, $\{A_i\}:\{B_i\}_{i=0}^I$, le este propriu un caracter integral, și, după caz, ele pot fi divizate în componente care ar ilustra specificul regiunilor în parte, gradul de modernizare a echipamentului utilizat, nivelul resurselor tehnice sau gradul de informare despre tendințele existente în sferile externe ale agenților, aflați în interacțiune. Strategia fiecărei părți va consta atunci în selectarea componentelor sau ale valorilor acestora din vectorii de eficiență $\{A_i\}$ și $\{B_i\}$. În acest caz, sistemul determinist poate fi descris în următoarea formulă (după normalizare):

$$\begin{aligned} P_i^{t+1} &= \frac{P_i^t (1 - A_i q_i^t)}{\sum_{i=0}^I P_i^t (1 - A_i q_i^t)} \\ q_i^{t+1} &= \frac{q_i^t (1 + B_i p_i^t)}{\sum_{i=0}^I q_i^t (1 + B_i p_i^t)} \end{aligned} \quad (1.1)$$

$$t = 0, \dots, N$$

$$i = 0, \dots, I$$

Articolul prezintă, astfel, o abordare a procesului migrațional care se desfășoară în regiunile frontaliere din perspectiva modelării anumitor aspecte ale acestuia. O dezvoltare ulterioară a modelului propus poate viza „jocul” dintre serviciile de grăniceri și sindicatul de contrabandiști în care personajele realizează alegerea strategiilor concrete, orientate spre reducerea eficienței

concurrentului. Modelul oferă o premisă pentru aplicare în cadrul unor situații concrete.

Referințe:

1. W. J. Ethier. Illegal immigration: The host-country problem // *American Economic Review*, 1986, N 76, pp. 56-71.
2. G Friebel. and S. Guriev. Smuggling Humans: A Theory of Debt-Financed Migration // *Journal of the European Economic Association*, 2006, N 4 (6), pp. 1085-1111.
3. Y. Tamura. Migrant Smuggling // *Warwick Economic Research Papers*, 2007, N 791, p. 44.
4. N. Kahana and T. Lecker. Lenient Policy Proposal for the Struggle against Illegal Immigration // *Research in Labor Economics*, 2006, Volume 24, pp. 167-175.
5. J.H. Haslag, M.G. Guzman and P.M. Orrenius. (2002). "Coyote Crossings: The Role of Smugglers in Illegal Immigration and Border Enforcements // *Federal Reserve Bank of Kansas City Research Working Paper*, 2002, N 4.
6. *Ibidem*.
7. A. Schloenhardt. Organised Crime and the Business of Migrant Trafficking - An Economic Analysis // *Australian Institute of Criminology*, 1999.
8. A. Aronowitz, Smuggling and trafficking in human beings: The phenomenon, the markets that drive it and the organizations that promote it // *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2001, N 9, pp. 163-195.
9. F. Heckmann. The Social Organisation of Human Smuggling. Reports and Analyses. - Warszawa, Center for International Relations, 2005, p. 7.
10. Cluster Introduction. Comparing Notes: Perspectives on Human Smuggling in Austria,
11. Germany, Italy and the Netherland // *Journal Compilation*, IOM
12. A. Schloenhardt. Op. cit.

Procesele migraționale în Moldova și perspectivele acestora

Economia mondială contemporană se caracterizează prin extinderea și aprofundarea proceselor de globalizare. Una din consecințele globalizării rezidă în migrația populației.

Noțiunea de „migrație” provine de la latinescul *migratio* (*migro*), deplasare, schimbare a locului de trai. Migrația populației înseamnă mobilitatea oamenilor, legată, de regulă, de schimbare a locului de trai. Migrația populației se clasifică în migrație ireversibilă (cu schimbarea definitivă a locului permanent de trai), temporară (plecare în altă țară pentru o perioadă destul de mare, dar, oricum, limitată), sezonieră (mobilitate în anumite perioade ale anului). Există migrație externă (dincolo de hotarele țării) și internă. Migrația externă vizează emigrarea și imigrarea. Emigrarea (de la latinescul *emigro* - *plec*) reprezintă plecarea cetățenilor din țara de reședință în altă țară pentru totdeauna sau pentru o perioadă de timp îndelungată din motive politice, economice sau din alte motive. Imigrarea (immigration) semnifică intrarea în țară a cetățenilor străini în scopul așezării cu traiul ori cu scopul găsirii unui loc de lucru pentru o perioadă de timp îndelungată. Migrația internă se referă la schimbarea locului de trai de la sate în orașe, dintr-o regiune în alta în interiorul țării ș. a. Uneori prin migrație se înțelege așa numita mobilitate pendulară (naveta către locul de lucru sau de studii).

Conform datelor Raportului Fundației ONU pentru problemele populației, făcut public în cadrul întrunirii internaționale cu privire la problemele migrației și dezvoltării, care a avut loc la New-York la 14-15 septembrie 2006, astăzi în afara țărilor de origine se află 191 milioane de oameni – de două ori mai mult decât acum cincizeci de ani. Dacă toți migranții ar fi adunați la un loc, un astfel de „stat” ar ocupa al cincilea loc în lume după numărul populației – după China, India, SUA și Indonezia (1).

Practica mondială demonstrează următoarea motivație migrațională:

- revenirea la patria istorică (repatrierea);
- reîntregirea familiei (familia);
- căutarea azilului și alte motive umanitare (umanitară);
- afirmare profesională (profesională);

- ⇒ afacerile (business);
- ⇒ interesele statului (serviciul militar, aprecierea meritelor);
- ⇒ apartenența la anumite confesii (confesională).

Unele țări dispun de un specific al imigrării. În Statele Unite ale Americii există Green Card, în Australia un rol aparte revine relațiilor strânse cu țara.

În Raportul Fundației ONU pentru problemele populației (UNFPA) se menționează că aproape jumătate din migranți în lume reprezintă femeile. Tocmai femeile trimit familiilor în patrie o mai mare parte a salariului obținut decât expediază, de obicei, bărbații. Însă, cu toată contribuția adusă de femeile migrante în economia atât a țărilor de origine, cât și a țărilor de aflare, rolul femeilor este subapreciat. La fel cum sunt neglijate și pericolele la care sunt supuse: de la sclavie sexuală până la exploatare și violență fizică. Raportul ONU focalizează atenția societății asupra situației femeilor migrante care sunt nevoite să suporte dubla discriminare: ca femei în primul rând și ca „intruși” în țara în care ajung [2].

Procesele migraționale reprezintă o reflectare a politicii migraționale, caracteristice regiunii date. În Republica Moldova politicile vizând migrația au trecut prin câteva etape de dezvoltare.

În primii ani de după proclamarea independenței statului Republica Moldova, atitudinile față de fenomenul migrației erau neunivoce. Abordările marcate de negativism în interpretarea proceselor migraționale și-au găsit exprimare în alegerea căilor și metodelor pentru formarea politicilor în domeniul migrației. Pentru moment, în această sferă a început să prevaleze varianta dezvoltării național închise. Aceasta și-a găsit reflectare în stabilirea limitelor pentru imigrare. Astfel, a fost determinată cota pentru fluxurile imigraționale la nivel de 0,05% din numărul populației. În același timp, trecerea cetățenilor cu locul de trai în străinătate și schimbarea cetățeniei nu erau considerate o problemă pentru republică.

Vulnerabilitatea unei astfel de practici, promovate în anii nouăzeci este recunoscută azi de mai mulți experți. Diminuarea numărului populației țării, datorată plecării cetățenilor sau determinată de îmbătrânirea populației și de gradul mortalității naturale pot constitui, în viziunea acad. Gheorghe Paladi, premise pentru dispariția moldovenilor ca națiune peste cincizeci de ani [3].

Numărul populației Republicii Moldova (fără populația din raioanele de est ale republicii și municipiul Bender) constituia la 1 ianuarie 2008 3 572,7 mii de oameni, inclusiv – 1 476,1 mii de oameni – populația orășenească și 2 096,6 mii – populație rurală. În anul 2007 numărul populației țării reprezenta 3 576,9 mii de cetățeni. De menționat, totodată, că numărul populației stabile la 1 ianuarie 2008 era de 3 424,4 mii de oameni, inclusiv în orașe – 1 359,0 mii și la sate – 2 065,4 mii. În medie, populația stabilă în anul 2007 a constituit 3 428,6 mii de oameni [4]. Astfel, în medie pe an, numărul populației înregistrate depășește numărul populației stabile cu 148,3 mii de oameni (4,3% din numărul mediu anual al populației stabile). La 1 ianuarie 2008 această depășire a constituit 117,1 mii de oameni în orașe (8,6 %) și 31,2 mii de oameni la sate (1,5 %).

Respectiv, conform datelor oficiale, la 1 ianuarie 2008 cota populației rurale în țară a constituit 58,7 % (populație înregistrată) și 57,7 % (populație stabilă), iar indicatorul depășirea numărului populației înregistrate asupra populației stabile, pentru populația de la sate a reprezentat doar 21 %.

Procese particulare se manifestă și în ceea ce privește populația orașelor. În ansamblu, numărul înregistrat al locuitorilor orașelor s-a redus pe parcursul anului 2007 de la 1 478,0 mii de oameni până la 1 476,1 mii de oameni. Dar în localitățile mari se observă o tendință inversă. Aici numărul populației stabile se află în creștere. De exemplu, în municipiul Chișinău numărul populației stabile a crescut de la 780,3 mii de oameni la 785,1 mii. În orașul Bălți timp de un an populația stabilă a crescut de la 147,1 mii la 148,1 mii de oameni, în orașul Cahul – de la 40,3 la 40,5 mii de oameni [5]. Se manifestă, astfel, tendința proceselor migraționale de la sate și orașe mici spre orașe mari ale țării, determinând creșterea numărului populației în aceste orașe: la Bălți - cu 6,8 %, la Chișinău – cu 6,2 %, la Cahul – cu 5,0 %.

În același timp, este dificil a estima gradul de obiectivitate a datelor statistice oficiale, vizând numărul și componența populației țării. Coinciderea absolută a datelor cu privire la depășirea numărului populației înregistrate asupra numărului populației stabile la ziua de 1 ianuarie 2008 și datele statistice medii (148,3 mii de oameni) pot duce la gândul ajustării indicatorilor statistici oficiali calculați pe ani la anumite etape.

De notat, că Direcția Centrală de Investigații a SUA (CIA), estimând numărul populației Moldovei (inclusiv Transnistria) pentru iulie 2007, se orienta spre cifra de 4 320 mii de oameni [6]. Totodată, serviciile statistice oficiale ale Republicii Moldova și ale Transnistriei [7] determină numărul populației pentru începutul anului 2008 ca fiind de 4 105 mii de oameni (3 572 mii de oameni – Moldova, și 533,5 mii de oameni – Transnistria). Diferența în aprecieri constituie, astfel, 215 mii de oameni.

Anumite dubii trezesc și datele oferite care vizează numărul populației localităților rurale, în care, conform statisticilor oficiale, populația stabilă este doar cu 1,5 % mai mică decât populația înregistrată. În general, datele privind populația rurală stabilă se deosebesc mult de informația provenită din organizații obștești și neguvernamentale. În particular, conform investigației, efectuate de CBS-Axa la comanda Organizației Internaționale a Migrației, majoritatea emigranților din Republica Moldova sunt originari din localitățile rurale. Potrivit cercetării, 77 % din cetățenii Republicii Moldova, plecați la muncă în țările CSI, provin din localitățile rurale. Printre emigranții moldoveni care se află în țările Uniunii Europene originarii din satele republicii constituie 55 %.

Sociologii evaluează numărul emigranților moldoveni, plecați la muncă în Rusia ca fiind de 190 de mii de oameni. 55 de mii de oameni se află în Italia, un număr mare de emigranți moldoveni sunt în Ucraina, Portugalia, Franța, Spania, Grecia, Izrael, Turcia și România [8].

Astfel, conform datelor CBS-Axa, numărul emigranților rurali din Moldova nu poate fi mai mic de 180 de mii de oameni, ceea ce reprezintă o cifră care este

aproape de 6 ori mai mare decât datele oficiale. Aceste date, de fapt, nu iau în calcul lipsa provizorie a cetățenilor din localitățile în care sunt stabiliți cu traiul în cazul plecărilor, dintr-un motiv sau altul, în alte localități ale țării. Reședința temporară a cetățeanului într-o altă localitate nu afectează datele generale pe țară.

În baza cercetării efectuate de CBS-Axa, poate fi stabilit tabloul real al procesului de migrare temporară în afara țării. Raportul migrației în CSI și UE ar putea constitui 5,5 la 1 (dacă luăm drept țări de bază Rusia și Italia). Depășirea oficială a numărului populației înregistrate asupra numărului populației stabile în orașe este de 117,1 mii de oameni. În structura migranților, cota parte a originarilor din sate este acceptată la nivelul de 77 % pentru țările CSI și 55 % pentru țările UE.

Drept urmare, cota parte a migranților proveniți din sate printre migrații temporari moldoveni ar putea fi estimată la 73,5 %, ceea ce ar reprezenta circa 440 mii de oameni. Respectiv, numărul total al migranților temporari din Moldova pentru 1 ianuarie 2008 ar putea fi contabilizat la aproximativ 560 mii de oameni. Aceste date sunt apropiate indicatorilor stabiliți în primul raport general consacrat cercetării structurilor de gestiune a migrației, elaborat de Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM) în Moldova, în care se estimează că circa o treime din populația aptă de muncă din Moldova (aproximativ 600 mii de oameni) sunt antrenați la munci peste hotare (în majoritate – ilegal) [9].

Referințe:

1. Количество мигрантов в мире за полвека удвоилось // www.demographia.ru/articles_N/index.html?idR=45&idArt=530.
2. Idem.
3. Молдаване рискуют исчезнуть как нация в следующие 50 лет, утверждает академик Георге Палади // tv7.md/?page=Society&id=10641&lang=ru&list=6
4. Numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2008, în profil teritorial // www.statistica.md/statistics/dat/1139/ro/Nr_pop_stab_pr_terit_1_ian_2008.pdf.
5. Numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2007, în profil teritorial // www.statistica.md/statistics/dat/954/ro/Nr_pop_stab_pr_terit_1_ian_2007.pdf; Numărul populației stabile al Republicii Moldova la 1 ianuarie 2008, în profil teritorial // www.statistica.md/statistics/dat/1139/ro/Nr_pop_stab_pr_terit_1_ian_2008.pdf.
6. Central Intelligence Agency – The world factbook – Field Listing – Population // www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2119.html
7. Население Приднестровья продолжает сокращаться // www.allmoldova.com/index.php?action=newsblock&id=1209477072&lng=rus.
8. Большую часть молдавских мигрантов составляют сельские жители // www.allmoldova.com/index.php?action=newsblock&id=1194277991&lng=rus.
9. Нелегальная миграция в Молдове // www.tirashotline.org/index.php?action=printpage;topic=12.0.

Autorii volumului

Elena BĂDĂRĂU	Magistru în drept, lector univ., Catedra Drept Public, Institutul de Relații Internaționale din Moldova
Maria CIOCANU	Doctor în științe filosofice, conferențiar universitar, Facultatea Limbi Străine și Științe ale Comunicării, ULIM
Svetlana CIUMAC	Doctor în economie, conferențiar cercetător, secretar științific, Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM
Tuor DANII	Doctor habilitat în sociologie, director al Serviciului Independent de Sociologie și Informații „Opinia” (1992-2007)
Valentina ENACHI	Doctor în istorie, conferențiar universitar, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, prodecan, USEM
Svetlana GOROBIEVSCHI	Doctor habilitat în economie, conf. univ., Facultatea de Științe Economice, ULIM
Alexandru GRIBINCEA	Doctor habilitat în economie, profesor universitar, șef de Catedră, Facultatea de Științe Economice, ULIM
Marian JIANU	Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Efrosinia ISAC	Doctor în economie, conf. univ., Facultatea de Relații Economice Internaționale, ASEM
Iurie KROTENKO	Doctor în economie, conf. univ., Facultatea de Științe Economice, ULIM
Ludmila LAZĂR	Doctor în istorie, conferențiar universitar, Facultatea Limbi Străine și Științe ale Comunicării, ULIM
Ted LUNGREN	Doctorand, Facultatea de Științe Economice, USM
Ala MÎNDICANU	Doctor în economie, conferențiar universitar, Facultatea Limbi Străine și Științe ale Comunicării, ULIM
Diana MORARU	Doctorandă, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, master în științe economice
Victor MORARU	Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Director al Institutului Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM

Valeriu MOȘNEAGA	Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, șef al Catedrei de Științe Politice, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova
Alexandru NEGRUȚĂ	Doctor habilitat în economie, profesor universitar (USM)
Alexandru ONOFREI	Doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea Agrară de Stat a Moldovei
Florin PALOSAN	Doctorand, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, master în teologie-comunicare
Daniel PENCEA	Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Lilia PLUGARU	Doctor în sociologie, colaborator al Serviciului Independent de Sociologie și Informații „Opinia”
Olga POALELUNGI	Doctorandă, cercetător științific, Institutul Integritate Europeană și Științe Politice al AȘM
Valentina POSTOLACHI	Doctor în economie, conf. univ., Catedra Management, Facultatea de Științe Economice, USM
Mihai RONCEA	Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Petru ROȘCA	Doctor habilitat în economie, profesor universitar, Catedra Relații Economice Internaționale, Facultatea de Științe Economice, ULIM
Gheorghe RUSNAC	Academician al AȘM, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Ambasador al Republicii Moldova în Italia
Tatiana SOCOLOV	Doctor în științe politice, colaborator al Fondului de Investiții Sociale din Moldova
Ana SOLTAN	Doctorandă, Facultatea de Științe Economice, ULIM
Mariana TACU	Doctorandă, lector univ., Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, master în jurnalism și științe ale comunicării
Nicolae ȚĂU	Profesor universitar, doctor în științe economice, Catedra Relații Economice Internaționale, Facultatea de Științe Economice, ULIM

Textele sunt publicate în redacția autorilor